VIOT 2026 Programma

17de Taalbeheersingsconferentie

Vereniging Interuniversitair Overleg Taalbeheersing

28 januari 2026 – 30 januari 2026

Antwerpen, België

VIOT

Universiteit Antwerpen

fwo

Voorwoord

Welkom op het zeventiende VIOT-congres in Antwerpen. Hier komen onderzoekers samen die taal gebruiken, bevragen, ontleden en volgen in haar voortdurende verandering.

Taal beweegt mee met haar tijd. Ze krijgt digitaal vorm in chatbots, klinkt in multiculturele klaslokalen, stuurt hybride vergaderingen en speelt een prominente rol in gesprekken over zorg en gezondheid. Die voortdurende transformatie vraagt om nieuw taalbeheersings-onderzoek: scherp, nieuwsgierig en verbonden met de wereld waarin taal functioneert.

Tijdens VIOT 2026 verkennen we samen hoe ons vakgebied zich ontwikkelt in het licht van digitale en maatschappelijke veranderingen. Het thema *Taalbeheersing in transformatie: nieuwe kansen en uitdagingen* vormt de rode draad door een rijk en gevarieerd programma. In dit programmaboekje vind je de abstracts van de drie keynotes en van alle panel-, paper- en posterpresentaties. Het zijn compacte voorproefjes van onderzoek dat vragen oproept, discussies losmaakt en hopelijk nog lang blijft nazinderen.

Een VIOT-congres speelt zich echter niet alleen af in de congreszaal. Het leeft minstens evenzeer tijdens de welkomstreceptie, aan de tafels van het congresdiner en in gesprekken die ontstaan tijdens de koffiepauzes. Juist in die momenten worden ideeën aangescherpt, verbindingen gelegd en nieuwe samenwerkingen geboren.

Achter en voor de schermen hebben velen zich de afgelopen maanden ingezet om VIOT 2026 vorm te geven, waarvoor onze oprechte dank. We bedanken verder alle sprekers en auteurs die hun onderzoek meebrengen naar Antwerpen. Ook onze sponsors danken we graag: het FWO en de Universiteit Antwerpen (Raad Dienstverlening en het Departement Taalkunde). Tot slot richten we een bijzonder woord van dank aan de leden van het VIOT-bestuur die tijdens deze editie drie VIOT-prijzen uitreiken. Misschien wel het begin van een nieuwe VIOT-traditie.

Er rest ons je enkel nog een inspirerend, levendig en warm congres toe te wensen. Laat je tijdens deze drie dagen in Antwerpen verrassen door nieuwe perspectieven die je onderzoek en praktijk blijven voeden.

Mariet Raedts
Namens het organisatiecomité VIOT 2026

Programmaoverzicht

Woensdag 28 januari 2026

09:00 – 17:00	A. Dürerzaal **Registratie en onthaal**				
09:45 – 10:00	F. de Tassiszaal **Openingssessie**				
10:00 – 11:10	F. de Tassiszaal **Keynote 1: Hans Hoeken**				
11:10 – 11:40	A. Dürerzaal ☕ **Koffiepauze**				
11:40 – 13:10	F. de Tassiszaal Panel 1 (1)	W. Elsschotzaal Papersessie 1	Prentenkabinet Papersessie 2	T. Greshamzaal Papersessie 3	S.D.013 Papersessie 4
13:10 – 14:10	A. Dürerzaal en F. de Tassiszaal 🥗 **Lunch**				
14:10 – 15:40	F. de Tassiszaal Panel 1 (2)	W. Elsschotzaal Papersessie 5*	Prentenkabinet Papersessie 6	T. Greshamzaal Papersessie 7	S.D.013 Papersessie 8
15:40 – 16:10	A. Dürerzaal ☕ **Koffiepauze**				
16:10 – 17:40	F. de Tassiszaal Papersessie 9	W. Elsschotzaal Papersessie 10	Prentenkabinet Papersessie 11	T. Greshamzaal Papersessie 12	S.D.013 Papersessie 13
17:45 – 19:15	Agora Caffee (Grote Kauwenberg 2, 2000 Antwerpen) 🥂 **Welkomstreceptie voor alle congresdeelnemers**				

* Papersessie 5 start om 14:40

Donderdag 29 januari 2026

08:30 – 13:30	A. DÜRERZAAL **Registratie en onthaal**			
09:00 – 10:30	F. DE TASSISZAAL **Panel 2 (1)**	W. ELSSCHOTZAAL **Panel 3 (1)**	PRENTENKABINET **Papersessie 14**	T. GRESHAMZAAL **Papersessie 15**
10:30 – 11:00	A. DÜRERZAAL ☕ **Koffiepauze**			
11:00 – 12:30	F. DE TASSISZAAL **Panel 2 (2)**	W. ELSSCHOTZAAL **Panel 3 (2)**	PRENTENKABINET **Papersessie 16**	T. GRESHAMZAAL **Papersessie 17**
12:30 – 13:30	A. DÜRERZAAL EN F. DE TASSISZAAL 🥗 **Lunch**			
13:30 – 14:40	F. DE TASSISZAAL **Keynote 2: Walter Daelemans**			
14:40 – 14:50	F. DE TASSISZAAL **Even voorstellen: Vereniging Interuniversitair Overleg Taalbeheersing**			
14:50 – 15:00	F. DE TASSISZAAL **Even voorstellen: Tijdschrift voor Taalbeheersing**			
15:00 – 15:40	F. DE TASSISZAAL **Postersessie**			
15:40 – 16:10	A. DÜRERZAAL ☕ **Koffiepauze**			
16:10 – 17:45	F. DE TASSISZAAL **Algemene ledenvergadering VIOT**			
19:00 – 21:30	UNIVERSITEITSCLUB: M. MAYERZAAL (HOF VAN LIERE) 🍽 **Congresdiner***			

* Voor deelnemers met een congresdineraanmelding

Vrijdag 30 januari 2026

09:00 – 10:30	F. DE TASSISZAAL **Panel 3 (3)**	W. ELSSCHOTZAAL **Panel 4**	T. GRESHAMZAAL **Papersessie 18**	S.KS.103 **Papersessie 19***	S.KS.104 **Papersessie 20***
10:30 – 11:00	A. DÜRERZAAL **Koffiepauze**				
11:00 – 12:10	F. DE TASSISZAAL **Keynote 3: Dorien Van De Mieroop**				
12:10 – 12:35	F. DE TASSISZAAL Afsluitende sessie + Uitreiking prijzen (beste poster, pitch en PechaKucha)				
12:35 – 13:35	F. DE TASSISZAAL EN A. DÜRERZAAL **Lunch** PRENTENKABINET **Lunchmeeting redactieraad *Tijdschrift voor Taalbeheersing***				

* Papersessies 18 en 19 starten om 09:30

Gedetailleerd programma

Keynotes

		Abstract
F. DE TASSISZAAL **Keynote 1** Woensdag 28 januari 2026 10:00 – 11:10	**(On)voorspelbare effecten: Hoe krijgen we beter zicht op de wijzen waarop boodschapkenmerken het overtuigingsproces beïnvloeden?** *Hans Hoeken – Universiteit Utrecht*	KN1
F. DE TASSISZAAL **Keynote 2** Donderdag 29 januari 2026 13:30 – 14:40	**Grote taalmodellen voor het Nederlands** *Walter Daelemans – Universiteit Antwerpen*	KN2
F. DE TASSISZAAL **Keynote 3** Vrijdag 30 januari 2026 11:00 – 12:10	**Tegenstrijdige verwachtingen in sollicitatiegesprekken met eerstegeneratiemigranten** *Dorien Van De Mieroop – KU Leuven*	KN3

Panels

		Abstract
Panel 1	**Taalonderwijs in transformatie** *Sofie Van der Meij & Myrte Gosen*	PN1
F. DE TASSISZAAL Sessie 1 Woensdag 28 januari 2026 11:40 – 13:10	Geletterdheid, een veelomvattend begrip *Jacqueline Evers-Vermeul*	PN1.1
	Onderling argumenteren door kleuters in spelverhalen *Frans Hiddink*	PN1.2
	Mondelinge taalvaardigheid in groep 3: een linguïstisch etnografisch perspectief *Sofie Van der Meij, Jana Declercq, Myrte Gosen & Mike Huiskes*	PN1.3
	Lees de les – Zo simpel als wat!? Metafoorgebruik in zaakvakteksten voor de bovenbouw van het PO *Roel Verloop, Roel Van Steensel, Nina Sangers & Gudrun Reijnierse*	PN1.4
F. DE TASSISZAAL Sessie 2 Woensdag 28 januari 2026 14:10 – 15:40	Lezen en schrijven in het vmbo: Bewuste genregeletterdheid als brug tussen vakken *Ninke Stukker, Renske Bouwer & Jacqueline Evers-Vermeul*	PN1.5
	Genres in het schoolvak Nederlands: een materiaalanalyse *Jan Van Gulik, Renske Bouwer & Jacqueline Evers-Vermeul*	PN1.6
	Discussie Taalonderwijs in transformatie *Kees de Glopper*	PN1.7

Panel 2	**Effectonderzoek naar stijl: welke methoden werken?** *Maarten van Leeuwen, Gudrun Reijnierse & Ninke Stukker*	PN2
F. DE TASSISZAAL Sessie 1 Donderdag 29 januari 2026 09:00 – 10:30	Wat maakt effecten van stijlkenmerken (on)voorspelbaar? *Hans Hoeken* Soorten formuleringseffecten *Henk Pander Maat* Van tekstanalyse naar experiment: effecten van metaforen op lezers *Gudrun Reijnierse*	PN2.1 PN2.2 PN2.3
F. DE TASSISZAAL Sessie 2 Donderdag 29 januari 2026 11:00 – 12:30	Meer methoden voor effectonderzoek naar stijl *Bregje Holleman & Naomi Kamoen* Hoe kijken mensen naar stilistische varianten? Een case study *Hannah De Mulder & Maarten van Leeuwen* Effecten van stilistische keuzes op gesprekskwaliteit: een conversatie-analytisch perspectief *Mike Huiskes* Wat kan stijl betekenen voor nieuws? *Luuk Lagerwerf*	PN2.4 PN2.5 PN2.6 PN2.7

Panel 3	**Van onderzoek naar impact: waardecreatie rond onderzoek naar taal en discours in gezondheidscommunicatie** *Jana Declercq, Tessa van Charldorp & Ella van Hest*	PN3
W. Elsschotzaal Sessie 1 Donderdag 29 januari 2026 09:00 – 10:30	Impact maken met co-creatie: stimuleren van reflectie op zorgverlener-patiënt interactie *Petra Sneijder*	PN3.1
	Bruginstrumenten voor de zorgprofessional. Over valorisatie van onderzoek rond inclusieve zorgcommunicatie met anderstalige patiënten. *Pablo Decock, Marie Delegrange, Fien De Wiest, Morgan Lanssens, Jielke Van den Abbeele & Ellen Van Praet*	PN3.2
	Impact maken met onderzoek naar gesprekken over HPV-vaccinatie *Tessa Van Charldorp & Guusje Jol*	PN3.3
W. Elsschotzaal Sessie 2 Donderdag 29 januari 2026 11:00 – 12:30	Digitale communicatie in de zorg: van promotieonderzoek naar impact *Evi Dalmaijer*	PN3.4
	Over de impact van ‘Een boek zonder antwoorden’ – onderwijsmateriaal op basis van interactieonderzoek voor de medische onderwijspraktijk *Sven Schaepkens, Marije van Braak, Anne de la Croix, Mario Veen & Lenneke Heeren*	PN3.5
	Conversatieanalyse en communicatietraining: Kansen en uitdagingen voor waardecreatie in de gezondheidszorg *Lotte Van Burgsteden, Joyce Lamerichs & Alyanne Barkmeijer*	PN3.6
F. de Tassiszaal Sessie 3 Vrijdag 30 januari 2026 09:00 – 10:30	IMPACT: Van onderzoeksproject tot koffietafelboek over familiegerichte communicatie in de zorg *Nanon Labrie*	PN3.7
	Waardecreatie op het snijvlak van wetenschap, zorg en kunst: het participatief ontwikkelen van afbeeldingen voor chronische pijnzorg op basis van metaforenonderzoek *Ella Van Hest, Jana Declercq & Octavia Roodt*	PN3.8
	Samen op zoek naar de ‘juiste’ metafoor: Hoe patiënten en zorgprofessionals metaforen voor vaatziekten co-creëren *Gudrun Reijnierse & Ndidi Obihara*	PN3.9

Panel 4	**Coalitievorming in interactie** *Lotte Van Poppel & Myrte Gosen*	PN4
W. ELSSCHOTZAAL Vrijdag 30 januari 2026 09:00 – 10:30	Ouders, kinderen en leerkrachten in gesprek *Myrte Gosen*	PN4.1
	Een Bottom-up benadering van polarisatie: Interactionele handelingen voor het vormen van meningen en relaties in kleine groepsgesprekken *Jorien De Keijzer*	PN4.2
	Argumentatieve coalities in polylogische interacties *Lotte Van Poppel*	PN4.3
	Samen sta je sterk: Strategische verwijzingen naar derden in medische discussies *Roosmaryn Pilgram*	PN4.4

Papersessies woensdag

		Abstract
W. Elsschotzaal **Papersessie 1** ⮌ Woensdag 28 januari 2026 11:40 – 13:10	Nuance en conflict in internetdiscussies - Cross-Corpus Analyse van Twitter-webcare, Wikipedia Overleg en subreddit discussies *Margot van Mulken* De kracht van framing in ecologische modecommunicatie *Irene Roozen & Mariet Raedts* Is 'stoken' een taalhandeling? *Tjerk Bouwmans, Ronny Boogaert*	PA1.1 PA1.2 PA1.3
Prentenkabinet **Papersessie 2** Woensdag 28 januari 2026 11:40 – 13:10	Generatieve AI in het secundair schrijfonderwijs: percepties, praktijken en uitdagingen voor schrijfvaardigheid bij leerlingen en leerkrachten *Lieve De Wachter, Lotte Uyttenbroek & Lore Lespoix* The Future of User Experience Writing in GenAI Contexts *Justin Young & Mariëlle Leijten* Schrijfondersteuning voor masterstudenten in professionele communicatie: Procesfeedback op basis van keystroke logging en dialogische peerfeedback *Nina Vandermeulen & Mariëlle Leijten*	PA2.1 PA2.2 PA2.3
T. Greshamzaal **Papersessie 3** Woensdag 28 januari 2026 11:40 – 13:10	Hoe het gender van een genderambigue robot relevant wordt in interactie *Wyke Stommel, Lynn de Rijk, Mieke Breukelman, Evi Dalmajier & Marie Rickert* Staan Vlaamse studenten open voor genderinclusieve taal in hun vreemde taal? *Hanne Verhaegen, Laura Robaey, Sofie Decock en Griet Boone* Rituelen als alledaagse praktijken: interactionele kenmerken van seances *Marlou Rasenberg, Wyke Stommel, Arjan Sterken & Sándor Chardonnens*	PA3.1 PA3.2 PA3.3
S.D.013 **Papersessie 4** Woensdag 28 januari 2026 11:40 – 13:10	Waardevolle ondersteuning of verraderlijke misleiding? Effecten van ondersteunende contexten op het gebruik van (on)juiste informatie *Marloes van Moort & David Rapp* Weerleggen of zwijgen: welke reactiestrategie beschermt de reputatie van merken tegen misinformatie? *Charlotte van Hooijdonk, Yvette Linders, Renske van Enschot, Marloes van Moort & Christine Liebrecht* De grenzen van het bespreekbare als debatstrategie *Menno Reijven*	PA4.1 PA4.2 PA4.3

W. Elsschotzaal **Papersessie 5** ↩ Woensdag 28 januari 2026 **14:40** – 15:40	Gebruik en perceptie van AI in het universitair en secundair onderwijs in Vlaanderen *Sophie Debrauwere & Lauren Earley* Van 'geen relatie' tot 'passionele liefhebber': wat AI kan betekenen voor de taalvaardigheid van NT2-leerders *Joni Kruijsbergen, Chloé Lybaert, Orphée De Clercq*	PA5.1 PA5.2
Prentenkabinet **Papersessie 6** Woensdag 28 januari 2026 14:10 – 15:40	Sturing versus empowerment tijdens daklozencoachings *Kaat De Gueldre, Dorien Van De Mieroop & Melina De Dijn* Wilsgesprekken over uitvaarten: een verkenning van complexe gesprekssituaties voor uitvaartbegeleiders *Guusje Jol* Verschillen in beurtenwisseling en pauzelengte tussen medische videoconsulten en face-to-face consulten *Sara Bögels & Martijn Stommel*	PA6.1 PA6.2 PA6.3
T. Greshamzaal **Papersessie 7** Woensdag 28 januari 2026 14:10 – 15:40	Vloeiendheid van tekstverwerking als voorspeller van overtuigingskracht *Bregje Holleman* De verborgen wegwijzers van overtuigingsintuïties: Hoe emoties en leesgemak onze intuïties over de waargenomen en werkelijke overtuigingskracht van teksten beïnvloeden *Ronja van Zijverden, Marloes van Moort, Karin Fikkers, Antal van den Bosch & Hans Hoeken* "Huiveringwekkend": Emotionele intensiteit en de verspreiding en overtuigingskracht van complottheorieën *Yvette Linders & Kobie Van Krieken*	PA7.1 PA7.2 PA7.3
S.D.013 **Papersessie 8** Woensdag 28 januari 2026 14:10 – 15:40	Metatalige reflectie en taalcontact: het verschil tussen Engelse woorden en het Nederlands door een kinderbril *Melissa Schuring, Steven Verheyen, Laura Rosseel & Eline Zenner* De verwerving van genreconventies bij preadolescenten: Engelse leenwoorden in reclamespots en nieuwsberichten gericht op kinderen *Moira Van Puyvelde, Laura Rosseel & Eline Zenner* Lang verhaal kort: Een analyse van de kenmerken en effecten van blurbs in het Young Adult-genre *Nicole Oude Heuvel, Joyce Karreman & Menno de Jong*	PA8.1 PA8.2 PA8.3

F. de Tassiszaal **Papersessie 9** ⮌ Woensdag 28 januari 2026 16:10 – 17:40	‘Quantumsuperpositie is als een lichtschakelaar die tegelijkertijd aan én uit staat.’ Metaforen voor quantumfysica- en technologie in Nederlandse kranten *Dunja Wackers, Aletta Meinsma, Gudrun Reijnierse, Margriet van der Heijden, Ionica Smeets & Julia Cramer*	PA9.1
	PechaKucha Hoe communiceren scholen met anderstalige ouders in het Nederlandstalig onderwijs in Vlaanderen? Een verkennend onderzoek naar de inzet van sociaal tolken in het onderwijs. *Sofie Knockaert & Franciska Vanoverberghe*	PA9.2
	PechaKucha Schilderijen prijzen: Welke visuele elementen zijn aantrekkelijk voor schilderijenkopers op kunstveilingen? *Luuk Lagerwerf, Gaila Lehoel, Soňa, Lukáčová & Melissa Yau*	PA9.3
	PechaKucha ‘Je’ of ‘ge’? Voornaamwoordkeuze als spiegel van subtiele interactionele verschuivingen in Vlaamse sollicitatiegesprekken met vrouwen en mannen *Melina De Dijn, Dorien Van De Mieroop*	PA9.4
W. Elsschotzaal **Papersessie 10** Woensdag 28 januari 2026 16:10 – 17:40	Argumenteren kun je leren: Ontwikkeling en evaluatie van een digitale training voor klinische argumentatievaardigheden *Nanon Labrie*	PA10.1
	Er was eens een fictieve wereld: beoordelen van fictie-argumentatie *Erik Vellinga*	PA10.2
	Opheldering in multimodale argumentatie *Jan Albert van Laar*	PA10.3
Prentenkabinet **Papersessie 11** Woensdag 28 januari 2026 16:10 – 17:40	Van 'verwoeste' tot 'deletete': welke spelfouten maken zelfs ervaren schrijvers? *Alex Reuneker*	PA11.1
	Interpunctie interpreteren: Verbanden tussen leestekens en coherentierelaties *Jet Hoek & Merel Scholman*	PA11.2
	De evaluatie van een tekstontwerpkeuze is zo gemakkelijk nog niet *Carel van Wijk*	PA11.3
T. Greshamzaal **Papersessie 12** Woensdag 28 januari 2026 16:10 – 17:40	Gedistribueerde directieve trajecten in VR-gemedieerde taallessen *Marie Rickert*	PA12.1
	Teksten herschrijven als praktisch en theoretisch vraagstuk *Henk Pander Maat*	PA12.2
	Van vitia tot virtuoos: naar een systematisch overzicht van actio voor het hoger onderwijs *Maarten van der Meulen, Martijn Wackers & Jaap de Jong*	PA12.3

Abstract

S.D.013 **Papersessie 13** ⮌ Woensdag 28 januari 2026 16:10 – 17:40	Ze hebben effect, maar hoe komt dat? Op weg naar verklaringen voor de werking van fotonovela's in gezondheidscommunicatie *Burt Davis, Carel Jansen & Elizabeth Lubinga*	PA13.1
	Heb ik straks genoeg pensioen? Een systematisch literatuuronderzoek naar het communiceren van onzekerheid *Sterre Hilhorst, Hans Westerbeek, Lisanne Van Weelden, Kay Schröder & Hans Hoeken*	PA13.2
	Digitaal Dapper. Het stimuleren van positief omstandergedrag bij adolescenten met een interactief verhaal over cyberpesten *Renske van Enschot, Thorsten Erle, Jan de Wit, Eefje van Moorsel & Sara Pabian*	PA13.3

Papersessies donderdag

		Abstract
PRENTENKABINET **Papersessie 14** ↩ Donderdag 29 januari 2026 09:00 – 10:30	Meetinvariantie in Nederlandse en Vlaamse leesdata uit PISA *Kees de Glopper & Norman Verhelst*	PA14.1
	Brongebruik in het Nederlands en het Engels: Een schrijfstudie in het hoger onderwijs *Penny Heisterkamp, Anja Schüppert & Veerle Baaijen*	PA14.2
	Wat lezen eerstejaarsstudenten aan de universiteit? Een inventarisatie van studiegerelateerde leesactiviteiten van startende studenten *Jordi Heeren, Astrid Bogaert & Lieve De Wachter*	PA14.3
T. GRESHAMZAAL **Papersessie 15** Donderdag 29 januari 2026 09:00 – 10:30	Blootstelling aan meningen waar je het niet mee eens bent leidt niet tot verdere polarisatie *Jos Hornikx, Janne Bijvelds & Imre Wiersinga*	PA15.1
	Op jacht naar geïnformeerde kiezers: helpen chatbots de politiek beter te begrijpen? *Naomi Kamoen & Christine Liebrecht*	PA15.2
	Heel Holland hoort hondenfluitjes *Charlotte van der Voort & Suzanne Schuurman*	PA15.3

PRENTENKABINET **Papersessie 16** Donderdag 29 januari 2026 11:00 – 12:30	Van ‘dank je wel’ naar ‘hopelijk tot snel’: hoe mens en machine reageren op positieve hotelreviews *Mariet Raedts & Irene Roozen*	PA16.1
	Het effect van mitigerend taalgebruik in Nederlandstalige online hotelreacties op gastenreviews *Griet Boone & Lieve Vangehuchten*	PA16.2
	Self praise-strategieën in LinkedIn-bijdragen: Een analyse van 14 interviews met HR-recruiters *Rebecca Van Herck, Els Tobback & Vera van Helden*	PA16.3
T. GRESHAMZAAL **Papersessie 17** Donderdag 29 januari 2026 11:00 – 12:30	Tussentaal ge(radio)spot! Een experimenteel onderzoek naar de effecten van tussentaal in radiospots *Bert Oben, Emma Vos & Julie Janssens*	PA17.1
	Hoe informatiestructuur en taalbeheersing bepalen hoe goed we subjectiviteit herkennen *Sarah Bernolet*	PA17.2
	Een systematische review over de lexicale, stilistische en argumentatieve kenmerken van online misinformatie *Stef Hankel, Yvette Linders & Margot van Mulken*	PA17.3

Papersessies vrijdag

		Abstract
T. Greshamzaal **Papersessie 18** ⮌ Vrijdag 30 januari 2026 09:30 – 10:30	Nederlands en Vlaamse Gebarentaal in het basisonderwijs *Beatrijs Wille* Handen aan het woord: Prototypische gebarenpatronen voor discourse connectieven *Merel Scholman & Schuyler Laparle*	PA18.1 PA18.2
S.KS.103 **Papersessie 19** Vrijdag 30 januari 2026 09:30 – 10:30	De invloed van genderneutraal verwijzen in het nieuws op leeservaringen *Rachel Barten & Luuk Lagerwerf* Gendercategorisering in transgender- en DSD/intersekse-zorg voor kinderen *Mieke Breukelman, Wyke Stommel, Anke Oerlemans & Chris Verhaak*	PA19.1 PA19.2
S.KS.104 **Papersessie 20** Vrijdag 30 januari 2026 09:00 – 10:30	Schuld en verantwoordelijkheid: een discursief psychologische analyse van de manier waarop wilde dieren al dan niet verantwoordelijk worden gehouden voor hun gedrag *Anne Kessels* Een discursief-psychologische analyse van geciteerde quotes in X-posts in het debat over de toestemming voor buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's) om religieuze symbolen te dragen *Petra Sneijder, Guusje Jol & Annette Klarenbeek* Een argumentatiebot in de collegezaal *Stef Spronck, José Plug & Jean Wagemans*	PA20.1 PA20.2 PA20.3

Postersessie

		Abstract
F. DE TASSISZAAL **Postersessie** ↩ Donderdag 29 januari 2026 14:40 – 15:40	Metaphor in the making: Hoe journalistieke praktijken metafoorgebruik in wetenschapscommunicatie beïnvloeden *Dunja Wackers & Gudrun Reijnierse*	PO1
	Uit betrouwbare bron: Hoe kunnen we kinderen leren wat sourcing is? *Jelle Osinga, Suzan van Brussel, Pim Mak, Esther van der Stappen & Ted Sanders*	PO2
	Proficiency and Genre Pedagogy in Business Spanish: Building a Text Typology from Textbooks Analysis *Lucía Gil de Montes Garín, Lieve Vangehuchten & Mariëlle Leijten*	PO3
	Pragmatiek ontmoet AI: een crosslinguïstische analyse van webcare in hotelcommunicatie *Marie Dewulf, Jerry Rampello, Griet Boone, Luna De Bruyne, Orphée De Clercq, Mariet Raedts, Lieve Vangehuchten, Rebecca Van Herck & Dieter Vermandere*	PO4

Abstracts

Abstracts keynotes

Keynote 1

K1	**Ontwerpen van overtuigende teksten** *Hans Hoeken* De effecten van boodschapkenmerken zoals metaforen, levendigheid of humor op de overtuigings-kracht zijn gemiddeld genomen klein, en erger: onvoorspelbaar. Die onvoorspelbaarheid laat zien hoe weinig we weten over de wijze waarop die kenmerken effect sorteren. Een beter inzicht in de rol die boodschapkenmerken spelen bij de mechanismen van het overtuigingsproces is noodzakelijk voor accuratere voorspellingen. Voor taalbeheersers is een belangrijke rol weggelegd bij het vergroten van dat inzicht. Al eerder is erop gewezen dat het definiëren van boodschapkenmerken op basis van het effect dat ze sorteren (zoals levendigheid, argumentkwaliteit) theoretisch verdieping en praktische toepassing in de weg staan (O'Keefe, 2003). Om de causale mechanismen in kaart te brengen, is het noodzakelijk om de oorzaak, het boodschapkenmerk, zorgvuldig te definiëren aan de hand van intrinsieke kenmerken. Dergelijke definities vormen een noodzakelijke voorwaarde voor een beter begrip, maar geen voldoende voorwaarde. Voor sommige variabelen zal het noodzakelijk zal zijn om te onderzoeken welke tussenliggende processen ze beïnvloeden. Maar welke processen of effecten moeten we dan meten? Heeft elk boodschapkenmerk zijn eigen proces? Of is er een beperkt aantal processen waarmee we de invloed van boodschapkenmerken in onderlinge samenhang in kaart kunnen brengen? Ook bij het beantwoorden van deze vraag hebben taalbeheersers een belangrijke inbreng. *Bio: Hans Hoeken (1965) volgde de opleiding Nederlandse Taal- & Letterkunde aan de Radboud Universiteit Nijmegen. In 1989 studeerde hij cum laude af met als specialisaties Taalbeheersing en Psycholinguïstiek. Van 1989 tot 1998 werkte hij als docent bij de afdeling Tekstwetenschap aan de Universiteit van Tilburg waar hij in 1995 promoveerde op het proefschrift The Design of Persuasive Texts. In 1998 maakte hij de overstap naar de Radboud Universiteit waar hij in 2004 werd benoemd tot hoogleraar Persuasieve Communicatie. Sinds september 2015 is Hans Hoeken als hoogleraar Taal & Communicatie verbonden aan de Universiteit Utrecht.* *Hans Hoeken is gefascineerd door de vraag hoe communicatie invloed uitoefent op wat mensen voor waar houden, wat ze als goed (en wat als slecht) beschouwen en hoe ze zich gedragen. Welke rol speelt de inhoud van communicatie in dat proces? En welke bijdrage levert de vorm? Hij is daarbij geïnteresseerd in de rol van argumentatie en (verbale en visuele) stijlfiguren in retorische communicatie, maar ook in hoe verhalen opinies, attitudes en gedrag kunnen beïnvloeden.*

Keynote 2

K2	**Technologie in schrijfonderzoek** *Walter Daelemans* Hoewel veel grote taalmodellen, zoals ChatGPT, meertalig zijn en het Nederlands daarin zelfs redelijk goed vertegenwoordigd is voor uiteenlopende stijlen en registers, laat de kwaliteit toch vaak te wensen over. In mijn lezing geef ik een overzicht van de beperkingen van huidige modellen op het vlak van grammatica, taalgebruik en culturele kennis. Ik bespreek ook onderzoek dat aantoont dat er in grote taalmodellen sprake is van transfer vanuit Engelstalige informatie naar andere talen, zoals het Nederlands. Aan de hand van een schets van de verschillende bouwstenen van een groot taalmodel (pre-training, post-training en in-context learning) en hun onderlinge interacties laat ik zien hoe die modules kunnen worden aangepast, vaak op relatief eenvoudige wijze, en zelfs door de gebruiker zelf, om de kwaliteit voor het Nederlands te verbeteren in specifieke toepassingen. Ik sluit af met een recent gezamenlijk project van de universiteiten van Gent en Antwerpen, waarin een nieuwe benchmark (testdataverzameling) wordt ontwikkeld voor het Nederlands in Vlaanderen. *Bio: Walter Daelemans is gewoon hoogleraar Computertaalkunde en Artificiële Intelligentie aan de Universiteit Antwerpen en leidt de Computational Linguistics Group binnen de CLiPS-onderzoeksgroep. Hij is tevens onderzoeksdirecteur van TEXTUA, de UAntwerpen-kernfaciliteit voor text mining die hij mee oprichtte. Zijn expertise omvat onder meer machine learning voor natuurlijke taal, computationele psycholinguïstiek en stylometrie. Hij coördineerde projecten met toepassingen in onder andere de medische, educatieve en sociale-mediadomeinen. Hij werd verkozen tot Fellow van zowel de Europese AI-gemeenschap (EurAI) als de Association for Computational Linguistics (ACL), en is lid van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL). Daarnaast is hij medeoprichter van de spin-offs Textkernel en Textgain, (co-)auteur van meer dan 450 publicaties en promotor van ruim veertig doctoraten op het gebied van computertaalkunde en taaltechnologie.*

Keynote 3

K3	**Interactie en discourse** *Dorien Van De Mieroop* In de afgelopen decennia is er al heel wat onderzoek verricht naar sollicitatiegesprekken vanuit discoursanalytisch perspectief. Dat is niet verwonderlijk, aangezien het via taal is dat kandidaten rekruteerders proberen te overtuigen van hun geschiktheid voor de baan, en, in recente War for Talent-tijden, ook rekruteerders kandidaten proberen te overtuigen van de aantrekkelijkheid van de functie en van het bedrijf. Ondanks die context van schaarste in bepaalde sectoren van de arbeidsmarkt, vallen eerstegeneratiemigranten toch nog vaak uit de boot. Dat heeft natuurlijk met een brede waaier aan factoren te maken, maar in deze presentatie ligt de focus op de mismatch tussen de verwachtingen van rekruteerders over de identiteitsconstructies van kandidaten tijdens sollicitatiegesprekken enerzijds, en de reële identiteitsconstructies die we kunnen observeren in opnames van authentieke gesprekken anderzijds. Die identiteitsconstructies hebben niet alleen betrekking op de professionele expertise en vaardigheden van de kandidaten, maar ook op meer persoonlijke identiteitsaspecten die in de neoliberale Westerse werkcontext als relevant beschouwd worden voor de beoordeling van kandidaten. In concreto belicht ik de discursieve onderhandeling van enkele van die verwachtingen – onder andere wat betreft de agentiviteit van kandidaten in hun persoonlijke verhalen – aan de hand van een kwalitatief multimodaal discoursanalytisch perspectief. *Bio: Dorien Van De Mieroop is hoogleraar taalkunde aan de KU Leuven, waar ze ook voorzitter is van de onderzoekseenheid Taalkunde. Haar belangrijkste onderzoeksinteresses liggen in de discursieve analyse van identiteit in institutionele interacties en narratieven, waarover ze meer dan vijftig artikelen heeft gepubliceerd in internationale peer-reviewed tijdschriften en enkele boeken en special issues heeft mee-geschreven en mee-geredigeerd (bijvoorbeeld 'The language of leadership narratives' (2020, met Jonathan Clifton en Stephanie Schnurr), 'Identity struggles' (2017, met Stephanie Schnurr) en 'Ageism in job interviews' (2025, met Federica Previtali en Melina De Dijn). Ze coördineert en begeleidt verschillende projecten, onder andere over sollicitatiegesprekken, over 'blue collar work' in Vlaanderen en in China, en over taalvariatie in familiecontexten. Ze is al 10 jaar co-redacteur van het tijdschrift Narrative Inquiry (uitgegeven bij John Benjamins). In 2024 ontving ze de Outstanding Researcher Award van de Association for Business Communication (ABC).*

Abstracts panels

Panel 1
Taalonderwijs in transformatie

PN1 ⮌	**Taalonderwijs in transformatie** *Sofie Van der Meij & Myrte Gosen* In onderwijsland is er veel te doen over het taalonderwijs. Er zijn grote zorgen over de leesvaardigheid, en in toenemende mate ook de schrijfvaardigheid, van Nederlandse jeugd. Deze zorgen zijn gebaseerd op o.a. dalende PISA-scores (OECD, 2023) en CBS-resultaten (CBS, 2024) die laten zien dat een groot deel van de Nederlandse jeugd niet presteert op het niveau dat nodig is om goed te kunnen functioneren binnen onderwijs en maatschappij. Daarnaast zorgen maatschappelijke veranderingen, zoals toenemende digitalisering, ervoor dat de manier waarop gelezen en geschreven wordt verandert. Mede hierdoor wordt de roep om goede mondelinge vaardigheden en toetsing ook krachtiger. Onderwijsbeleid verandert langzamerhand mee met deze veranderingen. Zo werden de centrale examens Nederlands vanaf 2024 op een nieuwe manier ingevuld en in april 2025 leverde SLO de definitieve conceptkerndoelen Nederlands (SLO, 2025) op aan het ministerie van OCW. Het taalonderwijs ziet zich dus geconfronteerd met nieuwe kansen en uitdagingen. Het voorgestelde panel neemt dit als uitgangspunt en heeft als doel te bespreken hoe taalbeheersingsonderzoek hieraan een bijdrage kan leveren. Het panel brengt bijdrages samen die zowel het primair als het voortgezet onderwijs bestuderen, waarbij verschillende componenten van taalonderwijs centraal staan. Te denken valt aan mondelinge vaardigheden, argumentatieve vaardigheden, leesvaardigheden, maar ook aan studies die ingaan op het onderwijsaanbod vanuit een taalbeheersingsperspectief. Door deze uiteenlopende onderzoeken samen te brengen in een panel, beoogt het panel inzicht te bieden in taalonderwijs als ook in verschillende invalshoeken vanuit het taalbeheersingsonderzoek om dit vakgebied te bestuderen. **Referentielijst** CBS (2024). Integratie en samenleven. Centraal Bureau voor de Statistiek. OECD (2023). PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education. Paris: OECD Publishing. SLO (2025). Definitieve conceptkerndoelen Nederlands. SLO.

PN1.1 ⮌	**Geletterdheid, een veelomvattend begrip** *Jacqueline Evers-Vermeul* In landelijke media, vakpublicaties en beleidsstukken over het taal- en met name het leesvaardigheidsonderwijs worden allerlei ideeën en suggesties geopperd, zoals: - schaf begrijpend lezen als apart vak af; - werk met rijke, authentieke teksten; - investeer in leesmotivatie. Vaak worden dergelijke ideeën polariserend gebracht; meer aandacht voor één factor (bv. investeren in vakkennis) zou ten koste moeten gaan van de aandacht voor iets anders (bv. leesstrategieën). Om deze polarisatie te duiden, is het zinvol om de notie 'geletterdheid' onder de loep te nemen: wat wordt ermee bedoeld? Op basis van een literatuurreview bespreek ik de belangrijkste invullingen van het begrip 'geletterdheid'. Hierbij komt onder andere aan bod dat het zinvol is om verschillende benaderingen en factoren te onderscheiden. Ten eerste is er het onderscheid tussen cognitief-psychologische en sociaal-culturele benaderingen van lezen, met elk hun eigen onderzoekstradities. Daarnaast is er het onderscheid tussen beginnende versus gevorderde geletterdheid, wat in de context van de Amerikaanse onderzoeksliteratuur vaak besproken wordt in termen van een *reading war*, met voorstanders van een sterke focus op technisch lezen en voorstanders van een focus op begrijpend lezen. Verder is er bij de toepassing van leesvaardigheid in andere vakken een verhelderend onderscheid te maken tussen 'content-area literacy' en 'disciplinary literacy', wat verduidelijkt of de focus vooral ligt op de transfer van vaardigheden of op de vakspecifieke inkleuring van vaardigheden. Tot slot is er steeds meer aandacht voor digitale geletterdheid, en dan met name informatievaardigheden en mediawijsheid. Met inzicht in deze benaderingen en factoren helpen om de ideeën achter en doelen van contrasterende onderwijsadviezen te doorzien, en kunnen helpen afgewogen keuzes te maken bij de inrichting van het taalonderwijs.

PN1.2 ⮌	**Onderling argumenteren door kleuters in spelverhalen** *Frans Hiddink* Hoewel vaak wordt aangenomen dat discussiëren en argumenteren vooral aandacht behoeft in de bovenbouw van de basisschool, omdat jonge kinderen nog niet vaardig zouden zijn in het discussiëren, is er weinig systematisch inzicht in hoe kleuters in hun onderling overleg argumenteren en discussiëren. Mede daarom is onderzocht hoe jonge kinderen argumenteren in spelsituaties, waarin ze samen problemen oplossen (zogenaamde spelverhalen). Op basis van gedetailleerd onderzoek middels conversatie analyse van 205 account sequenties (dat wil zeggen: gespreksfragmenten waarin kinderen een stelling of voorstel beargumenteren of verantwoorden) illustreren we hoe jonge kinderen discussies opbouwen en hoe argumentatieve praktijken de gespreksstructuur beïnvloeden. De data zijn verkregen uit videoregistraties van samenwerkende kleuters. Deze videodata zijn afkomstig uit een meerjarig praktijkgericht onderzoeksproject naar de manieren waarop bassischoolkinderen taal gebruiken tijdens samenwerken en hoe deze onderling gesprekken bevorderd kunnen worden. Gedemonstreerd wordt hoe de discussies rondom voorstellen en beweringen van kinderen samenhangen met de type accounts: wanneer een dergelijk startpunt uiteindelijk wordt geaccepteerd, gebeurt dat altijd na ‘succesvolle’ accounts. Dergelijke accounts blijken *verifieerbaar*, d.w.z. zo’n account is direct controleerbaar voor andere kinderen of grijpt terug op eerdere gezamenlijke afspraken. Zulke accounts leiden tot acceptatie en afsluiting van de discussie. Onsuccesvolle accounts blijken persoonlijk, moreel of tentatief, en uiten twijfels, normen of mogelijke gevolgen. Deze accounts blijken de discussie te verlengen, waarin kinderen nieuwe accounts of hun eerdere standpunten (her)formuleren. Daarmee laten we zien dat de type accounts samenhangen met de gespreksstructuur. Dit taalbeheersingsonderzoek demonstreert dat argumenteren en discussiëren bij jonge kinderen vooral dient begrepen te worden als een interactief sequentieel verschijnsel. Bediscussieerd wordt hoe deze inzichten benut kunnen worden om te komen tot gefundeerde leerlijnen volgend uit de definitieve conceptkerndoelen Nederlands. Mede aan de hand van vervolgonderzoek naar het overleg van kleuters rondom samen schrijven, zal tevens bediscussieerd worden hoe dergelijk taalbeheersingsonderzoek kan bijdragen aan zowel het beleid als de onderwijspraktijk.

PN1.3 ⮌	**Mondelinge taalvaardigheid in groep 3: een linguïstisch etnografisch perspectief** *Sofie Van der Meij, Jana Declercq, Myrte Gosen & Mike Huiskes* Waar mondelinge taalvaardigheid lang een ondergeschoven kind is geweest in het Nederlandse basisonderwijs, krijgt het nu langzamerhand meer aandacht, onder andere in de nieuwe definitieve conceptkerndoelen Nederlands. Op dit moment zijn er voor leerkrachten, zeker in groep 3, nog beperkte richtlijnen als het aankomt op het faciliteren van mondelinge taalvaardigheid, terwijl het van groot belang is als vaardigheid op zichzelf, maar ook voor de ontwikkeling van leesvaardigheid, sociale vaardigheden, en voor leren en kennisconstructie in het algemeen. Tegelijkertijd gaat in de onderwijspraktijk veel via mondelinge communicatie, maar hoe dat precies gebeurt is niet bekend. Deze studie tracht daarom etnografisch inzicht te krijgen in mondelinge taalvaardigheid in groep 3, zowel als concept als in de praktische toepassing ervan. In 17 interviews die we uitgevoerd hebben met leerkrachten door heel Nederland, rapporteren leerkrachten dat ze ruimte maken voor mondelinge taalvaardigheid op verschillende manieren, zowel op gestructureerde en geplande momenten zoals in kringgesprekken, als meer terloops door de dag heen. Tegelijkertijd geven leerkrachten aan moeite te hebben met 1) het definiëren van mondelinge taalvaardigheid en 2) aanwijzen wat ze daar daadwerkelijk aan doen in de klassenpraktijk. Om inzicht te krijgen in praktijken rondom de facilitatie van mondelinge taalvaardigheid, hebben we 6 maanden linguïstisch etnografisch veldwerk op twee Nederlandse basisscholen uitgevoerd. De data die hieruit voortvloeien bestaan uit video-opnames en veldnota's. In deze presentatie gaan we in op hoe leerkrachten door de schooldag heen ruimte maken voor de ontwikkeling van mondelinge taalvaardigheid. We laten aan de hand van *rich points* (Agar, 1986) zien dat mondelinge taalvaardigheid soms in specifieke gestructureerde schoolse activiteiten gefaciliteerd wordt, maar dat dit vaak ook op een meer spontane manier gebeurt, op momenten waarop schoolse activiteiten en genres minder prominent zijn, zoals 's ochtends tijdens de inloop. Daarnaast reflecteren we op de verschillende overwegingen, beperkingen en mogelijkheden die leerkrachten navigeren om hun lespraktijken rondom mondelinge taalvaardigheid vorm te geven. **Referentielijst** Agar, M.H. (1986). Speaking of ethnography. Sage.

PN1.4

Lees de les – Zo simpel als wat!? Metafoorgebruik in zaakvakteksten voor de bovenbouw van het PO

Roel Verloop, Roel Van Steensel, Nina Sangers & Gudrun Reijnierse

Basisschoolleerlingen ervaren moeilijkheden bij het diepgaand begrijpen van teksten, wat problematisch is binnen het zaakvakonderwijs. Daar is tekstverwerking namelijk essentieel voor kennisontwikkeling (Gilabert et al., 2005; Woldhuis et al., 2018). Deze problemen manifesteren zich vooral in de bovenbouw van het basisonderwijs, zodra de focus van het leesonderwijs verschuift van 'leren om te lezen' naar 'lezen om te leren' en leerlingen geconfronteerd worden met complexere en abstractere teksten (Chall et al., 1990).
In de beschrijving van complexere concepten die in zaakvakteksten worden behandeld, speelt metafoorgebruik een belangrijke rol (Cameron, 2003; Littlemore, 2016). In een tekst voor leerlingen uit groep 7 over het functioneren van de dampkring, staat bijvoorbeeld:
"De broeikasgassen in de dampkring houden als een soort deken de warmte op aarde vast. Dat is maar goed ook, anders zou het op aarde veel te koud zijn om te leven." (Grenzeloos, Blink Educatie, aardrijkskunde, p. 29.; uit het corpus van Sangers, 2022)
De functie van gassen in de dampkring wordt hier vergeleken met een concreet object uit de belevingswereld van leerlingen (een deken). Het verbinden van een onbekend(er) doeldomein (broeikasgassen) en een bekender brondomein (een deken) kan de begrijpelijkheid van de tekst vergroten en bijdragen aan een beter begrip van de leerstof.
Vanwege de beperkte kennis over metaforiek in Nederlandse zaakvakteksten voor het primair onderwijs werd een inhoudsanalyse uitgevoerd. De onderzoeksvraag die centraal stond was: Hoe wordt metaforiek ingezet in zaakvakteksten in termen van frequentie, vorm en functie?
We analyseerden volgens 1) de Metaphor Identification Procedure VU (MIPVU; Pasma, 2011; Steen et al., 2010), 2) de Metaphorical Source Domain Identification Procedure (MSDIP; Reijnierse & Burgers, 2023) en 3) eigen analysemethode op basis van Hermann (2013 p.41) een corpus ter grootte van 570 zaakvakteksten (37.000 inhoudswoorden), afkomstig uit 11 actuele basisschoolmethodes.

Referentielijst

Boyd, R., & Ortony, A. (1993). Metaphor and theory change: What is "metaphor" a metaphor for? In Metaphor and Thought (pp. 481–532). https://doi.org/10.1017/CBO9781139173865.023
Cameron, L. (2003). Metaphor in educational discourse. Continuum
Chall, J. S., Jacobs, V. A., & Baldwin, L. E. (1990). The reading crisis: Why poor children fall behind. Harvard University Press.
Gilabert, R., Martínez, G., & Vidal-Abarca, E. (2005). Some good texts are always better: Text revision to foster inferences of readers with high and low prior background knowledge. Learning and Instruction, 15(1), 45-68. https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2004.12.003
Herman, J.B. (2013) Metaphor in academic discourse Linguistic forms, conceptual structures, communicative functions and cognitive representations. [Dissertatie, Vrije Universiteit Amsterdam]. https://www.lotpublications.nl/Documents/333_fulltext.pdf
Littlemore, J. (2016). Metaphor use in educational contexts: functions and variations. In E. Semino & Z. Demjén (Eds.), The Routledge handbook of metaphor and language (pp. 283–295). Routledge.
Pasma, T. (2011). Metaphor and register variation: the personalization of Dutch news discourse. [Dissertatie, Vrije Universiteit Amsterdam]. http://dare.ubvu.vu.nl/handle/1871/19630
Reijnierse, W. G., & Burgers, C. (2023). MSDIP: A method for coding source domains in metaphor analysis. Metaphor and Symbol, 38(4), 295–310. https://doi.org/10.1080/10926488.2023.2170753
Sangers, N. L. (2022). Vivid educational texts. engaging students via narrative and voice elements. [Dissertatie, Universiteit Utrecht]. https://www.lotpublications.nl/Documents/618_fulltext.pdf
Steen, G. J., Dorst, A. G., Herrmann, J. B., Kaal, A. A., Krennmayr, T., & Pasma, T. (2010). A method for linguistic metaphor identification: From MIP to MIPVU. John Benjamins.
Woldhuis, E., Rodenboog, M., Heijnen, M., & Fisser, P. (2018). Leerlingenmonitor 17/18 – Leermiddelen in het po en vo: Gebruik, digitalisering, beschikbaarheid en beleid. SLO.

PN1.5

Lezen en schrijven in het vmbo: Bewuste genregeletterdheid als brug tussen vakken

Ninke Stukker, Renske Bouwer & Jacqueline Evers-Vermeul

Het lees- en schrijfonderwijs op de middelbare school is nog altijd sterk versnipperd en leerlingen beleven er weinig aan. Vooral bij vmbo-leerlingen levert het niet de resultaten op. De primaire verantwoordelijkheid om het tij te keren ligt bij het vak Nederlands (SLO, 2017), maar ook bij 'taalrijke' vakken zoals geschiedenis, aardrijkskunde en biologie, waar leerlingen veel lezen en schrijven.
Hoewel de voordelen van een vakoverstijgende aanpak van lees- en schrijfonderwijs algemeen worden erkend (Kiely et al., 2021), worstelen docenten om deze concreet vorm te geven. Er vindt nog nauwelijks *transfer* tussen vakken plaats (Van Drie et al., 2016) en docenten ontbreekt het aan lesmateriaal, instrumenten en vakdidactische kennis om *transfer* te bevorderen (Penuel et al., 2007). Ook theorievorming is nog ontoereikend. Aangezien kennis over genres een gemeenschappelijke taal biedt om bij alle vakken over tekstsoorten te praten en ermee te leren werken (Tardy et al., 2020), beantwoorden we twee vragen: 1) Hoe kunnen we via genredidactiek de integratie bevorderen van lezen en schrijven in alle vakken, specifiek voor vmbo-leerlingen? 2) Welke ontwerpprincipes kunnen we formuleren voor motiverend en leerrijk onderwijs bij Nederlands en andere vakken? Op basis van een literatuurreview stellen we een benadering voor vanuit het concept bewuste genregeletterdheid waarbij leerlingen inzicht verwerven over taal als een strategisch communicatief en sociaal instrument in verschillende vakcontexten. We sluiten aan bij bestaande inzichten over *transfer* van kennis en vaardigheden, en verrijken deze met actuele inzichten uit tekstwetenschap en lees- en schrijfinterventies rondom taalbewustzijn (Carter, 2003), bewuste geletterdheid (Meesterschapsteam Nederlands, 2021) en genredidactiek (Bawarshi & Reif, 2010). We demonstreren hoe de notie bewuste genregeletterdheid kan worden vertaald in concrete ontwerpprincipes gericht op verwerving van drie soorten kennis: a) declaratieve kennis over de *aard* van genres en de vormconventies van genres in verschillende schoolvakken, b) procedurele kennis over *hoe* die toe te passen en aan te passen in verschillende contexten en c) conditionele kennis over *wanneer* die toe te passen. We illustreren de ontwerpprincipes met uitwerkingen naar concrete lesactiviteiten.

Referentielijst

Bawarshi, A. S., & Reiff, M. J. (2010). Genre: An introduction to history, theory, research, and pedagogy. Parlor Press.
Carter, R. (2003). Key concepts in ELT: Language awareness. ELT Journal, 57(1), 64-65.
Kiely, L., Parajuly, K., Parajuly, K., Green, J.A., & Fitzpatrick, C. (2021). Education for UN Sustainable Development Goal 12: A cross-curricular program for secondary level students. Frontiers in Sustainability, 2.
Meesterschapsteam Nederlands (2021). Bewuste geletterdheid in perspectief: kennis, vaardigheden en inzichten. https://nederlands.vakdidactiekgw.nl/wp-content/uploads/sites/4/2021/03/Bewuste-geletterdheid-in-perspectief-maart-2021-220321.pdf
Penuel, W. R., Fishman, B. J., Yamaguchi, R., & Gallagher, L. P. (2007). What makes professional development effective? Strategies that foster curriculum implementation. American Educational Research Journal, 44(4), 921–958.
SLO (2017). Nederlands. Vakspecifieke trendanalyse 2017. SLO.
Tardy, C. M., Sommer-Farias, B., & Gevers, J. (2020). Teaching and researching genre knowledge: Toward an enhanced theoretical framework. Written Communication, 37(3), 287-321.
Van Drie, J., Groenendijk, T., Braaksma, M., & Janssen, T. (2016). Genrespecifiek schrijven in de mens- en maatschappijvakken. Negen lesontwerpen onderzocht. Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken.

PN1.6 ⮌	**Genres in het schoolvak Nederlands: een materiaalanalyse** *Jan Van Gulik, Renske Bouwer & Jacqueline Evers-Vermeul* Middelbare scholieren komen in het huidige informatietijdperk in aanraking met een zeer omvangrijk en gevarieerd aanbod van beschikbare teksten. Om snel te kunnen schakelen van tekst naar tekst is bewustzijn van de veelvormigheid van teksten en contexten van belang. Dit bewustzijn kan gecreëerd worden via genres. Ze wijzen namelijk op voorspelbare tekstpatronen op het gebied van inhoud en vorm, zogenoemde genreconventies. Een brede kennis van typische tekstpatronen in genres biedt leerlingen enige oriëntatie wanneer zij schakelen van tekst naar tekst. Hierdoor leren leerlingen gerichter en effectiever te lezen, spreken en schrijven. In (vak)publicaties is er steeds meer aandacht voor de veelbelovende toepassingen van genredidactiek in het onderwijs. Om zicht te krijgen op aanknopingspunten voor toepassing hiervan, is het zinvol te achterhalen hoe er in het huidige curriculum voor het schoolvak Nederlands al aandacht wordt besteed aan genres. Er is eerder al een curriculumonderzoek naar genres gedaan (Stukker et al., 2024), maar vanwege de vernieuwing van de kerndoelen is actualisering van inzichten nodig. We hebben daarom onderzocht hoe genres aan bod komen in de nieuwe kerndoelen en in vmbo-lesmethoden Nederlands. In deze materiaalanalyse hebben we voor elk van de taaldomeinen (lezen, spreken, schrijven) bestudeerd: - welke vaktermen worden gebruikt voor genres (o.a. *tekstvormen* en *tekstsoorten*) - welke specifieke voorbeeldgenres (o.a. recensies en podcasts) worden genoemd - welke genrekenmerken (o.a. inhoud en vorm) aan bod komen Ons onderzoek toont aan dat veelbelovende toepassingen van genredidactiek de vmbo-klas vermoedelijk nauwelijks gaan bereiken, met name doordat kennis over genres niet in samenhang wordt gepresenteerd, maar versnipperd over de verschillende taaldomeinen aan bod komt.

PN1.7 ⮌	**Discussie Taalonderwijs in transformatie** *Kees de Glopper* In mijn discussiebijdrage reageer ik op de verschillende bijdragen aan dit symposium in een poging de plenaire discussie op gang te brengen. Dat doe ik vanuit perspectieven op het curriculum (Meesterschapsteam Nederlands, 2021; SLO, 2025) en op ontwikkelingen rond AI (Kalantzis & Cope, 2024; Renkema et al., 2025). Daarbij ga ik op de vragen als de volgende. Welke visie op kennis en vaardigheden liggen ten grondslag aan de verschillende panelbijdragen? Hoe wordt er aangekeken tegen verkaveling binnen het taalonderwijs, of positief geformuleerd: tegen de samenhangen tussen taal, communicatie en literatuur? En welke rol spelen docenten, leerlingen en AI in de vormgeving van het taalonderwijs? **Referentielijst** Kalantzis, M., & Cope, B. (2024). Literacy in the Time of Artificial Intelligence. Reading Research Quarterly, 60(1), e591. https://doi.org/10.1002/rrq.591 Meesterschapsteam Nederlands (2021). Bewuste geletterdheid in perspectief: kennis, vaardigheden en inzichten. https://nederlands.vakdidactiekgw.nl/wp-content/uploads/sites/4/2021/03/Bewuste-geletterdheid-in-perspectief-maart-2021-220321.pdf Renkema, M., Van den Boom-Muilenburg, E., Friso-van den Bos, I., Theelen, H., Wopereis, I., & Schildkamp, K., (2025). AI-GO! Een Raamwerk voor AI-Geletterdheid in het Onderwijs (AI-GO Raamwerk). Utrecht: Npuls AI- en Data geletterdheid. https://npuls.nl/kennisbank/ai-go-een-raamwerk-voor-ai-geletterdheid-in-het-onderwijs SLO (2025). Definitieve conceptkerndoelen Nederlands. Herziene versie 2025. Inclusief toelichtingsdocument. SLO. https://www.slo.nl/thema/meer/actualisatie-kerndoelen-examenprogramma/actualisatie-kerndoelen/definitieve-conceptkerndoelen-nederlands/

Panel 2
Effectonderzoek naar stijl: welke methoden werken?

PN2 ⮌	**Effectonderzoek naar stijl: welke methoden werken?** *Maarten van Leeuwen, Gudrun Reijnierse & Ninke Stukker* Stijlonderzoek richt zich op de relatie tussen formuleringskeuzes die een tekst kenmerken en interpretatieve effecten op het niveau van die tekst als geheel. Veel stijlonderzoek is analytisch-interpretatief van aard: het brengt formuleringspatronen in kaart en doet veronderstellingen over de effecten van die patronen op ontvangers. Die veronderstellingen worden veelal beredeneerd op basis van taalkundige kennis over de betekenissen en functies van de taalconstructies die deel uitmaken van de formuleringspatronen. Maar strikt genomen zijn ze speculatief: het blijven veronderstellingen die in effectonderzoek nader getoetst zouden moeten worden. Hoewel recente publicaties het belang uiteenzetten van effectonderzoek om aannames over de relatie tussen formuleringskeuzes en teksteffecten ook empirisch te toetsen, worden dit soort studies binnen de discipline van het stijlonderzoek nog maar beperkt uitgevoerd. In persuasieonderzoek en communicatiewetenschappelijk onderzoek gebeurt dit al wél. Tendens in de resultaten: effecten van stijlkeuzes zijn vaak zeer bescheiden, als ze al aangetoond kunnen worden. Dergelijke bevindingen zouden kunnen leiden tot de conclusie dat de invloed van stijl eenvoudigweg beperkt is. Helemaal bevredigend is die conclusie echter niet, als je in aanmerking neemt dat corpusonderzoek vaak wél overtuigende patronen laat zien en dat het optreden van interpretatieve effecten vaak ook op theoretische gronden aannemelijk is. Om theorievorming over de werking van stijl verder te brengen is het nodig dat we inzicht verwerven in de vraag welke stijlelementen op welke manier, in welke gebruikscontexten en voor welke doelgroepen, welke soorten effecten sorteren. In dit panel delen stijlonderzoekers met verschillende theoretische en methodologische achtergronden hun ervaringen, inzichten en vraagstukken uit eigen onderzoek. Vragen die aan de orde komen zijn o.a.: Hoe kunnen inzichten uit taalbeheersingsonderzoek, communicatiewetenschappelijk onderzoek en andere disciplines worden ingezet om effectonderzoek naar stijl te versterken? Welke methoden en designkeuzes werken, welke minder? Zijn er naast experimenten ook andere methoden om stijleffecten in kaart te brengen? In sessie 1 staan kracht en beperkingen van experimenteel onderzoek centraal. Sessie 2 verkent andere methoden. Na de presentaties volgt een paneldiscussie tussen sprekers en publiek over mogelijkheden, implicaties en uitdagingen in effectonderzoek naar stijl.

PN2.1 ⮌	**Wat maakt effecten van stijlkenmerken (on)voorspelbaar?** *Hans Hoeken* Er vindt veel onderzoek plaats naar de overtuigingskracht van stijlkenmerken. Daardoor is het mogelijk om middels meta-analyses conclusies te trekken van over de grootte en de voorspelbaarheid van die effecten. Voor praktisch alle stijlkenmerken geldt dat de effecten relatief klein zijn. Er zijn echter grote verschillen tussen stijlkenmerken wat betreft de voorspelbaarheid van hun effecten; voor sommige stijlkenmerken zijn die effecten redelijk goed voorspelbaar terwijl dat voor andere helemaal niet het geval is. Waarin verschillen “voorspelbare” stijlkenmerken van “onvoorspelbare”? En hoe zouden we de voorspelbaarheid van dergelijke kenmerken kunnen vergroten?

PN2.2 ⮌	**Soorten formuleringseffecten** *Henk Pander Maat* In deze bijdrage onderscheid ik drie soorten effecten van formuleringsvarianten: - interpretaties gebaseerd op de betekenis van de varianten (die interpretaties kunnen zowel gaan over de definitie van de spreeksituatie als over de constructie van de besproken wereld); - uitgelokte verwerkingsprocessen (zoals blijkend uit bv. oogbewegingen of breinactivatie); - de bijdrage aan het uiteindelijke communicatiesucces (bv. begrip, overtuiging, empathie). Ik illustreer deze driedeling met voorbeelden van onderzoek naar allerlei stijlverschijnselen (bv. framing, metaforen, perspectief, lijdende vorm). Volledig begrip van een stijlkeuze vraagt om inzicht in het geheel van zijn interpretatie-, proces- en succeseffecten, maar dit overzicht hebben we vaak nog lang niet. Ten slotte ga ik kort in op de voordelen van strakke (veelal experimentele) onderzoeksontwerpen. Bij effectonderzoek horen nu eenmaal hoge eisen aan causale validiteit.

PN2.3 ⮌	**Van tekstanalyse naar experiment: effecten van metaforen op lezers** *Gudrun Reijnierse* Metaforen zijn een van de meest bestudeerde stijlkenmerken. Dat is niet verrassend: onderzoek toont aan dat ze een prominente rol spelen in uiteenlopende communicatieve uitingen, van nieuwsberichten en gezondheidscommunicatie tot advertenties en keukentafelgesprekken. Tekstanalytisch onderzoek schrijft metaforen verschillende communicatieve functies toe, zoals het begrijpelijk maken van informatie en het overtuigen van lezers. Of metaforen inderdaad dit soort communicatieve effecten sorteren wordt onderzocht via experimenten. Vaak baseert dergelijk onderzoek zich echter niet op tekstanalytische inzichten, wat de validiteit van de experimenten beperkt. In deze bijdrage laat ik zien hoe tekstanalyse kan dienen als basis voor het ontwerpen van valide experimenteel onderzoek, maar ook dat een sterke basis niet noodzakelijk tot (sterke) effecten leidt, zeker niet bij uitkomstmaten als tekstbegrip en overtuigingskracht.

PN2.4 ⮌	**Meer methoden voor effectonderzoek naar stijl** *Bregje Holleman & Naomi Kamoen* Effecten van stijlkeuzes op overtuigingskracht of begrip zijn vaak in meta-analyses moeilijk aan te tonen (zie bv O'Keefe & Hoeken, 2021), terwijl ze vanuit theoretisch perspectief en vanuit corpusanalyse wel aannemelijk zijn. Hoe onderzoeken we de effecten van stijlkeuzes op een manier die meteen al makkelijker te generaliseren is boven het niveau van een of twee teksten? In deze presentatie gaan wij op basis van ons eigen onderzoek naar framing in op het gebruik van een multilevel-benadering binnen experimenten, en op meta-analyses en 'big data' in stijlonderzoek – die ertoe leiden dat de focus niet alleen komt te liggen op statistisch significante effecten, maar ook op effectgroottes en de variatie rond die effecten. Daarnaast schetsen we voordelen van de combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve benaderingen en gaan we in op het belang van een focus op meerdere effectmaten (bijvoorbeeld overtuigingskracht en begrip) en meerdere operationaliseringen daarvan. **Referentielijst** O'Keefe, D. & Hoeken, H. (2021). Message design choices don't make much difference to persuasiveness and can't be counted on – not even when moderating conditions are specified. Frontiers in Psychology, 12: 664160.

PN2.5 ⮌	**Hoe kijken mensen naar stilistische varianten? Een case study** *Hannah De Mulder & Maarten van Leeuwen* Effecten van stilistische varianten op overtuigingskracht zijn lastig aan te tonen (O'Keefe & Hoeken 2021). Dit roept de vraag op of mensen wel oog hebben voor dergelijke variatie. Merken mensen stilistische verschillen tussen teksten op? En zo ja, wat zijn hun ideeën over de effecten van formuleringsalternatieven? Zijn die in lijn met taaltheoretische inzichten? Wij doen in onze bijdrage verslag van een exploratieve studie waarin we participanten vroegen om twee stilistische varianten van een gerechtelijke uitspraak, een echte en een gemanipuleerde, onderling te vergelijken op o.a. overtuigingskracht. Participanten bleken onze stilistische manipulaties grotendeels op te merken en aan de stilistische varianten ook de effecten toe te schrijven die je taaltheoretisch zou verwachten. Er waren echter ook duidelijke individuele verschillen – inclusief allerlei onverwachte redeneringen. Naast onze bevindingen bespreken we ook wat onze aanpak kan betekenen voor effectonderzoek naar stijl. **Referentielijst** O'Keefe, D. & Hoeken, H. (2021). Message design choices don't make much difference to persuasiveness and can't be counted on – not even when moderating conditions are specified. Frontiers in Psychology, 12: 664160.

PN2.6 ⮌	**Effecten van stilistische keuzes op gesprekskwaliteit: een conversatie-analytisch perspectief** *Mike Huiskes* Wat is de optimale formulering van een diagnose? Hoe implementeer je shared decision making optimaal in consulten? De professionele gesprekspraktijk wordt gekenmerkt door terugkerende gesprekshandelingen die op verschillende manieren (verschillende practices) gerealiseerd kunnen worden. Sprekers maken steeds stilistische keuzes die effect hebben op het verloop van het gesprek. Hoe kun je vanuit conversatie-analytisch perspectief onderzoek doen naar de effecten van deze keuzes op de kwaliteit van het gesprek? Wat zijn de gespreksinterne effecten van stijlkeuzes? Aan de hand van casussen uit de orthopedische consultpraktijk zullen we betogen dat artsen continu stilistische keuzes maken en dat de keuze voor specifieke practices effect heeft op het gezamenlijk gerealiseerde gesprek. We laten zien hoe uitkomsten van dit onderzoek geïmplementeerd zijn in trainingen waarbij gespreksinterne effecten centraal staan en de koppeling met beoogde gespreksdoelen wordt overgelaten aan de professional.

PN2.7 ⮌	**Wat kan stijl betekenen voor nieuws?** *Luuk Lagerwerf* Drie stijlonderzoeken van nieuws worden besproken met elk hun eigen methode: corpusanalyse met clicks, corpusanalyse met scrolldata, en een experiment. De gemene deler is dat bij stijlonderzoek ook lezerseffect behoort. Bij online nieuwskoppen is de vraag welke stijleigenschappen meer clicks tot gevolg hebben. A/B testscores op 5933 nieuwskoppen (DPG Media: nieuwssites van de Volkskrant, Eindhovens Dagblad, Brabants Dagblad, en BN DeStem) werden gekoppeld aan een corpusanalyse. We konden zo ook nagaan of gekozen formuleringen de klikbereidheid beïnvloedden per periodiek. Bij nieuwsreportages wilden we weten welke stijl lezers verder laat doorlezen. Kenmerken van narrativiteit en informatieve stijl zijn per zin in 100 artikelen van Eindhovens Dagblad (DPG Media) gecodeerd en (geaggregeerd naar tekstniveau) gekoppeld aan de bijbehorende scrolldata: hoe ver zijn lezers gekomen, en hoe lang duurde dat? Per artikel zijn er gemiddeld van 4189 bezoekende lezers gegevens verzameld, die op basis van criteria met betrekking tot leestijd, aantal woorden en scrolldiepte in lezerscategorieën zijn verdeeld. We berekenden in hoeverre de tekstuele kenmerken de grootte van lezerscategorieën voorspelden. Inclusiviteit is voor kranten belangrijk, zolang lezers erin meegaan. Voor genderneutrale ‘pronouns’ is experimenteel nagegaan in hoeverre het leesgemak werd beïnvloed. Uitgaande van twee echte nieuwsberichten zijn er per artikel varianten gemaakt voor acht experimentele condities, zodat iedere participant binnen een conditie twee stimuli kreeg aangeboden. Begrip, waardering, ongemakkelijkheid en herinnering zijn gemeten Voor empirisch stijlonderzoek van nieuws is er een overdaad aan data beschikbaar, waarvan vaker gebruik kan worden gemaakt. Aan de andere kant leent niet alle onderzoek zich voor metrische data, zoals effecten van specifieke taalvarianten.

Panel 3
Van onderzoek naar impact: waardecreatie rond onderzoek naar taal en discours in gezondheidscommunicatie

PN3 ⮌	**Van onderzoek naar impact: waardecreatie rond onderzoek naar taal en discours in gezondheidscommunicatie** *Jana Declercq, Tessa van Charldorp & Ella van Hest* Dit panel brengt onderzoekers samen die vanuit gezondheidscommunicatieonderzoek impact (proberen te) creëren in de zorgpraktijk. Onderzoeksvelden die zich richten op taal in gebruik (zoals pragmatiek, interactionele sociolinguïstiek en interactie- en discouranalyse) kennen een lange traditie van onderzoek naar gezondheidsdiscours. Dit onderzoek wordt (mede) gevoerd vanwege de maatschappelijke relevantie, en heeft daarom ook regelmatig de doelstelling om impact te creëren. Die impact zien we onder verschillende noemers terug: disseminatie, wetenschapscommunicatie, of valorisatie – waarbij die laatste letterlijk 'waardecreatie' betekent. Het proces van impact- of waardecreatie is echter grillig en complex, en vraagt om specifieke vaardigheden. Daarnaast rijzen er vragen over hoe onderzoekers hun eigen rol zien bij het inzetbaar maken van onderzoeksresultaten. Waar waardecreatie vroeger werd gezien als een eenzijdig en lineair proces van het 'vertalen' en overbrengen van wetenschappelijke inzichten, beschouwen we het nu veeleer als participatieve coproductie tussen doelgroepen en academische en andere instellingen. In dit panel willen we reflecteren op de (potentiële) impact van empirisch onderzoek naar gezondheidscommunicatie, vertrekkend vanuit bovengenoemde onderzoekstradities. We bespreken verschillende vormen van impactcreatie, en reflecteren op wat deze al of niet succesvol hebben gemaakt. We vragen ons af: 1. Hoe geef je participanten en patiënten/cliënten die in de onderzochte context terechtkomen écht een stem; hoe bereik je ook de meest kwetsbare doelgroepen? 2. Hoe bereik je zorgverleners, zorgopleiders en beleidsmakers op een manier die een constructieve dialoog over hun werk in gang zet; hoe krijg je zicht op wat hun noden zijn? 3. Kan je impact bij het ontwerp van een project meteen inbouwen, en hoe? Welke spanningen veroorzaakt dit mogelijks bij het schrijven van projectaanvragen of bij aanvragen voor ethische commissies? 4. Hoe spreken onderzoekers over taal bij waardecreatie? Hoe verenigen we het formuleren van aanbevelingen met een sociaal-constructionistische, descriptivistische onderzoeksmethode? Met dit panel willen we een bijdrage leveren aan de reflectie rond hoe taalbeheersingsonderzoek een belangrijke rol kan spelen bij de (interactionele) medische praktijk, op basis van projecten in verschillende zorgcontexten (preventief vs. curatief, eerstelijn vs. gespecialiseerd, een- vs. meertalig en in verschillende fasen van ontwikkeling.

PN3.1

Impact maken met co-creatie: stimuleren van reflectie op zorgverlener-patiënt interactie

Petra Sneijder

Als onderzoekers bij een hogeschool zijn we gewend om samen te werken met professionals uit verschillende werkvelden. Toegepast onderzoek kan op verschillende manieren impact hebben op de praktijk, namelijk door het delen in kennis, praktische tools en effecten op werkwijzen van individuen en/of organisaties (Andriessen, 2021). Onze projecten zijn gericht op het genereren van nieuwe kennis en het ontwikkelen van tools en interventies om de praktijk te verbeteren. Het voornaamste doel is om zorgprofessionals inzicht te bieden in hun eigen interactionele praktijken door hen in hoge mate bij het onderzoek te betrekken. Professionals spelen dan ook een belangrijke rol bij het formuleren van het praktijkprobleem dat aangepakt moet worden, wat de kans op impact vergroot.

In mijn bijdrage ga ik in op een aantal van de dilemma's die in dit panel centraal staan. Zoals Antaki opmerkt, heeft een interventie meer kans van slagen wanneer een terugkerend interactioneel fenomeen als een probleem kan worden vastgesteld en er consensus is over de gevolgen (Antaki, 2011: p. 10). In projectaanvragen bestaat er echter spanning tussen de vraagarticulatie vanuit de praktijk en de prioriteit die wij geven aan inductief onderzoek, zonder probleemgericht te zijn. In welke mate ga je uit van een van tevoren vastgesteld probleem en hoe beschrijf je dat probleem zodanig dat dit inductief onderzoek toelaat? Hoe neem je professionals en subsidiegevers mee in de waarde die wordt gecreëerd door met een open blik naar de eigen interactie te kijken? En hoe gaan we om met de spanning tussen een descriptieve methode en het opleveren van producten, trainingen of tools die geacht worden een 'probleem op te lossen'?

Aan de hand van onze onderzoeksprojecten zal ik deze dilemma's bespreken. Voorbeelden zijn het project CoPain, waarin we een interventie ontwikkelden voor fysiotherapeuten om te reflecteren op interactie met patiënten met chronische pijn en Care for Sexuality, waarin we momenteel een e-learning ontwerpen voor gespreksvoering over seksualiteit in de oncologie.

Referentielijst

Andriessen, D. (2021). Cirkelen rond je onderzoek: Handreiking bij het ontwikkelen van een onderzoeksopzet. Hogeschool Utrecht.

Antaki, C. (Ed.). (2011). Applied conversation analysis: Intervention and change in institutional talk. London, Palgrave MacMillan.

PN3.2 ⮌	**Bruginstrumenten voor de zorgprofessional. Over valorisatie van onderzoek rond inclusieve zorgcommunicatie met anderstalige patiënten.** *Pablo Decock, Marie Delegrange, Fien De Wiest, Morgan Lanssens, Jielke Van den Abbeele & Ellen Van Praet* Taal- en cultuurbarrières vormen in ons superdivers zorglandschap een groot struikelblok voor het verlenen van kwaliteitsvolle en inclusieve zorg. Hoe kunnen we de zorgprofessional ondersteunen die te kampen heeft met de stijgende zorgvraag van anderstaligen met een migratieachtergrond? Het in kaart brengen van bovenstaande sociolinguïstieke problematiek en het ontwikkelen van digitale bruginstrumenten vormden de voorbije jaren het onderwerp van meerdere onderzoeksprojecten binnen het onderzoekscentrum 360° Zorg en Welzijn (HOGENT) en de onderzoeksgroep MULTIPLES (UGent). Impactcreatie onder de noemer van valorisatie is steeds een conditio sine qua non bij de uitwerking van onze projectaanvragen, maar dit betekent geen garantie voor een duurzame impact in het werkveld. Aan de hand van twee concrete onderzoekstrajecten beogen we in deze bijdrage, enerzijds, aan te tonen hoe we vanuit het coproductieparadigma de verschillende actoren (zorgvragers, zorgverleners, zorgmanagers en beleidsmakers) laten participeren en, anderzijds, te reflecteren over de concrete effecten van onze onderzoeksresultaten in de zorgsector. In het PWO-project COM-Power (2021-2024) ontwikkelde een multidisciplinair onderzoeksteam aan HOGENT op basis van een nodenanalyse in het werkveld verschillende digitale bruginstrumenten die artsen, diabeteseducatoren en diëtisten kunnen inzetten in hun consultaties met anderstalige diabetespatiënten. Zowel voor de analyse van de zorginteracties als voor het ontwerpen en bijsturen van de tools werd er nauw samengewerkt met zorgprofessionals en de Diabetes Liga. In het Tetra-project MATCHeN (2021-2023) werd door onderzoekers van UGent en HOGENT oa. een meertalige app ontwikkeld die zorgverleners voor verschillende gezondheidstopics ondersteunt in het contact met anderstalige patiënten. In de huidige fase (2023-2025) van dit onderzoekstraject zetten we dankzij de steun van het Industrieel Onderzoeksfonds IOF) – met vallen en opstaan – in op duurzame economische valorisatie van de app en verkennen we daarnaast de mogelijkheden van een dienstverleningsaanbod om zorgverleners te empoweren in hun eerstelijnsgesprekken met anderstalige patiënten.

PN3.3

Impact maken met onderzoek naar gesprekken over HPV-vaccinatie

Tessa Van Charldorp & Guusje Jol

Tussen 2021 en 2023 hebben wij conversatie analytisch onderzoek gedaan naar HPV-vaccinatiegesprekken, gefinancierd door de Nederlandse overheid. Dit project, 'vertrouwen bouwen in vaccinatiegesprekken', had als doel om erachter te komen hoe vertrouwen bouwen eruit ziet in de alledaagse gesprekspraktijk bij vaccinatieconsulten. Deze bevindingen hebben we gepubliceerd in een wetenschappelijk tijdschrift (Jol, van Charldorp, van Trommel, te Molder, 2024). In overleg met het Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu (RIVM, de financierder van het onderzoek) en de gemeentelijke gezondheidsdienst Amsterdam (GGD, onze samenwerkingspartner) hebben we de resultaten van het onderzoek vertaald naar concrete adviezen voor jeugdverpleegkundigen. De adviezen concentreren zich rondom hoe je vragen uitlokt bij ouders en kinderen, en hoe je kinderen kunt betrekken in het vaccinatiegesprek. De adviezen hebben we verspreid via a) interne communicatie van het RIVM; b) een presentatie tijdens een online seminar vanuit het RIVM; c) workshops voor GGD jeugdverpleegkundigen die meededen aan het onderzoek; en d) workshops tijdens een landelijke Vaste Prikdag.
Hoewel we positieve feedback kregen op al onze valorisatieactiviteiten, waren deze activiteiten ook van korte duur, en daarmee is de impact, vermoedelijk, tijdelijk. Of het volgen van onze workshop daadwerkelijk zorgt voor meer vertrouwen in het gesprek of dat kinderen meer participeren, hebben we niet gemeten. Dat was ook niet het oorspronkelijke doel van het onderzoek. Dit bracht ons bij de vraag wat we wel kunnen en willen achterlaten bij de stakeholders van het onderzoek en hoe we die waardecreatie duurzaam kunnen maken (Reed, et al, 2021).
Tijdens de workshops hebben we gewerkt met echt gespreksmateriaal van de jeugdverpleegkundigen zelf. Verpleegkundigen vonden deze authenticiteit zeer waardevol. Ze herkenden zich in de gesprekken en de gespreksdilemma's. Om onze impact te vergroten en verduurzamen maken we nu gesprekskaarten op basis van fragmenten van authentiek gespreksmateriaal. We betrekken hierbij onze stakeholders via een panel. Tijdens onze presentatie reflecteren we op de vormen van impact die we tot nu toe hadden gepland en uitgevoerd en bespreken we de duurzaamheid hiervan.

Referentielijst

Jol, G., van Charldorp, T., te Molder, H., & van Trommel, N. (2024). "Do you have questions?" How sequential placement shapes the uptake of question invitations in HPV vaccine treatment recommendations in the Netherlands. SSM - Qualitative Research in Health, 6.

Reed, M.S., Ferre, M., Martin-Ortega, J., Blanche, R., Lawford-Rolfe, R., Dallimer, M., Holden, J. (2021). Evaluating impact from research: a methodological framework. Research policy, 50(4).

PN3.4 ⮌	**Digitale communicatie in de zorg: van promotieonderzoek naar impact** *Evi Dalmaijer* Mijn conversatieanalytische onderzoek naar digitalisering in de zorg voor kinderen laat zien hoe digitale communicatie tussen zorgprofessionals en ouders vorm krijgt en hoe dit het werk van professionals verandert. Uit mijn analyses blijkt dat technologie invloed heeft op hoe professionals hun autoriteit construeren in tekstberichten, dat multimodale reacties van ouders via video resulteren in andere patronen van adviesgeven door professionals, en dat ouders door hun gebruik van de camera bij het opnemen van hun kind de behandeling mede vormgeven en dus naast de zorgprofessionals een actieve rol vervullen. Digitale communicatie fungeert bovendien als een brug tussen de thuisomgeving en die van het ziekenhuis, waardoor nieuwe manieren van samenwerking ontstaan. Deze inzichten probeer ik samen met professionals en ouders te vertalen naar de praktijk, onder meer via workshops waarin we reflecteren op concrete uitdagingen bij het verlenen van digitale zorg. Op basis van mijn promotieonderzoek probeer ik zorgprofessionals een spiegel voor te houden: wat doen zij wanneer ze digitaal zorg verlenen? Samen bedenken we vervolgens handvatten om digitale middelen effectief en verantwoord in te zetten, met oog voor samenwerking met ouders en de veranderende rol van professionele autoriteit. Tijdens een PhD-traject proberen impact te creëren brengt echter ook uitdagingen met zich mee: het vraagt tijd, ruimte, middelen en ondersteuning die niet vanzelfsprekend beschikbaar zijn. Desalniettemin zie ik het als essentieel om al tijdens het promotietraject actief na te denken over de maatschappelijke impact van onderzoek en hier vaardigheden voor op te doen. Valorisatie zou daarom een structurele plek moeten krijgen binnen PhD-opleidingen, omdat dit niet alleen bijdraagt aan het opleiden van ethisch bewuste wetenschappers, maar ook meer voldoening geeft voor promovendi zelf.

PN3.5 ⮌	**Over de impact van ‘Een boek zonder antwoorden’ – onderwijsmateriaal op basis van interactieonderzoek voor de medische onderwijspraktijk** *Sven Schaepkens, Marije van Braak, Anne de la Croix, Mario Veen & Lenneke Heeren* Op basis van onze interactie-onderzoeken naar reflectiegesprekken in het onderwijs voor huisartsen-in-opleiding, hebben wij samengewerkt met een grafisch ontwerper om een praktijkboek te ontwikkelen voor docenten, studenten en praktijkopleiders. Ons boek, Een boek zonder antwoorden, over reflectiegesprekken (2023), bestaat uit een introductie en vijftien grafisch vormgegeven thema’s met ondersteunende vragen over het stimuleren van reflectiegesprekken in het gezondheidsonderwijs. Met behulp van dit boek bespreken wij ‘impact’ en ‘implementatie’ als een vorm van wetenschapscommunicatie richting de (onderwijs)praktijk. In onze voordracht bespreken wij onze achterliggende overwegingen bij de visuele en pedagogische uitgangspunten en hoe die wel/niet werken. Verder delen wij onze ervaringen over de geslaagde en minder geslaagde landing van dit boek in het veld. **Referentielijst** Schaepkens, S., van Braak, M., Veen, M., Heeren, L., & de la Croix, A. (2023). Een boek zonder antwoorden. Over reflectiegesprekken. Rotterdam: Erasmus MC, Huisartsgeneeskunde, self-published.

PN3.6

Conversatieanalyse en communicatietraining: Kansen en uitdagingen voor waardecreatie in de gezondheidszorg

Lotte Van Burgsteden, Joyce Lamerichs & Alyanne Barkmeijer

Conversatieanalyse vormt al meer dan veertig jaar een unieke methode om te laten zien hoe gesprekken in de zorg in detail verlopen (bijv. Drew et al., 2008; Heritage & Clayman, 2010; Robinson, 1998). In dit paper bespreken we ons eigen onderzoek, verricht binnen twee zorgcontexten:

1. gesprekken tussen ouders en zorgverleners in de neonatale zorg (bijv. Akkermans et al., 2021; Van Burgsteden et al., 2024)
2. consulten tussen diëtisten en cliënten met (risico op) ondervoeding (bijv. Barkmeijer et al., 2024; Barkmeijer et al., 2025)

Ons onderzoek richt zich op het vertalen van inzichten naar de praktijk, in de vorm van communicatietrainingen. Door fragmenten uit échte gesprekken te gebruiken in plaats van gesimuleerde scenario's, leren zorgverleners subtiele patronen herkennen en hun communicatievaardigheden ontwikkelen. In dit paper zetten we de uitdagingen van deze aanpak uiteen, evenals de kansen die deze aanpak biedt. We bespreken de volgende onderwerpen ten aanzien van communicatietraining op basis van onze bevindingen:

Kansen:

1. Realistische leermomenten: Door 'real-life' data leren zorgverleners echte patronen herkennen die in gesimuleerde scenario's vaak ontbreken.
2. Dieper inzicht: Zorgverleners krijgen diepere inzichten in subtiele mechanismen die kantelpunten in gesprekken teweegbrengen, zowel in positieve als negatieve zin.
3. Directe toepasbaarheid: Bevindingen kunnen meteen worden vertaald naar praktijkgerichte verbeterpunten.

Uitdagingen:

1. Werven van deelnemers: Het kan uitdagend zijn om zorgverleners te overtuigen van deelname, omdat zij dit bijvoorbeeld belastend voor zichzelf of voor hun patiënten/cliënten vinden.
2. Complexiteit van analyse: Subtiele patronen uit conversatieanalyse zijn niet altijd eenvoudig over te brengen naar een brede doelgroep.
3. Weerstand vanuit zorgverleners: De abstracte en academisch ogende aard van conversatieanalyse kan weerstand oproepen.
4. Technische en organisatorische randvoorwaarden: Het opnemen, selecteren en gebruiken van data vraagt om voorbereiding vanuit de kant van de organisatie en (nauwe) samenwerking met zorgverleners.

Door een aantal goede praktijkvoorbeelden te bespreken waarin kansen zijn benut, laten we zien dat conversatieanalyse een veelbelovende benadering biedt voor het ontwikkelen van effectievere communicatietrainingen, en daarmee voor waardecreatie in de zorg. Betere communicatie bevordert immers wederzijds begrip en verhoogt de kwaliteit van zorg.

Referentielijst

Akkermans, A., Lamerichs, J., Schultz, M., Cherpanath, T., van Woensel, J., van Heerde, M., van Kaam, A., van de Loo, M., Stiggelbout, A., Smets, E. & de Vos, M. (2021). How doctors actually (do not) involve families in decisions to continue or discontinue life-sustaining treatment in neonatal, pediatric, and adult intensive care: A qualitative study Palliative medicine, 35(10), 1865-1877.

Barkmeijer, A., Te Molder, H., Lamerichs, J., & Wittenaar, H. (2024). Dietary intake at stake: Clients' adjusted diagnostic explanations during dietary treatment of malnutrition (risk). SSM - Qualitative Research in Health, 5, 100370.

Barkmeijer, A., Lamerichs, J., Te Molder, H., & Wittenaar, H. (2025). Navigating between involving and advising: an analysis of dietitians' advisory practices when treating clients with (risk of) malnutrition. Clinical Nutrition ESPEN, 69, p. 999.

Drew, P., Chatwin, J., & Collins, S. (2008). Conversation analysis: a method for research into interactions between patients and health-care professionals. Health Expectations, 4(1), 58-70.

Heritage, J., & Clayman, S. (2010). Talk in Action: Interactions, Identities, and Institutions. Wiley Blackwell.

Robinson, J. (1998). (1998) Getting down to business: talk, gaze, and body orientation during openings of doctor–patient consultations, Human Communication Research, 25, 97–123.

van Burgsteden, L., Lamerichs, J., Hoogerwerf, A., Te Molder, H., & de Jong, M. (2024). Formulating parents' feelings: Analyzing parent-nurse conversations in family-integrated neonatal care to develop communication training. PEC Innovation, 30(5): 100327.

PN3.7 ⮌	**IMPACT: Van onderzoeksproject tot koffietafelboek over familiegerichte communicatie in de zorg** *Nanon Labrie* In deze presentatie vertel ik over de totstandkoming van IMPACT, een populairwetenschappelijk tijdschrift over communicatie tussen ouders en zorgverleners van te vroeggeboren kinderen in het ziekenhuis. In 2024 heb ik dit tijdschrift ontwikkeld en – in nauwe samenwerking met patiëntenvereniging Care4Neo – gratis verspreid onder 5000 Nederlandse zorgverleners en ouders van vroeg- en ziek geboren kinderen. Het doel: de wetenschappelijke resultaten uit een vijfjarig onderzoeksprogramma rondom familiegerichte communicatie in de neonatologie (gefinancierd door NWO en ZonMw) op een toegankelijke en aansprekende manier presenteren aan het grotere publiek. Met een Impact Explorer subsidie van NWO werden de bevindingen uit de verschillende deelstudies in het onderzoeksprogramma (waaronder: systematisch literatuuronderzoek, klinische observaties, interviews met ouders, vragenlijsten onder zorgverleners, een Delphi-studie en video-experimenten) vertaald naar populairwetenschappelijke content. Als wetenschapper betekende dit dat ik op een nieuwe manier moest nadenken over de echte toepassing van de resultaten. Voor wie waren de onderzoeksresultaten relevant? En op welke manier zou de doelgroep deze informatie het liefste willen zien? Hiertoe werd een creatief team samengesteld, bestaande uit wetenschappers, journalisten, een redacteur-designer, een lifestyle fotograaf, ervaringsdeskundige ouders en zorgverleners. De wetenschappelijke data vormden de basis voor inspirerende en hoopgevende verhalen, achtergrondartikelen, columns, interviews, infographics en fotoseries. De uitdaging lag besloten in het creëren van positieve en toegankelijke verhalen, zonder de wetenschappelijke feiten uit het oog te verliezen. Om meer pagina's te kunnen publiceren is ingezet op de verkoop van advertentieruimte aan relevante non-profitorganisaties in de neonatologie. Care4Neo en het Ronald McDonalds Kinderfonds hebben de distributie(-kosten) in Nederland voor hun rekening genomen. In deze presentatie reflecteer ik op de meerwaarde van mijn samenwerking met verschillende partners. De eerste druk van het tijdschrift was binnen een maand vrijwel volledig vergeven. Inmiddels liggen er plannen voor een heruitgave, een online editie en vertaling. Al met al heeft deze nauwe samenwerking met maatschappelijke partners geleid tot een uniek tijdschrift en koffietafelboek, waarin wetenschappelijke data succesvol tot leven komen. Hoewel het meten van de impact van het tijdschrift geen doel of vereiste was, zou kennis hierover mogelijk van waarde kunnen zijn voor toekomstige onderzoeksaanvragen, -subsidies en -projecten.

PN3.8 ⮌	**Waardecreatie op het snijvlak van wetenschap, zorg en kunst: het participatief ontwikkelen van afbeeldingen voor chronische pijnzorg op basis van metaforenonderzoek** *Ella Van Hest, Jana Declercq & Octavia Roodt* Deze bijdrage bespreekt hoe resultaten uit een metaforenstudie gebruikt zijn om afbeeldingen te ontwikkelen ter ondersteuning van chronische pijnzorg, in samenspraak met zorgverleners, zorgopleiders, en patiënten. Specifiek werden er door kunstenaar Octavia Roodt afbeeldingen ontwikkeld op basis van metaforen gevonden in zorgverlener-patiëntinteractie. De betekenis en inzetbaarheid van enkele conceptillustraties in de zorgpraktijk werden getoetst tijdens online focusgroepen met bovengenoemde groepen. We beschouwen deze illustraties niet louter als maatschappelijk inzetbare vertalingen van onderzoeksresultaten, maar als startpunt voor een iteratief coproductieproces. De reacties van de deelnemers faciliteerden een verdere ontwikkeling van de kunstillustraties gestoeld op de geleefde ervaring in de zorg van patiënten en zorgopleiders, en die dus inzetbaar zijn in deze context. Zo leverden de focusgroepen interessante resultaten op met betrekking tot hoe transparant een afbeelding moest zijn. Dit ging zowel ver de conventionaliteit van de metafoor zelf betreft (neem bijvoorbeeld de relatief gekende metafoor van het masker, om uit te drukken dat patiënten met chronische pijn/ziektes hun pijn/ziekte vaak maskeren, versus de minder bekende metafoor van de pijn/het zenuwstelsel als een feedbackende gitaarversterker), maar ook het niveau van abstractie in de weergave van de afbeelding (bijvoorbeeld een afbeelding van enkel een masker, vs een persoon die huilt met daarvoor een blij lachend masker). Maar ook andere aspecten als kleurgebruik werden bevraagd. Tot slot bevroegen we ook op welke manier de deelnemers deze afbeeldingen inzetbaar achtten in de zorgcontext. Deze inzichten namen we mee in het ontwikkelen van de volledige reeks afbeeldingen en de specifieke toepassing ervan. In onze bijdrage reflecteren we over dit proces en de sterktes, zwaktes, en uitdagingen die we ervaren hebben.

PN3.9 ⮌	**Samen op zoek naar de 'juiste' metafoor: Hoe patiënten en zorgprofessionals metaforen voor vaatziekten co-creëren** *Gudrun Reijnierse & Ndidi Obihara* In de transitie naar persoonsgerichte zorg kunnen onder meer jargongebruik, tijdgebrek en beperkte (gezondheids)geletterdheid effectieve communicatie tussen zorgprofessional en patiënt in de weg staan. Een manier om deze communicatie mogelijk doeltreffender te maken is door gebruik van metaforen. Metaforen kunnen helpen om complexe medische informatie begrijpelijk te maken, doordat ze het medische domein verbinden met alledaagse ervaringen, bijvoorbeeld door een blokkade van de bloedtoevoer naar de hersenen te vergelijken met een verstopping in een rivier. Vooral wanneer sprake is van een epistemische onbalans tussen gesprekspartners kunnen metaforen zo een brug slaan tussen complexe medische informatie en patiëntervaringen, en vice versa. Er kleven echter ook nadelen aan het gebruik van metaforen. Zo is de reikwijdte van een metafoor altijd beperkt en kan hetzelfde brondomein bij verschillende gesprekspartners andere connotaties oproepen. Het is bovendien denkbaar dat zorgprofessionals metaforen met een ander communicatief doel inzetten dan patiënten. Effectief metafoorgebruik vereist daarom zorgvuldige afstemming tussen patiënt en zorgprofessional. In deze studie onderzochten we hoe co-creatie van metaforen kan bijdragen aan onderling begrip tussen patiënten en zorgprofessionals. Als casus kozen we perifeer arterieel vaatlijden. Omdat sprake is van een asymmetrische communicatieve context, gingen beide groepen eerst afzonderlijk en daarna gezamenlijk op zoek naar de 'juiste' metafoor om vaatlijden te beschrijven. De resultaten tonen dat co-creatie niet vanzelfsprekend tot stand kwam en dat verwachtingen over de inzet en functie van metaforen verschilden tussen gesprekspartners. Waar zorgprofessionals vooral op zoek gingen naar metaforen die de fysiologische context het best beschrijven, richtten patiënten zich meer op hun persoonlijke ervaringen en hoe het voelt om ziek te zijn. Zo bleek dat met elkaar in gesprek gaan over metaforen beide partijen ook nieuwe inzichten opleverde en dat co-creatie kan bijdragen aan inzicht in, en gedeeld begrip van, elkaars perspectief.

Panel 4
Coalitievorming in interactie

PN4

Coalitievorming in interactie

Lotte Van Poppel & Myrte Gosen

Veel alledaagse interacties, zoals discussies en vergaderingen, zijn polylogen: gesprekken tussen drie of meer deelnemers. Een fundamenteel onderdeel van polylogische interacties is dat gesprekspartners onderling allianties of coalities vormen (Bruxelles & Kerbrat-Orecchioni 2002). Een coalitie houdt in dat twee of meer mensen een bepaalde relatie met elkaar aangaan en zij zich gezamenlijk positioneren tegenover de andere deelnemers. Deze coalitievorming is fundamenteel voor hoe relaties, machtsverhoudingen, overtuigingen en besluiten tot stand komen en worden gepresenteerd.
In dit panel onderzoeken we hoe coalities interactief en discursief worden gevormd, zichtbaar worden gemaakt en strategisch worden ingezet in uiteenlopende contexten. Dit onderwerp is van groot belang voor taalbeheersingsonderzoek in het huidige tijdsgewricht en sluit daarmee goed aan op het VIOT-thema Taalbeheersing in transformatie.
We benaderen coalitievorming vanuit meerdere invalshoeken, waaronder conversatieanalyse, argumentatietheorie en psychologie om een interdisciplinair licht te werpen op het fenomeen. De bijdragen in dit panel richten zich onder meer op:

- de talige middelen waarmee sprekers impliciet of expliciet coalities construeren;
- de wijze waarop coalities worden onderhandeld in interactie;
- de rol van argumentatieve zetten in het vormen van argumentatieve coalities;

Door deze uiteenlopende perspectieven te combineren, wil het panel inzicht bieden in de mechanismen achter coalitievorming als een fundamenteel aspect van polyloge interacties. Bovendien biedt het panel de ruimte om verschillende theoretische concepten, zoals coalitie, affiliatie, teamvorming, common ground en alignment, in samenhang te bespreken. Het doel is om in gesprek te gaan over de theoretische kaders en analytische methoden die gebruikt kunnen worden in taalbeheersingsonderzoek en zo tot een rijkere beschrijving en verklaring te komen van hoe mensen coalities tot stand brengen.

Referentielijst

Bruxelles, S., & Kerbrat-Orecchioni, C. (2004). Coalitions in polylogues. Journal of Pragmatics 36(1): 75–113.

PN4.1 ⮌	**Ouders, kinderen en leerkrachten in gesprek** *Myrte Gosen* In Nederland organiseren scholen steeds vaker Parent-Teacher-Child Conferences (PTCC's) waarvoor naast ouder(s)/verzorger(s) ook de leerling zelf wordt uitgenodigd om mee te praten over de schoolse ontwikkelingen. In traditionele Parent-Teacher Conferences (PTC's) bespreken leraren en ouder(s)/verzorger(s) voornamelijk de academische prestaties van leerlingen. Leraren geven meestal evaluaties van de voortgang van de leerling, "waarbij de deelnemers streven naar wederzijds begrip en basisovereenstemming over deze evaluaties" (Pillet-Shore 2015: 373–374). Eerdere studies hebben de discursieve praktijken in PTC's onderzocht om de interactiedynamiek rondom leerlingbeoordelingen beter te begrijpen (bijv. Pillet-Shore 2015, 2016). Uit deze studies blijkt dat leraren en ouder(s)/verzorger(s) een gedeelde kritische houding aannemen ten aanzien van de prestaties en onderwijsperspectieven van het kind (Kotthoff 2015). De specifieke vorm van PTCC's die in Nederland aan populariteit heeft gewonnen, is nog niet onderzocht, terwijl er wel rapporten zijn over ondervonden moeilijkheden om deze gesprekken om te zetten in constructieve driehoeksgesprekken (Lusse et al. 2019). De aanwezigheid van het kind verandert immers de interactiedynamiek. Dit roept dus de vraag op hoe de aanwezigheid van het kind invloed heeft op de manier waarop er over hen en met hen wordt gesproken tijdens PTCC's. Deze studie onderzoekt dan ook hoe leraren, ouders en kinderen gezamenlijk deze polyloge interacties vormgeven. Videodata zijn verzameld in groepen 6 en 7 van een basisschool, waar de deelname van leerlingen aan oudergesprekken gangbare praktijk is. Met behulp van conversatie-analyse breng ik in beeld hoe de gespreksdeelnemers deze gesprekken organiseren. De analyses van de gespreksfragmenten zullen momenten tonen waarop verschillende constellaties van gezamenlijke stances (ouder-ouder, ouder-leerkracht, leerkracht-leerling en ouder-leerling) zichtbaar worden. Op deze manier laat deze bijdrage zien hoe conversatie analyse inzichten oplevert voor taalbeheersingsonderzoek naar coalitievorming. Tegelijkertijd dragen deze meer fundamentele inzichten bij aan het formuleren van praktische suggesties op basis waarvan PTCC's constructiever gemaakt kunnen worden. De bijdrage van taalbeheersingsonderzoek aan de onderwijspraktijk wordt hiermee dus eveneens geïllustreerd. **Referentielijst** Kotthoff, H. (2015). Narrative constructions of school-oriented parenthood during parent–teacher-conferences. Linguistics and Education, 31, 286-303. Lusse, M., Notten, T., & Engbersen, G. (2019). School-Family Partnership Procedures in Urban Secondary Education, Part A: Strengths and Limitations. School Community Journal, 29(1), 201-226. Pillet-Shore, D. (2015). Being a "good parent" in parent–teacher conferences. Journal of Communication, 65(2), 373-395.

PN4.2 ⮌	**Een Bottom-up benadering van polarisatie: Interactionele handelingen voor het vormen van meningen en relaties in kleine groepsgesprekken** *Jorien De Keijzer* Eerdere studies naar polarisatie hebben gefocust op top-down processen, door biases op social media, divergerende waarden en stereotypen te bestuderen. Deze studie neemt een complementaire, bottom-up benadering, door te exploreren hoe polarisatie in attitudes en relationele afstand tot stand komen in discussies. De data bestaan uit 18 gefilmde discussies omtrent drie gevoelige en/of controversiële stellingen in zes kleine ad-hoc studentengroepen (N=29). Iedere participant vermeldde zijn of haar attitude ten opzichte van de stellingen (pre- en post-discussie) en ervaren closeness richting co-participanten (post-discussie). De visualisaties van deze scores wijzen op attitudeclustering post-discussie en een overlap met clusters gebaseerd op closeness. Aan de hand van Conversatieanalyse hebben we de coalities op basis van attitudes en closeness gerelateerd aan zes specifieke interactionele handelingen in de discussies: expertise die geclaimd en verkregen wordt, choral agreement, formulations, herhaling, collaborative completion en de acceptatie van een woordvoerder voor de groep. Anderzijds hebben we vier handelingen geïdentificeerd die leiden tot de formatie van verschillende coalities: de afwijzing van een woordvoerder voor de groep, een drietrapsraket van tegengestelde posities, het aanspreken van verschillende sociale eenheden en negatieve formulations. Daarnaast hebben we twee rollen geïdentificeerd die participanten opnamen waardoor polarisatie werd verminderd: de diplomaat, die een meer relatie-gefocuste oplossing biedt aan de hand van concessies en voorstellen voor overeenkomsten, en de bruggenbouwer, die een meer inhoud-gefocuste oplossing biedt door zowel voor een coalitie te argumenteren als deze te bevragen. Door psychologische metingen te combineren met een gedetailleerde analyse van de interacties, poogt deze studie bij te dragen aan de kennis van mechanismen die kunnen leiden tot de formatie van (verschillende) coalities.

PN4.3

Argumentatieve coalities in polylogische interacties

Lotte Van Poppel

Eerder onderzoek naar medische consulten met drie of meer deelnemers, zogenaamde polylogen, heeft laten zien dat besluitvorming in dergelijke gesprekken vrij complex kan zijn (Van Poppel & Pilgram 2024). Deze complexiteit komt onder andere doordat de partijen niet alleen uiteenlopende posities kunnen innemen, maar ook (tijdelijke) coalities vormen die van samenstelling kunnen veranderen in de loop van het gesprek. Een coalitie wordt opgevat als een tijdelijke alliantie tussen gesprekspartners die gezamenlijk een bepaalde 'discourse line' verdedigen (Bruxelles & Kerbrat-Orecchioni 2004). Het identificeren van zulke coalities is voor zowel de deelnemers zelf als voor analisten van groot belang, omdat dit inzicht biedt in hoe meningsverschillen worden gevormd en eventueel opgelost.

In deze bijdrage onderzoek ik hoe argumentatieve coalities tot uiting komen in polylogische interacties. Daarbij combineer ik inzichten uit de conversatieanalyse en de argumentatietheorie om de dynamiek van samenwerking en oppositie in interacties te beschrijven. Eerder onderzoek beschrijft allerlei signalen die op coalitievorming wijzen, maar deze signalen zijn van uiteenlopende aard. Zo kunnen coalities zich manifesteren via instemmingssignalen, gezamenlijke argumentatie ('tag-team arguments') of lexicale ondersteuning, maar ook door subtielere vormen van alignment in taalgebruik. Bovendien wijzen die signalen niet in alle gevallen op een daadwerkelijke alliantie met gedeelde commitments van twee of meer partijen.

In deze studie zal coalitievorming daarom op systematische wijze worden beschreven door onderscheid te maken tussen het niveau en het object van commitment dat taalgebruikers in interactie tonen. Dit onderscheid maakt het mogelijk om niet alleen te bepalen wie zich bij wie aansluit, maar ook op welk punt en in welke mate. Daarnaast laat ik zien dat argumentatieve coalities niet louter spontaan ontstaan, maar ook strategisch kunnen worden gesuggereerd of geïnsinueerd om een bepaald communicatief doel te bereiken, bijvoorbeeld om de eigen positie te versterken of een discussie te voorkomen. Voor deze studie zullen casussen uit een corpus van ziekenhuisconsulten worden gebruikt.

Door deze combinatie van theoretische en empirische inzichten beoogt deze studie bij te dragen aan een beter begrip van argumentatieve samenwerking en conflictvorming in polylogische interacties.

Referentielijst

Bruxelles, S., & Kerbrat-Orecchioni, C. (2004). Coalitions in polylogues. Journal of Pragmatics 36(1): 75–113.

Poppel, L. van & Pilgram, R. (2025). The argumentative role of patient companions in (shared) decision-making. Patient Education and Counseling 133: 108623. https://doi.org/10.1016/j.pec.2024.108623

PN4.4

Samen sta je sterk: Strategische verwijzingen naar derden in medische discussies

Roosmaryn Pilgram

Tijdens medische consulten uiten patiënten zich niet altijd direct (Lian, Nettleton, Grange, Dowrick 2024). Patiënten kunnen hun zorgen desalniettemin kenbaar maken door te verwijzen naar derden die soortgelijke zorgen hebben ('Mijn zus vroeg zich of of antibiotica niet zouden kunnen helpen'). Op die manier suggereert de patient als het ware een coalitie met iemand die niet in het consult aanwezig is.
Verwijzingen naar derden kunnen verschillende vormen aannemen, afhankelijk van de identificeerbaarheid van de derde partij (vergelijk 'Mijn zus vroeg zich af of…' met 'Men vraagt zich wel eens af of…') en de aanwezigheid van reported speech (vergelijk 'Mijn zus vroeg zich af of antibiotica niet zouden kunnen helpen' met 'Mijn zus zei dat ik naar de dokter moest') (cf. Goffman 1981; Goodwin 2007). Wanneer er sprake is van reported speech kan er tevens onderscheid gemaakt worden tussen dergelijke speech in de directe en (vrije) indirecte rede (vergelijk 'Mijn zus vroeg zich of of antibiotica niet zouden kunnen helpen' met 'Mijn zus vroeg zich af: 'kunnen antibiotica je niet helpen?'').
De verschillende verwijzingsvormen bieden verschillende mogelijkheden voor het suggereren van coalities. De identificeerbaarheid van de derde partij bepaalt bijvoorbeeld in hoeverre er überhaupt concrete coalities kunnen worden voorgesteld en de aanwezigheid van reported speech kan ervoor zorgen dat de derde partij bijvoorbeeld als woordvoerder van een coalitie wordt opgevoerd (cf. Adelman, Greene & Charon 1987; Street & Gorden 2008; Pilgram & Van Poppel 2021) of als autoriteit in autoriteitsargumentatie.
Patiënten kunnen van de verschillende verwijzingsvormen gebruikmaken in medische discussies: door derden op te voeren, kunnen zij directe confrontaties met artsen uit de weg gaan (wat wenselijk is gezien het face-to-face karakter van medische discussies en de afhankelijkheid die de patiënt heeft ten opziche van de arts). Bovendien kunnen patiënten zich door de verschillende vormen van verwijzen meer of minder committeren aan de gezichtspunten die de derden inbrengen – of juist strategisch in het midden laten of ze die gezichtspunten delen (Lian, Nettleton, Grange, Dowrick 2024). Kortom, verwijzingen naar afwezige derde partijen lenen zich bij uitstek voor strategisch manoeuvreren door patiënten in medische discussies.
In deze bijdrage zal ik analyseren op welke manieren patiënten strategisch coalities kunnen suggereren met derden in medische discussies. Daartoe maak ik een onderscheid tussen simpele verwijzingen en verwijzingen met redeweergave. Vervolgens onderscheid ik de verschillende argumentatieve functies die dergelijke verwijzingen kunnen hebben. Tot slot zal ik op basis van de uitgebreide pragma-dialectiek (Van Eemeren 2010) nagaan op welke wijzen het suggereren van coalities strategisch kan zijn.

Referentielijst

Adelman R.D., Greene M.G., Charon R. (1987). The physician-elderly patient-companion triad in the medical encounter: the development of a conceptual framework and research agenda. The Gerontologist 27(6): 729-34.
Eemeren, F.H. van, 2010, Strategic maneuvering in argumentative discourse: Extending the pragma-dialectical theory of argumentation, Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins.
Greene M.G., Majerovitz S.D., Adelman R.D., Rizzo C. (1994). The effects of the presence of a third person on the physician-older patient medical interview. Journal of the American Geriatrics Society 42(4): 413-419.
Goffman, E. (1981). Footing. In Forms of Talk. E. Goffman, ed. Pp. 124-159. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
Goodwin, C. (2007). Interactive Footing. In Reporting Talk: Reported Speech in Interaction. E. Holt, R. Clift. Cambridge, eds. Pp. 16-46. Cambridge: Cambridge University Press.
Lian, O.S., Nettleton, S., Grange, H., Dowrick, C. (2024). My cousin said to me . . .' Patients' use of third-party references to facilitate shared decision-making during naturally occurring primary care consultations. Health 28(5): 775-794. https://doi.org/10.1177/13634593231188489.
Pilgram R & Poppel L. van (2021). De derde partij in shared decision-making: De rol van extra participanten in discussies tussen zorgprofessionals en patiënten. Tijdschrift voor taalbeheersing 43 (2):139-175. https://doi.org/10.5117/TVT2021.2.004.PILG.
Street R.L. & Gordon H.S. (2008). Companion participation in cancer consultations. Psycho-oncology 17: 244-251. https://doi.org/10.1002/pon.1225.

PA1.1

Nuance en conflict in internetdiscussies - Cross-Corpus Analyse van Twitter-webcare, Wikipedia Overleg en subreddit discussies

Margot van Mulken

In de huidige digitale samenleving is het van belang om inzicht te krijgen in hoe de samenwerkingsdynamiek in online genres als Wikipedia Talk, Twitter-webcare en subreddit-discussies werkt. Dergelijke inzichten dragen bij aan de ontwikkeling van interventies die escalatie vroegtijdig signaleren en helpen te voorkomen (Saveski et al., 2021). Bovendien toont onderzoek in communicatieve genres aan dat online platforms eigen vormstructuren en conventies hebben die het sociale en verbale gedrag sturen (Moser et al., 2013). Zonder dit genre-vergelijkend perspectief missen we gerichte strategieën om vertrouwen, helderheid en samenwerking in online interacties te versterken en escalatie tegen te gaan. Welke talige strategieën zijn effectief in het bevorderen van consensus en het voorkomen van conflictescalatie?
Er zijn drie corpora samengesteld waarin gesprekspartners hartgrondig van mening verschillen. In de overlegpagina's ging het steeds over controversiële onderwerpen (bijvoorbeeld Wilders, lbtq, Ritueel Slachten), in het webcare corpus over klachten van klanten (producten, diensten) in subreddit discussies over verschillende onderwerpen zoals Gaza, de Hema of Trillingen in Huis). Elk subcorpus telde ongeveer 6000 beurten, waarin steeds aangrenzende paren gevolgd door een voorkeursantwoord of een alternatief antwoord (negatief of neutraal). Eerst werd getest of de mate van verontwaardiging in de eerste paardelen van de subcorpora vergelijkbaar was. Vervolgens werd onderzocht, op basis van de lijst van markeerders van (on)enigheid en nuance in e-ANS (https://e-ans.ivdnt.org/), of de tweede paardelen in de subcorpora systematisch van elkaar verschillen. Tenslotte werd onderzocht of de verbale strategie in het tweede paardeel (het antwoord) effect had op het derde paardeel (is de toon van verontwaardiging al dan niet gezakt).
Sommige verschillen tussen de platforms zijn mediumspecifiek of functioneel-analytisch te verklaren. De resultaten laten zien dat in het webcarecorpus gevoelspartikels, expressieve tussenwerpsels vaker voorkomen dan in de andere subcorpora, terwijl communicatieve partikels minder voorkomen in het wiki-overlegcorpus, dat op zijn beurt wel meer stance-markers bevat. In het redditcorpus komen meer scheldwoorden en absolute formuleringen voor dan in de andere corpora. In het webcarecorpus komen voorzichtigheidspartikels en consensusmarkeringen vaker voor dan in de andere twee, in het redditcorpus komen meer schakeringspartikels voor en meer discourse markers, terwijl in het wiki-overlegcorpus meer archaisch taalgebruik gebezigd wordt en meer zekerheidspartikels gebruikt worden. De drie platforms verschillen dus van elkaar in de manier waarop op verontwaardiging gereageerd wordt maar ook in de manier waarop nuance tot uitdrukking wordt gebracht. Een kwalitatieve analyse zal uitwijzen of dat ook geldt voor de verbale strategieën waarmee reageerders succesvol de-escaleren.

Referentielijst

ANS | e-ANS. (n.d.). Retrieved August 19, 2025, from https://e-ans.ivdnt.org/
Moser, C., Ganley, D., & Groenewegen, P. (2013). Communicative genres as organising structures in online communities – of team players and storytellers. Information Systems Journal, 23. https://doi.org/10.1111/isj.12022
Saveski, M., Roy, B., & Roy, D. (2021). The Structure of Toxic Conversations on Twitter. Proceedings of the Web Conference 2021, 1086–1097. https://doi.org/10.1145/3442381.3449861

PA1.2

De kracht van framing in ecologische modecommunicatie

Irene Roozen & Mariet Raedts

Nu consumenten steeds gevoeliger worden voor duurzaamheid, positioneren modemerken hun milieuvriendelijke praktijken strategisch in hun communicatie. De manier waarop ecologische boodschappen worden geframed – negatief als beperking van schade door bijvoorbeeld de producent (footprint) of positief als bijdrage aan verbetering door bijvoorbeeld de consument (handprint) – kan een verschil maken in hoe overtuigend en toegankelijk die communicatie is (Tuppura et al., 2024). Dit onderzoek gaat na hoe beide frames aandacht, attitude en overtuigingskracht bij consumenten beïnvloeden.
Twee experimentele studies met West-Europese deelnemers (N = 202 en N = 160) testten de effecten van beide frames in de context van modecommunicatie. In Studie 1 werd een T-shirt gepresenteerd op een webshoppagina, met drie varianten: (1) enkel neutrale productinformatie (100% organisch katoen), (2) diezelfde boodschap aangevuld met een footprintboodschap of (3) met een handprintboodschap. Via een aanduidingstaak in Qualtrics werd gemeten welk onderdeel van de pagina de meeste aandacht trok. Zowel bij de footprint- als handprintboodschap richtte die aandacht zich vooral op het visuele logo van de handprint respectievelijk footprint en de begeleidende tekst. Dit wijst op een overwegend perifere verwerking (Elaboration Likelihood Model; Petty et al., 1983).
Attitudes ten aanzien van product en producent waren in beide framecondities significant positiever dan in de controleconditie, maar verschilden niet significant tussen de footprint- en handprintconditie.
In Studie 2, opgezet als Instagrampost, werden beide frames gelijktijdig gepresenteerd aan de deelnemers. Eerste analyses tonen dat de bekendere footprintboodschap vaker de voorkeur kreeg. Bijkomend wordt onderzocht in hoeverre voorkennis, milieubewustzijn en sociodemografische kenmerken deze voorkeur mee verklaren.
De resultaten tonen dat ecologische frames zowel aandacht als overtuiging kunnen versterken. De handprintaanpak blijkt veelbelovend, maar vraagt om grotere bekendheid om echt effect te sorteren.

Referentielijst

Petty, R. E., Cacioppo, J. T., & Schumann, D. (1983). Central and peripheral routes to advertising effectiveness: The moderating role of involvement. Journal of Consumer Research, 10(2), 135-146. https://doi.org/10.1086/208954

Tuppura, A., Palomäki, K., Grönman, K., Lakanen, L., Pätäri, S., Vatanen, S., & Soukka, R. (2024). Communicating positive environmental impacts - User experiences of the carbon handprint approach. Journal of Cleaner Production, 434, Article 140292. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.140292

PA1.3

Is ‘stoken’ een taalhandeling?

Tjerk Bouwmans, Ronny Boogaert

Wie de uiting in (1) gebruikt, bedoelt daarmee meestal méér dan er letterlijk staat: (1) Ik zou dat niet pikken als ik jou was! De spreker (A) heeft een mening over wat de hoorder (B) zou moeten doen en beïnvloedt daarmee, bedoeld of onbedoeld, ook de relatie tussen B en een derde partij (C). Met name vanwege dat laatste aspect wordt dan wel gezegd worden dat A stookt in de relatie tussen B en C. Dit figuurlijke gebruik van het werkwoord 'stoken' voor een bepaald type talige handeling, is nauwelijks onderzocht, terwijl het onder andere vanwege de betrokkenheid van drie partijen een uitdaging vormt voor de theorie van taalhandelingen. In deze lezing proberen we de vraag te beantwoorden hoe ‘stoken’ precies gedefinieerd kan worden, en wel op twee verschillende manieren. In de eerste plaats doen we verslag van een meta-pragmatisch onderzoek naar het daadwerkelijk gebruik van het werkwoord 'stoken' in het Corpus Hedendaags Nederlands, dat ongeveer 1600 figuurlijke gevallen van het woord 'stoken' oplevert en de letterlijke gevallen van 'stoken' (bijv. olie stoken etc.) uitsluit (Bouwmans 2025). Er is in dit onderzoek op zoek gegaan naar wanneer uitspraken/gedragingen beschouwd worden als gevallen van 'stoken' én wanneer sprekers er dus voor kiezen om iets te benoemen als 'stoken'. Er is hierbij daarnaast geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende variëteiten van het Nederlands en dit onderzoek geeft dus een meta-pragmatisch antwoord op de vraag wat sprekers onder 'stoken' verstaan. Uit het onderzoek blijkt dat 'stoken' voornamelijk een negatieve connotatie heeft. Ook komt naar voren dat 'stoken' soms zo geheimzinnig is dat het moeilijk te doorgronden valt en onduidelijk blijft wie er precies zit te stoken en wie niet. Een paar voorbeelden tonen verder aan dat stoken niet altijd negatief of geheimzinnig hoeft te zijn, maar soms ook iets openlijks en grappigs kan hebben. Zo zijn er voorbeelden met een praeteritio (d.w.z. waarin iemand niet zegt op iets in te gaan, maar het toch doet): "Ik wil niet stoken hoor..." Deze verschillende aspecten uit het meta-pragmatisch onderzoek beschrijven we vervolgens in het kader van de theoretische pragmatiek, met name dat van de taalhandelingstheorie (van Searle 1965 tot Sbisà 2023). Die theoretische analyse levert interessante vragen op die veel verder reiken dan de ‘stook’-handeling zelf. Want wat ís eigenlijk een taalhandeling? Is de bedoeling van de spreker cruciaal? Moet een taalhandeling per se als zodanig herkend worden? Wat doen we met de in het corpus voorkomende grappig bedoelde gevallen en bijvoorbeeld de praeteritio (d.w.z. "Ik wil niet stoken, maar…")? Gaat het bij stoken misschien eerder om de perlocutie dan om de illocutie, zoals bij hate speech en gevallen van opruiing, waarbij eveneens drie partijen een rol spelen (Assimakopoulos 2020)? En kan de spreker van (1) redelijkerwijs ontkennen dat die zat te stoken? (Boogaart et al 2024)?

Referentielijst

Assimakopoulos, S. (2020). Incitement to discriminatory hatred, illocution and perlocution. In: Pragmatics and Society 11 (2), 177-195.

Boogaart, R., H. Jansen & M. van Leeuwen (2024). Maar zo bedoelde ik het niet! Hoe we recht praten wat krom is. Thomas Rap, Amsterdam.

Bouwmans, T. (2025). A corpus-based meta-pragmatic analysis of the Dutch speech act stoken and its grounding within pragmatic theory. Scriptie, MA Linguistics, Universiteit Leiden.

Sbisà, M. (2023). Essays on speech acts and other topics in Pragmatics. Oxford: Oxford University Press.

Searle, J.R. (1965). What is a speech act? M. Black (ed.), Philosophy in America: Essays. London: Allenand Unwin, p. 221-239.

PA2.1

Generatieve AI in het secundair schrijfonderwijs: percepties, praktijken en uitdagingen voor schrijfvaardigheid bij leerlingen en leerkrachten

Lieve De Wachter, Lotte Uyttenbroek & Lore Lespoix

De opkomst van generatieve artificiële intelligentie (GenAI) confronteert het onderwijs met nieuwe kansen én uitdagingen. Terwijl leerlingen de technologie vaak spontaan en intensief gebruiken, worstelen leerkrachten en beleid met de vraag hoe ze GenAI op een verantwoorde manier kunnen integreren (Hamilton e.a., 2023; Halaweh, 2023).
Dit onderzoek, met een specifieke focus op schrijfvaardigheid binnen het vak Nederlands in de derde graad binnen de ‘doorstroomfinaliteit’ in Vlaanderen, is tweeledig van opzet. De eerste onderzoeksvraag peilt naar de visie van leerkrachten en beleidsmakers van twee scholen. De tweede onderzoeksvraag focust op een werkvorm met GenAI en ‘peerfeedback’ binnen het schrijfvaardigheidsonderwijs met als doel de gebruikswijzen en effectiviteit van de inzet van GenAI door leerlingen in kaart te brengen (zie ook Evmenova e.a., 2024).
Het onderzoek bestond uit twee complementaire deelstudies. Studie A omvatte semigestructureerde interviews met leerkrachten en beleidsmakers. Hierin werd gepeild naar hun kennisniveau, percepties en ervaringen met GenAI. Studie B bestond uit een experimenteel onderzoek waarbij 22 leerlingen schrijfopdrachten uitvoerden met enerzijds menselijke 'peer feedback' en anderzijds feedback en ondersteuning door GenAI. Hun werkwijzen, reflecties en resultaten werden geanalyseerd en vergeleken.
Beide studies tonen dat het onderwijsveld zich nog in een beginfase bevindt voor het omgaan met GenAI. (zie ook Kennisnet 2025) Studie A laat zien dat leerkrachten barrières ervaren zoals werkdruk, beperkte expertise en een gebrek aan duidelijke beleidskaders. Ze zijn terughoudend en vrezen negatieve effecten op schrijfvaardigheid, taalgevoel en zelfstandigheid. Studie B toont dat leerlingen de technologie al veelvuldig inzetten, maar vaak zonder kritische reflectie. Ze overschatten hun vaardigheden en nemen AI-output regelmatig kritiekloos over. (zie ook Van der Loo e.a., 2024) Peerfeedback bleek effectiever voor leerwinst dan louter AI-assistentie, en zowel leerkrachten als leerlingen benadrukken het blijvende belang van kritisch denken en eigen inbreng.
De studie onderstreept de nood aan een hybride aanpak waarin GenAI maar ook menselijke ‘peer feedback’ een plaats heeft. Er werd ook een duidelijke mismatch vastgesteld tussen het huidige schoolbeleid en de praktijk, wat wijst op de dringende behoefte aan visievorming, beleidsmatige coördinatie en professionalisering.

Referentielijst

Evmenova, A. S., Regan, K., Mergen, R., & Hrisseh, R. (2024). Improving Writing Feedback for Struggling Writers: Generative AI to the Rescue? TechTrends, 68(4), 790–802. https://doi.org/10.1007/s11528-024-00965-y

Halaweh, M. (2023). ChatGPT in education: Strategies for responsible implementation. Contemporary Educational Technology, 15(2), ep421-. https://doi.org/10.30935/cedtech/13036

Hamilton, A., Wiliam, D., & Hattie, J. (2023). The Future of AI in Education: 13 Things We Can Do to Minimize the Damage. (preprint). https://doi.org/10.35542/osf.io/372vr

Kennisnet. (2025, 3 februari). Hoe bereid je je als school voor op AI-geletterdheid? https://www.kennisnet.nl/nieuws/hoe-bereid-je-je-als-school-voor-op-ai-geletterdheid/

van der Loo, J., & De Wachter, L. (2024). Bewuster schrijven met ChatGPT? Uitdagingen van AI voor het (academisch) schrijfonderwijs. In R. Bouwer, M. Hamel, S. van Norden, J. Steenbakkers, & E. Stronks (Eds.), Opdat wij schrijven: Herinrichting van het schrijfonderwijs nu, Pica.

PA2.2

The Future of User Experience Writing in GenAI Contexts

Justin Young & Mariëlle Leijten

This presentation explores differences in user persona and user story creation by professional communication students, professional communicators, and a GenAI "superuser." The emergence of generative AI (GenAI) has raised new questions about how effectively human writers can collaborate with AI in fundamental user experience (UX) practices such as persona and story development. The study examined whether, and in what ways, writing processes and outputs differed among novice student writers, professional technical communicators, and an AI "superuser"—a writer with advanced expertise in leveraging AI tools for professional writing. Specifically, researchers asked: RQ1: Do meaningful differences exist in the user personas and stories created by professional communication students, professional communicators, and an AI superuser? RQ2: What sources and writing processes do professional communication students, professional communicators, and AI superusers use in the development of user personas and stories? Each group produced two writing tasks: proto personas and corresponding user stories for a hypothetical product and an email summarizing their work addressed to a hypothetical supervisor. The writing process of all participants was recorded using Inputlog, a keystroke-logging tool capturing real-time revision patterns, source use, and tool engagement. All participants responded to reflective questions about their strategies and decisions. In addition, the writing process of the AI superuser was recorded in a screen-capture video. Keystroke logging data, participant reflections, and the screen capture video were coded by the researchers. Analysis revealed striking differences. Novice and professional writers followed writing process patterns consistent with past studies of the writing process, and produced much of their own text, relying primarily on one AI tool. In contrast, the AI superuser completed the same tasks while strategically integrating multiple AI tools into a single workflow. They generated minimal original text, focusing almost entirely on instructing AI tools and curating outputs across multiple platforms. This workflow emphasized reading, evaluation, and synthesis rather than traditional text production, highlighting a fundamental shift in the writing process.

Referentielijst

Bartlett, L., & Vavrus, F. K. (2017). Rethinking case study research : a comparative approach. Abingdon, Oxon.

Boettger R. K., Friess E. (2020). Content and authorship patterns in technical communication journals (1996–2017): A quantitative content analysis. Technical Communication, 67(3), 4–24.

Clegg G., Lauer J., Phelps J., Melonçon L. (2020). Programmatic outcomes in undergraduate technical and professional communication programs. Technical Communication Quarterly, 30(1), 19–33.

DeJeu, E. B. (2024). Using generative AI to facilitate data analysis and visualization: A case study of Olympic athletes. Journal of Business and Technical Communication, 38(3), 225-241.

Dilger B. (2006). Extreme usability and technical communication. In Scott J. B., Longo B., Wills K. (Eds.), Critical power tools: Technical communication and cultural studies (pp. 47–69). SUNY Press.

Flower, L., & Hayes, J. R. (1981). A cognitive process theory of writing. College Composition & Communication, 32(4), 365-387.

Hayes, J. R. (1996). A new framework for understanding cognition and affect in writing. In The science of writing (pp. 1-27). Routledge.

Johnson-Eilola, J., Selber, S. A., & York, E. J. (2024). Can artificial intelligence robots write effective instructions? Journal of Business and Technical Communication, 38(3), 199-212.

Kwon, D., Lee, S., Kim, K. H., Lee, S., Kim, T., & Davis, E. (2023, July). What, when, and how to ground: Designing user persona-aware conversational agents for engaging dialogue. In Proceedings of the 61st Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics (Volume 5: Industry Track) (pp. 707-719).

Leijten, M., Van Waes, L., Schriver, K., & Hayes, J. R. (2014). Writing in the workplace: Constructing documents using multiple digital sources. Journal of writing research, 5(3), 285-337.

Omizo, R. M. (2024). Automating research in business and technical communication: Large language models as qualitative coders. Journal of Business and Technical Communication, 38(3), 242-265.

Patton, M.Q. (2002). Qualitative research and evaluation methods. Thousand Oaks, CA: Sage.

Redish, J. (2010). Technical communication and usability: Intertwined strands and mutual influences. IEEE Transactions on Professional Communication, 53(3), 191-201.

Redish, J., & Barnum, C. (2011). Overlap, influence, intertwining: The interplay of UX and technical communication. Journal of Usability Studies, 6(3), 90-101.

Rehkopf, M. (2024, August 29). User stories with examples and a template. Atlassian. https://www.atlassian.com/agile/project-management/user-stories

Rose, E. & Schreiber, J. (2021). User experience and technical communication: Beyond intertwining. Journal of Technical Writing and Communication, 51(4), 343–349.

Scrum Alliance. (2024, August 29). What are user personas? https://resources.scrumalliance.org/Article/user-personas

Still B., Albers M. J. (2010). Technical communication and usability studies. IEEE Transactions on Professional Communication, 53(3), 189–190.

Tabari, N., Swamy, S., & Gangadharaiah, R. (2023). User Persona Identification and New Service Adaptation Recommendation. arXiv preprint arXiv:2311.10773.

Tham, J., Howard, T., & Verhulsdonck, G. (2022). Extending design thinking, content strategy, and artificial intelligence into technical communication and user experience design programs: Further pedagogical implications. Journal of Technical Writing and Communication, 52(4), 428-459.

Verhulsdonck, G., Howard, T., & Tham, J. (2021). Investigating the impact of design thinking, content strategy, and artificial intelligence: A "streams" approach for technical communication and user experience. Journal of Technical Writing and Communication, 51(4), 468–492.

PA2.3

Schrijfondersteuning voor masterstudenten in professionele communicatie: Procesfeedback op basis van keystroke logging en dialogische peerfeedback

Nina Vandermeulen & Mariëlle Leijten

Oefening baart kunst. Daarom reviseren de masterstudenten Professionele Communicatie & Management hun teksten meerdere keren voor ze de finale versie indienen. Dat doen ze op basis van feedback. Naast de meer klassieke tekstgerichte feedback introduceerden we procesgerichte feedback op basis van keystroke logging (KSL) data (Vandermeulen et al., 2020) en dialogische peerfeedback (Bouwer et al., 2024; Landrieu et al., 2024).
In deze studie stellen we de procesgerichte feedback en de dialogische peerfeedback voor (Hoe integreer je deze feedbackvormen in de les?). We testen we het effect van de feedback (Schrijven de studenten betere teksten?) en delen gebruikersfeedback (Hoe ervaren studenten deze feedback?)
In totaal namen 126 studenten deel aan de studie. Als taak schreven ze een slechtnieuwsmail in een professionele context. Ze hadden toegang tot online bronnen. Hun schrijfprocessen werden gelogd met Inputlog. Na het schrijven van de eerste versie konden de studenten deelnemen aan een schrijfprocesworkshop. 57 studenten kregen inzicht in hun schrijfproces via een individueel procesrapport en een dynamische brongrafiek op basis van KSL data. Reflectie werd gestimuleerd door het vergelijken van voorbeeldprocessen. Vervolgens kreeg de volledige studentengroep (N=126) tekstgerichte feedback. Daarna reviseerden ze hun tekst. Analyse toont aan dat de groep die zowel proces- als tekstgerichte feedback kreeg significant hogere tekstscores haalde op de tweede versie dan de groep die enkel tekstgerichte feedback kreeg.
Na de revisie volgde een college over het belang van feedback vragen, geven en verwerken. De studenten (N=53) kregen concrete tools aangereikt om peerfeedbackdialoog te bevorderen (De Kleijn, 2022; Landrieu et al., 2024; Tielemans et al., 2021). Elke student stelde concrete feedbackvragen en gaf peerfeedback aan een medestudent. Analyses van de derde en finale tekstversies worden uitgevoerd om na te gaan of de dialogische peerfeedback leidt tot betere teksten.
Via vragenlijsten en focusgesprekken verzamelden we data over de feedbackervaringen van de studenten. Ze vinden het procesrapport helder en de vergelijking met voorbeeldprocessen inzichtelijk. Wel geven ze aan dat ze ook de input van de docenten nodig hebben. Driekwart van de studenten vindt de dialogische peerfeedback nuttig; en meer dan de helft vindt het nuttiger dan klassieke peerfeedback. De tevredenheid over de gevraagde, gegeven en ontvangen feedback is hoog.

Referentielijst

Bouwer, R., van Braak, M., & van der Veen, C. (2024). Dialogic writing in the upper grades of primary school: How to support peer feedback conversations that promote meaningful revisions. Learning and Instruction, 93. https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2024.101965

De Kleijn, R. (2022). Het (leren) stellen van een goede feedbackvraag. Blogpost Toetsrevolutie. https://toetsrevolutie.nl/?p=3278

Landrieu, Y., De Smedt, F., Van Keer, H., & De Wever, B. (2024). Argumentativo2.0 : an intervention study on argumentative, collaborative writing skills. EARLI SIG 12 : Writing, Abstracts. Presented at the EARLI SIG Writing, Paris, France.

Tielemans, C., de Kleijn, R., van der Schaaf, M., van den Broek, S., & Westerveld, T. (2021). The Westerveld framework for interprofessional feedback dialogues in health professions education. Assessment & Evaluation in Higher Education, 48(2), 241–257. https://doi.org/10.1080/02602938.2021.1967285

Vandermeulen, N., Leijten, M., & Van Waes, L. (2020). Reporting writing process feedback in the classroom: Using keystroke logging data to reflect on writing processes. Journal of Writing Research,12(1), 109-140. https://doi.org/10.17239/jowr-2020.12.01.05

PA3.1

Hoe het gender van een genderambigue robot relevant wordt in interactie

Wyke Stommel, Lynn de Rijk, Mieke Breukelman, Evi Dalmajier & Marie Rickert

Hoewel gender het eerste is wat veel mensen in westerse samenlevingen van elkaar opmerken, blijft dat opmerken vaak onder de oppervlakte van de interactie. We kennen gender meestal impliciet toe door verwijzingen met persoonlijk voornaamwoorden (“zij”, “hij”) of zelfstandignaamwoorden (“meid”, “vent”) – ook wel systeemrelevantie (Klein, 2011). Het wordt dan geen gespreksonderwerp of is niet relevant voor wat de sprekers op dat moment aan het doen zijn – ook wel handelingsrelevantie (Klein, 2011). In dit onderzoek richten we ons op interactie waarin het gender van een ander wél expliciet en handelingsrelevant wordt. Hoe komt het dat gender expliciet wordt en hoe verloopt de interactie over gender dan? Onze data bestaan uit 30 interacties tussen een verpleegkundige die een taak uitlegt en een deelnemer die deze taak met een genderambigue robot die in de ruimte staat zal uitvoeren. In 14 van de 30 gesprekken werd het gender van de robot in min of meerdere mate handelingsrelevant. We hebben de methoden van multimodale conversatieanalyse gebruikt om deze gevallen te analyseren. Onze analyse laat zien dat het gender van de robot in verschillende mate handelingsrelevant wordt en de lopende activiteit (uitleg) meer of minder opschort. Gender wordt potentieel handelingsrelevant met increments (“of hij of het”), die onzekerheid aanduiden met betrekking tot het gender van de robot en de mogelijkheid creëren hierop te reageren. Een impliciete toekenning van gender aan de robot (“zij”) kan ook leiden tot een insertiesequentie. Die kan kort blijven ("ja het is meer een vrouw he") maar ook omvangrijker met handelingen zoals complimenten en vragen om informatie. In zulke insertiesequenties wisselen beide deelnemers accounts en aannames over gender uit (“qua figuur vind ik het meer een vrouw”). Ook in dergelijke sequenties wordt gender behandeld als iets delicaats bijvoorbeeld door te gebaren in plaats van te beschrijven met betrekking tot vrouwelijke lichaamsvormen. Verder zien we in deze sequenties ogenschijnlijke tegenstrijdigheden: 1) gendercategorisering gaat soms gepaard met niet-weten (increments, vragen om informatie), soms met stelligheid; 2) het gender van de robot wordt soms als mening (subjectief), soms als kenbaar (objectief) behandeld; en 3) ook als de robot als object (“het”) gecategoriseerd wordt, blijft gender relevant (“maar toch”). Gendercategorisering van de robot wordt gebaseerd op alledaagse aannamen over met name de categorie vrouw.
Dit onderzoek levert nieuwe inzichten op over gender in interactie. Die handelingsrelevantie van gender kan stapsgewijs ontstaan met een increment, waarmee de mogelijkheid gecreëerd wordt erop in te gaan: dit is een oriëntatie op de delicaatheid van bespreken van het gender van een aanwezige ander, zelfs als dat een robot is. Dat zelfs het bespreken van het gender van een robot delicaat is maar toch gedaan wordt, laat zien dat gender nog steeds van groot belang is voor sociale interactie (Stokoe, 2009).

Referentielijst

Klein, N. L. (2011). Doing gender categorization: Non-recognitional person reference and the omnirelevance of gender. In S. A. Speer & E. Stokoe (Eds.), Conversation and gender (pp. 64-82). Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511781032.005

Stokoe, E. (2009). Doing actions with identity categories: complaints and denials in neighbor disputes, Text & Talk, (29)1, 75-97. https://doi.org/10.1515/TEXT.2009.004

PA3.2

Staan Vlaamse studenten open voor genderinclusieve taal in hun vreemde taal?

Hanne Verhaegen, Laura Robaey, Sofie Decock en Griet Boone

Het streven naar genderinclusieve taal (GIT) kent een lange traditie, maar roept ook weerstand op (Meuleneers, 2024). Taalattitudes ontwikkelen zich daarbij in een geglobaliseerde, meertalige context waarin niet enkel moedertaalsprekers, maar ook tweedetaalleerders bijdragen aan taalgebruik en -ideologie (Truan, 2024). Daarom richt onderzoek zich steeds vaker op de specifieke attitudes van tweedetaalleerders ten aanzien van GIT. Waar sommige auteurs GIT bovendien beschouwen als een belemmering om een taal te leren (Krome, 2022), benadrukken anderen juist het belang om taalleerders bewust te maken van het bestaan ervan en het expliciet te behandelen in cursussen (Peuschel, 2022).
In dit onderzoek richten we ons op de attitudes van vreemdetaalleerders Duits ten aanzien van GIT, met specifieke aandacht voor studenten aan hogeronderwijsinstellingen in Vlaanderen. Om hun attitudes in kaart te brengen, analyseren we enquêtes (met gesloten en open vragen; n = 154) en diepte-interviews met behulp van thematische analyse (Braun & Clarke, 2006, 2022)(n = 6). Daarbij kijken we onder meer naar de vertrouwdheid van leerders met genderinclusieve vormen, hun attitudes en bereidheid tot gebruik, en hun ervaringen met schriftelijke en mondelinge toepassing.
Voorlopige resultaten wijzen uit dat vertrouwdheid met GIT in het Duits bij de ondervraagde studenten hoog is, al beperkt die zich wel tot bepaalde schriftelijke vormen; het gebruik van de mondelinge 'glottal stop' is minder bekend. Daarnaast is hun houding tegenover GIT in het Duits gemiddeld eerder positief, en is er ook een zekere bereidheid om GIT in het Duits zelf te gebruiken uit inclusieoverwegingen, al ervaren sommigen een bijkomende cognitieve belasting. Op VIOT presenteren we deze resultaten in detail. Deze studie is de eerste om attitudes tegenover GIT in een vreemde taal in de Vlaamse context in kaart te brengen. De resultaten zullen vertaald worden naar aanbevelingen voor de onderwijspraktijk.

Referentielijst

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, 3(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa
Braun, V., & Clarke, V. (2022). Thematic analysis: A practical guide. SAGE.
Krome, S. (2022). Gendern in der Schule: Zwischen Sprachwandel und orthografischer Norm. Mitteilungen Des Deutschen Germanisten-Verbandes/Mitteilungen Des Deutschen Germanistenverbandes, 69(1), 86–110. https://doi.org/10.14220/mdge.2022.69.1.86
Meuleneers, P. W. (2024). On the “invention" of the Gendersprache. Public attitudes towards gender-inclusive language: A multilingual perspective, 31, 159.
Peuschel, K. (2022). Keine größere Hürde als...-gendergerechte Sprache im Deutschen aus der Perspektive des Lehrens und Lernens.
Truan, N. (2024). „In Deutschland wird es weniger diskutiert.“: Sprachideologien über geschlechtergerechte Sprache aus der Sicht von L2-Sprechenden des Deutschen. Linguistische Berichte, (36), 237-257.

PA3.3

Rituelen als alledaagse praktijken: interactionele kenmerken van seances

Marlou Rasenberg, Wyke Stommel, Arjan Sterken & Sándor Chardonnens

In spirituele en religieuze rituelen construeren mensen gezamenlijk betekenis ten aanzien van het bovennatuurlijke. Hoe wordt dit interactioneel gerealiseerd? We onderzoeken dit in het kader van seances - een ritueel waarin deelnemers vragen stellen aan “disembodied” entiteiten (geesten) middels een omgekeerd glas (waar deelnemers hun vinger op plaatsen) op een ouijabord, bestaande uit letters, cijfers en de woorden ‘ja’ en ‘nee’ (Irwin en Watt, 2007). Het corpus bestaat uit videopnames van acht seances (in totaal circa vier uur); in deze bijdrage richten we ons op één fragment waarin we een aantal kenmerkende praktijken identificeren.

Een sequentiële analyse (gebaseerd op conversatieanalyse) van dit fragment (3min15s) laat zien dat de deelnemers gezamenlijk toewerken naar een vraag in een langdurig, collaboratief proces. Vier verschillende formuleringen worden geopperd, waarbij deelnemers problemen met progressiviteit proberen te ondervangen (het duurt soms lang voordat het glas beweegt na een vraag). Zo merken ze op dat de afstand op het ouijabord die het glas zou moeten afleggen voor sommige antwoordopties erg groot is, en verantwoorden ze een voorgestelde herformulering met het argument dat dit ‘makkelijker’ is. Het participatiekader verschuift vervolgens van onderling overleg naar het aanspreken van de geest. Dit wordt gemarkeerd door het plaatsen van vingers op het glas, de overgang van derde- naar tweede-persoon aanspreekvorm, en door luider te spreken. Ook het ‘ontvangen van een antwoord’ wordt interactioneel tot stand gebracht: de participanten richten hun aandacht op het (bewegende) glas en kantelen hun hoofd (‘doing noticing’), markeren het moment waarop de beweging van het glas als afgerond wordt beschouwd (‘okay’) en bedanken de geest. Vervolgens geven ze gezamenlijk betekenis aan het antwoord en wordt intersubjectiviteit (Heritage, 1984) tot stand gebracht.

Ondersteund door andere voorbeelden uit het corpus laten we zien dat seances tot stand komen op basis van alledaagse interactionele praktijken, waarbij deelnemers hun handelen afstemmen op het participatiekader, de materiële configuratie van het ouijabord en de progressiviteit van de interactie. Op die manier wordt een realiteit van responsieve geesten geconstrueerd – een bevinding die aansluit bij de antropologische notie ‘worlding’ (Blaser, 2013): werelden worden niet gevormd door individuele overtuigingen, maar door wat mensen gezamenlijk in interactie doen.

Referentielijst

Blaser, M. (2013). Ontological Conflicts and the Stories of Peoples in Spite of Europe: Toward a Conversation on Political Ontology. Current Anthropology, 54(5), 547–568. https://doi.org/10.1086/672270

Heritage, J. (1984). Garfinkel and ethnomethodology. Cambridge: Polity Press.

Irwin, H., & Watt, C. (2007). An Introduction to Parapsychology (Fifth Edition). McFarland & Co.

PA4.1

Waardevolle ondersteuning of verraderlijke misleiding? Effecten van ondersteunende contexten op het gebruik van (on)juiste informatie

Marloes van Moort & David Rapp

De gevolgen van blootstelling aan juiste en onjuiste informatie zijn goed onderzocht – vooral de negatieve effecten van blootstelling aan onjuistheden (e.g., Hinze et al., 2014; Rapp et al., 2014). Minder bekend is hoe contextuele factoren bepalen in hoeverre mensen deze informatie gebruiken. Informatie kan bijv. worden gepresenteerd als losse uitspraak (zoals vaak onderzocht) of in een tekst met ondersteunende context die extra details of argumenten biedt waarom iets waar is - zelfs wanneer dat niet zo is. Dit onderzoek kijkt of blootstelling aan onjuiste informatie latere oordelen van mensen beïnvloedt en welke rol ondersteunende context daarbij speelt. Daarnaast kijken we of de presentatievorm – sociale media-post versus gewone tekst – van invloed is. In sociale media-contexten leest men mogelijk minder kritisch en zorgvuldig, waardoor onjuiste informatie sterker kan doorwerken. Deelnemers beoordeelden de juistheid van feiten (bijv. “Kennedy overleefde de aanslag van Oswald”) voor en na het lezen van korte teksten. Deze teksten (gepresenteerd als tweet of als tekst) bevatte juiste of onjuiste versies van deze feiten, al dan niet voorzien van een ondersteunende context (de tekst kon het feit ondersteunen of in twijfel trekken). We vergeleken de oordelen van deelnemers vóór en na blootstelling aan juiste en onjuiste informatie – al dan niet met ondersteunende context. Resultaten tonen dat deelnemers werden beïnvloed door blootstelling aan onjuiste informatie: Ze beoordeelden onjuiste feiten vaker als waar na blootstelling - maar alleen wanneer deze werd gepresenteerd in een ondersteunende context die de onwaarheid aannemelijk maakte. Ondersteunende contexten versterkten niet alleen de effecten van onjuiste, maar ook van juiste informatie: Deelnemers beoordeelden juiste feiten die ze in een ondersteunende context gelezen hadden ook vaker als waar. We vonden geen effect van presentatievorm. Mogelijk heeft de vorm weinig invloed of stimuleerde de taak deelnemers om zorgvuldiger te lezen dan zij normaal op sociale media doen - waardoor eventuele verschillen werden afgezwakt. Context lijkt dus een rol te spelen in hoe mensen zowel juiste als onjuiste informatie gebruiken. Ondersteunende contexten versterken de effecten van blootstelling: zij vergroten de kans dat juiste informatie wordt geaccepteerd, maar helaas ook dat onjuiste informatie wordt overgenomen – zelfs wanneer mensen zouden moeten weten dat deze onjuist is.

Referentielijst

Hinze, S. R., Slaten, D. G., Horton, W. S., Jenkins, R., & Rapp, D. N. (2014). Pilgrims sailing the Titanic: Plausibility effects on memory for misinformation. Memory and Cognition, 42(2), 305–324. https://doi.org/10.3758/s13421-013-0359-9

Rapp, D. N., Hinze, S. R., Kohlhepp, K., & Ryskin, R. A. (2014). Reducing reliance on inaccurate information. Memory and Cognition, 42(1), 11–26. https://doi.org/10.3758/s13421-013-0339-0

PA4.2

Weerleggen of zwijgen: welke reactiestrategie beschermt de reputatie van merken tegen misinformatie?

Charlotte van Hooijdonk, Yvette Linders, Renske van Enschot, Marloes van Moort & Christine Liebrecht

Organisaties krijgen steeds vaker te maken met misinformatie, vooral via sociale media. Zo ging bijvoorbeeld het bericht rond dat HEMA kankerverwekkend rookaroma in haar rookworst gebruikte. Misinformatie kan grote impact hebben, zoals reputatieschade en verminderd vertrouwen (Vafeiadis et al., 2020). Het corrigeren van misinformatie kan effectief zijn om vertrouwen te herstellen, maar kan ook averechts werken (Ecker et al., 2020). Anders dan onafhankelijke factcheckers worden organisaties niet als neutrale bronnen gezien, omdat zij belang hebben bij het weerleggen van misinformatie. Daarom worden hun reacties vaak als minder betrouwbaar beoordeeld (Roozenbeek et al., 2023). Toch voelen organisaties zich vaak gedwongen om te reageren. De vraag is echter welke reactiestrategie daarbij het meest effectief is.

We voerden een online experiment uit (N = 533) met een 6 (reactiestrategie: geen reactie, ontkenning, weerlegging, PR-statement, ontkenning + PR-statement, weerlegging + PR-statement; tussen proefpersonen) × 2 (type misinformatie: product versus beleid; binnen proefpersonen) mixed design. Participanten lazen eerst een set misleidende sociale mediaberichten over een fictieve organisatie en beoordeelden de geloofwaardigheid van de misinformatie (voormeting). Vervolgens lazen zij een reactie van de organisatie en beoordeelden opnieuw de geloofwaardigheid van de misinformatie (nameting) en de reputatie van de organisatie. Daarna herhaalden zij deze procedure voor een tweede type misinformatie over een andere fictieve organisatie.

De resultaten laten zien dat reactiestrategie invloed had op de reputatie van de organisatie. Het uitblijven van een reactie leidde tot de laagste reputatiescores, terwijl gecombineerde strategieën (ontkenning of weerlegging met PR-statement) tot positievere reputatieoordelen leidden. Er werden geen verschillen gevonden tussen de afzonderlijke strategieën. De geloofwaardigheid van de misinformatie nam toe wanneer de organisatie niet reageerde, maar af wanneer de organisatie ontkende of weerlegde (met of zonder PR-statement). Het type misinformatie had geen modererend effect. Tijdens het VIOT-congres bespreken we de implicaties van deze bevindingen voor organisaties die geconfronteerd worden met online misinformatie.

Referentielijst

Ecker, U. K., Lewandowsky, S., & Chadwick, M. (2020). Can corrections spread misinformation to new audiences? Testing for the elusive familiarity backfire effect. Cognitive Research: Principles and Implications, 5(1), 41.

Roozenbeek, J., Culloty, E., & Suiter, J. (2023). Countering misinformation. Evidence, knowledge gaps, and implications of current interventions. European Psychologist, 28(3), 189-205.

Vafeiadis, M., Bortree, D. S., Buckley, C., Diddi, P., & Xiao, A. (2020). Refuting fake news on social media: nonprofits, crisis response strategies and issue involvement. Journal of Product & Brand Management, 29(2), 209-222.

PA4.3

De grenzen van het bespreekbare als debatstrategie

Menno Reijven

Volgens de pragma-dialectiek is een discussieregel de vrijheidsregel: “Discussants may not prevent each other from advancing standpoints or from calling standpoints into question” (Van Eemeren & Grootendorst, 2004, p. 190). Als een regel wordt geschonden, is er een drogreden gebruikt (idem), maar dat kan afhankelijk zijn van de context: er zijn altijd specifieke criteria om te bepalen of een regel echt geschonden is (Snoeck Henkemans & Wagemans, 2015).

Discussianten kunnen het oneens zijn over de criteria. Fitch (2003) toont dat mensen overtuigingen hebben over waar een betekenisvolle discussie over kan plaatsvinden (persuadables) of juist niet. Wat geldt als (on)bespreekbaar kan in politieke contexten ook strategisch ingezet worden. In democratieën is vrijheid van meningsuiting een belangrijk ideaal, en de interpretatie van die norm in een discussie draagt dus bij aan beeldvorming. De vraag die wordt gesteld in dit onderzoek is hoe de (on)bespreekbaarheid van een onderwerp strategisch wordt gebruikt in Nederlandse verkiezingsdebatten en hoe de andere partij daarop reageert.

Methodologisch is dit onderzoek gegrond in de pragma-dialectiek en de etnografie van communicatie. We analyseren momenten waar de vrijheidsregel informeel wordt aangehaald om een bijdrage te diskwalificeren als onderdeel van een argumentatieve strategie. De criteria worden geïdentificeerd door de onderliggende taalideologie te reconstrueren. Daarna wordt de reactie van de andere partij geanalyseerd op dezelfde wijze.

Een voorbeeld. Baudet (Forum voor Democratie) valt Rutte (Volkspartij voor Vrijheid en Democratie) aan door het bespreekbare te beperken tot wat mensen vinden. Deze taalideologie veronderstelt dat politici meningen van het volk volgen en daar naar moeten luisteren. Rutte reageert hierop op twee manieren: 1) nadruk leggen op een individualistische interpretatie van de vrijheidsregel en 2) benoemen van mensen die het met hem eens zijn om zo ook te voldoen aan Baudets criteria.

Dit onderzoek laat zien dat de kwalificering van een positie als (on)bespreekbaar een belangrijk onderdeel is van de debatinteracties en dat er regelmatig metadiscussies plaatsvinden om te bepalen of deze discussies überhaupt gevoerd kunnen worden.

Referentielijst

Fitch, K. L. (2003). Cultural persuadables. Communication Theory, 13(1), 100-123.

Snoeck Henkemans, A. F. & Wagemans, J. H. M. (2015). Reasonableness in Context: Taking into Account Institutional Conventions in the Pragma-Dialectical Evaluation of Argumentative Discourse. In: F. H. van Eemeren & B. Garssen (eds.), Reflections on Theoretical Issues in Argumentation Theory (pp. 217-226). Springer.

Van Eemeren, F. H. & Grootendorst, R. (2004). A Systematic Theory of Argumentation. The Pragma-Dialectical Approach. Cambridge University Press.

PA5.1

Gebruik en perceptie van AI in het universitair en secundair onderwijs in Vlaanderen

Sophie Debrauwere & Lauren Earley

In 2024 verschenen de eerste onderzoeken naar AI in het hoger onderwijs. Deze bijdrage, gebaseerd op de scripties van Earley (2025) en De Craemere (in uitvoering), licht twee kwantitatieve analyses toe over AI in het universitair en secundair onderwijs (so).
De hoofdonderzoeksvragen zijn: In welke mate gebruiken studenten en leerlingen so AI-tools? Wat is hun perceptie over AI?
Via een online survey, gebaseerd op het openbare AI Survey Instrument van de San Diego State University (2023) en aangevuld met vragen uit de survey van de ETH Zürich (2024) bevroeg Earley studenten Economie, Journalistiek en Communication van de KU Leuven. Naast een analyse van de AI-tools onderzocht ze vier constructen: bewustzijn/begrip van AI, ervaring met en gebruik van AI, percepties en houdingen t.o.v. AI en toekomstverwachtingen. Via een gemakssteekproef werden 55 enquêtes opgehaald. De survey van De Craemere leverde 142 vragenlijsten op, 73% uit de doorstroomfinaliteit (algemeen secundair onderwijs) en 27% uit de dubbele finaliteit (technisch secundair onderwijs).
Studenten gebruiken AI voor informatie/uitleg, tekstrevisie, samenvatting, inspiratie, examenvoorbereiding, problem-solving en vertaling.
Hun houding tegenover AI is licht positief maar kritisch. Ze zijn positief over het nut van AI voor hun studies, vooral op het vlak van snelheid en efficiëntie, maar sterk overtuigd van de noodzaak van controle van AI-antwoorden. Ze zijn licht sceptisch over ethische problemen zoals dataprivacy, copyright, jobverlies en over het verlies aan kritisch denken, taalskills en creativiteit. In deze studie correleren de afhankelijke variabelen positief met de covariaten ‘houding t.o.v. technologie’ en ‘ervaren nut van AI’ (Balabdaoui, 2024). Bij controle op deze covariaten blijven er verschillen van studiedomein en gender overeind: mannen en studenten Journalistiek zijn significant positiever over AI dan vrouwen en studenten Communicatie.
In het so gebruikt 97% ChatGPT, die Google als zoekmotor vervangt. AI-tools worden ingezet voor informatie/uit-leg, inspiratie, vertaling, revisie en samenvatting van teksten.
Ondanks een lage score op objectieve kennis van AI, staat 95% erg positief tegenover AI wegens het gemak en de snelheid van informatieverwerking. De meesten zeggen beter te scoren, meer inspiratie te hebben, creatiever te zijn met AI. Toch vindt bijna 50% dat je alle AI-antwoorden moet checken, 66% dat een taak volledig door AI gegenereerd bedrog is.
Jongens staan positiever tegenover AI en zijn minder kritisch dan meisjes, maar de grote breuklijn loopt tussen leerlingen uit het aso en tso. Tso-ers gebruiken significant vaker AI, zijn positiever over AI en minder kritisch. Leerlingen so maken zich weinig zorgen om auteursrechten. Voorts laat de survey een gemengd beeld zien: 54% copy-paste vaak AI-antwoorden, 20% heeft van prompt tot antwoord geen enkele eigen inbreng in taken, maar 63% vindt dat je meer leert uit een opdracht die je zonder AI uitvoert.

Referentielijst

Balabdaoui, F., Dittmann-Domenichini, N., Grosse, H., & others. (2024). A survey on students’ use of AI at a technical university. Discover Education, 3, 51. https://doi.org/10.1007/s44217-024-00136-4
Chan, C. K. Y., & Hu, W. (2023). Students’ voices on generative AI: Perceptions, benefits, and challenges in higher education. International Journal of Educational Technology in Higher Education, 20, 43. https://doi.org/10.1186/s41239-023-00411-8
Earley, L. (2025). AI in Education. Student Use and Perception of AI at KU Leuven. [Master’s thesis, KU Leuven].
Goldberg, D., Frazee, J., Hauze, S., Knobel, C., Sheehan, J., & Sobo, E. (2023). SDSU AI Survey Instrument [Measurement instrument]. ScholarWorks. https://doi.org/10.17605/OSF.IO/4MKXT
Goldberg, D., Sobo, E., Frazee, J., & Hauze, S. (2024). Generative AI in higher education: Insights from a campus-wide student survey at a large public university. In J. Cohen & G. Solano (Eds.), Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference (p. 757–766). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). https://www.learntechlib.org/primary/p/224037/
Rudra, S., Weber, P., Tillmanns, T., Filho, A., Wiersma, E., Dawitz, J., Dudenaite, D., & Reynolds, S. (2025). Use and perception of generative AI in higher education: Insights from the ERASMUS+ project 'Teaching and Learning with Artificial Intelligence' (TaLAI). In Proceedings of the 17th International Conference on Computer Supported Education – Volume 2: CSEDU (pp. 319–330). SciTePress. https://doi.org/10.5220/0013360200003932
Vlaamse Scholierenkoepel. (2023). Onderzoeksrapport. https://drive.google.com/file/d/1ToQqKg8kHQKmq5GH4MoterOiNpUHMce7/view?pli=1)

PA5.2

Van ‘geen relatie’ tot ‘passionele liefhebber’: wat AI kan betekenen voor de taalvaardigheid van NT2-leerders

Joni Kruijsbergen, Chloé Lybaert, Orphée De Clercq

Goed kunnen schrijven is een essentiële vaardigheid om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij, ook voor tweedetaalleerders (De Smet et al. 2012). Gedetailleerde, constructieve feedback ondersteunt het schrijfproces (Shintani & Ellis, 2013), maar manueel feedback geven is tijdrovend (Godwin-Jones, 2022). Daarom doen veel tweedetaalleerders en hun lesgevers een beroep op technologie (Godwin-Jones, 2024). Generatieve AI wordt daarbij vaak gezien als dé oplossing, want chatbots zijn goed in (her)schrijven. Die chatbots zijn echter niet getraind om pedagogisch verantwoorde feedback te geven. Bovendien ontbreekt onderzoek naar de impact van genAI op het leer- en schrijfproces en is meer onderzoek nodig om de tools transparanter te maken.
Dat is precies waar dit onderzoek op focust, en dat meer specifiek binnen de context van het onderwijs Nederlands als tweede taal (NT2). Een eerste stap in dat onderzoek is nagaan hoe NT2-docenten AI percipiëren, gebruiken en stimuleren, specifiek voor schrijfvaardigheid. Hun ervaringen zijn namelijk bepalend voor een verantwoorde didactische integratie van AI-tools (Hu, Clark & Ma, 2003). We zijn geïnteresseerd in (1) welke factoren samenhangen met eigen gebruik van AI in de klas; (2) welke factoren het stimuleren van AI-gebruik bij cursisten beïnvloeden; en (3) welke kansen en zorgen docenten signaleren omtrent AI in de NT2-context.
We ontwikkelden een online vragenlijst met Likert-schalen en open vragen om te peilen naar (1) AI-gebruik en -stimulatie in de NT2-klas, en (2) attitudes tegenover AI. In totaal vulden 101 NT2-docenten de survey in. De kwantitatieve data analyseerden we via correlaties, t-testen, ANOVA en logistische regressies, terwijl de kwalitatieve data thematisch werden gecodeerd (Braun & Clarke, 2006).
De resultaten tonen dat het AI-gebruik van docenten in de les vooral samenhangt met een positieve houding tegenover AI, met de ervaren voordelen en met het volgen van AI-workshops. Het stimuleren van cursisten hangt sterker samen met percepties van voordelen dan met achtergrondvariabelen. Leeftijd en ervaring blijken nauwelijks verband te houden met gebruik of stimulatie. In de open antwoorden wezen docenten zowel op kansen (snellere feedback, schrijfondersteuning) als zorgen (betrouwbaarheid, cognitieve overbelasting, rol van de docent) omtrent AI-gebruik. Tijdens de presentatie zullen we dieper ingaan op deze bevindingen en kaderen we ze in de internationale context.

Referentielijst

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, 3(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

De Smet, M. J., Brand-Gruwel, S., Broekkamp, H., & Kirschner, P. A. (2012). Write between the lines: Electronic outlining and the organization of text ideas. Computers in human behavior, 28(6), 2107-2116. https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.06.015

Godwin-Jones, R. (2022). Partnering with AI: Intelligent writing assistance and instructed language learning. Language Learning & Technology, 26(1), 5–24. https://doi.org/10.64152/10125/73474

Godwin-Jones, R. (2024). Distributed agency in language learning and teaching through generative AI. Language Learning & Technology, 28(2), 5–30. https://doi.org/10.64152/10125/73570

Hu, P. J. H., Clark, T. H., & Ma, W. W. (2003). Examining technology acceptance by school teachers: A longitudinal study. Information & Management, 41(2), 227–241. https://doi.org/10.1016/S0378-7206(03)00050-8

Shintani, N., & Ellis, R. (2013). The comparative effect of direct written corrective feedback and metalinguistic explanation on learners’ explicit and implicit knowledge of the English indefinite article. Journal of Second Language Writing, 22(3), 286–306. https://doi.org/10.1016/j.jslw.2013.03.011

PA6.1

Sturing versus empowerment tijdens daklozencoachings

Kaat De Gueldre, Dorien Van De Mieroop & Melina De Dijn

Besluitvorming tijdens coachingsessies is vaak uitdagend omdat coaching als methode er idealiter voor moet zorgen dat de gecoachte zichzelf kan helpen (Graf, 2019), en er dus gestreefd wordt naar empowerment. Dat is echter niet vanzelfsprekend, zeker niet in contexten waarin er institutionele beperkingen zijn. Deze presentatie focust op zo'n context, en onderzoekt coachingsessies die plaatshebben in een Brussels daklozencentrum en die bedoeld zijn om dakloze personen te stimuleren om zelf verantwoordelijkheid te nemen. Meer bepaald onderzochten we in video-opnames van coachinggesprekken hoe dakloze individuen en hun coaches navigeren tussen empowerment (of onafhankelijkheid) en sturing tijdens besluitvormingsmomenten. We analyseerden dergelijke episodes in zes authentieke coachingsessies met behulp van multimodale discoursanalyse en gebruikten daarbij de concepten van epistemische en deontische status en stance (Heritage, 2012; Stevanovic & Peräkylä, 2012). Onze analyse onthulde twee contrasterende patronen. Aan de ene kant was er meer onderhandelingsruimte wanneer de interactie over de externe plannen van de dakloze individuen ging, zoals het zoeken naar werk of huisvesting. Dat resulteerde in meer gedeelde besluitvorming (Landmark et al., 2015), waarbij ofwel de coach of de gecoachte een hogere epistemische en/of deontische stance innam, die ook betwist kon worden door de andere partij. Aan de andere kant namen coaches een hogere deontische stance in wanneer de interactie ging over de interne regels van het opvangcentrum, waarbij ze strikte institutionele regels handhaafden en er minder ruimte was om te onderhandelen, zelfs bij persoonlijke kwesties. Kortom, onze studie brengt de uitdagingen aan het licht die het coachen van dakloze personen met zich meebrengt in de specifieke context van dit centrum. Dat blijkt uit de evenwichtsoefening - tussen het doel om de zelfstandigheid van de dakloze personen te stimuleren en het doel om de strikte institutionele beperkingen van het daklozencentrum te handhaven - die naar voren komt in de besluitvormingsmomenten in deze coachingsessies. Op basis hiervan formuleren we enkele praktische adviezen voor coaches in het werkveld.

Referentielijst

Graf, E.-M. (2019). The Pragmatics of Executive Coaching. John Benjamins Publishing Company.

Heritage, J. (2012). Epistemics in Action: Action Formation and Territories of Knowledge. Research on Language and Social Interaction, 45(1), 1–29. https://doi.org/10.1080/08351813.2012.646684

Landmark, A. M. D., Gulbrandsen, P., & Svennevig, J. (2015). Whose decision? Negotiating epistemic and deontic rights in medical treatment decisions. Journal of Pragmatics, 78, 54–69. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2014.11.007

Stevanovic, M., & Peräkylä, A. (2012). Deontic Authority in Interaction: The Right to Announce, Propose, and Decide. Research on Language and Social Interaction, 45(3), 297–321. https://doi.org/10.1080/08351813.2012.699260

PA6.2

Wilsgesprekken over uitvaarten: een verkenning van complexe gesprekssituaties voor uitvaartbegeleiders

Guusje Jol

Steeds vaker bespreken mensen hun uitvaartwensen met een uitvaartbegeleider omdat ze een stem willen in hun eigen uitvaart, en hun naasten willen ontlasten (Mathijssen & Venhorst, 2019). Uitvaartbegeleiders voeren dergelijke 'wilsgesprekken' meestal gratis, in de hoop dat zo'n gesprek zal leiden tot een opdracht.
In wilsgesprekken spelen vaak allerlei emoties, veel opties, financiële aspecten, logistiek, (uiteenlopende) wensen van betrokkenen, etc., waardoor de gesprekken complex zijn. Het feit dat de dood altijd een rol speelt, onderscheidt deze gesprekken van de meeste andere complexe institutionele gesprekken en draagt bij aan de complexiteit. Tot dusver is echter onbekend hoe deze belangrijke gesprekken in detail verlopen, en hoe uitvaartbegeleiders concreet omgaan met lastige situaties (maar zie Mathijssen, 2017). De vragen die ik daarom probeer te beantwoorden zijn: a) Welke interactioneel complexe situaties komen uitvaartbegeleiders tegen in uitvaartvoorbereiding, en b) hoe gaan ze daarmee om?
Om deze vragen te beantwoorden deed ik een verkennende conversatie-analyse van een auditief opgenomen wilsgesprek, ter voorbereiding op een uitgebreidere studie. De opname werd getranscribeerd volgens transcriptieconventies voor conversatieanalyse (Jefferson, 2004). Lastige gesprekssituaties werden geïdentificeerd en conversatie-analytisch geanalyseerd.
Uit de analyse kwamen verschillende interactionele problemen naar voren, zoals: weerstand tegen adviezen, besluiteloosheid, uitweidingen door de cliënt over minder relevante onderwerpen, en competitie op het gebied van deskundigheid. Ook zijn er interactionele dilemma's, zoals tussen instemmen met de zienswijze van de cliënt en verdedigen van meer gangbare zienswijzen. De uitvaartbegeleider lost deze situaties op door respectievelijk andere opties voor te stellen, uitstel te geven voor beslissingen, samen te vatten om terug te komen bij de lijn van het gesprek, haar expertise te benadrukken waarmee ze haar professionaliteit handhaaft, en beide zienswijzen te legitimeren.
De uitkomsten geven voor het eerst inzicht in de interactionele aspecten van wilsgesprekken, en voegen een meer commerciële setting toe aan eerdere conversatie-analytische studies van gesprekken waarin de dood een rol speelt, zoals palliatieve zorg (Pino & Jenkins, 2023), zelfmoordhulplijnen (Iversen, 2021) en crisisonderhandelingen (Sikveland, Kevoe-Feldman & Stokoe, 2022). Daarnaast voegt deze studie een nieuw perspectief toe aan ritueel- en doodstudies door te tonen hoe uitvaartrituelen besproken worden (Wojtkowiak, 2022).

Referentielijst

Iversen, C. (2021). Making sense of experiences in suicide helpline calls: Offering empathy without endorsing suicidal ideation. Sociology of Health & Illness, 44, 2066-2083. https://doi.org/10.1111/1467-9566.13378.
Jefferson, G. (2004). Glossary of transcript symbols with an introduction. In G.H. Lerner (Ed.), Conversation Analysis: Studies from the First Generation (Pp. 13–31). John Benjamins.
Mathijssen, B. (2017). Making sense of death. Ritual practices and situational beliefs of the recently bereaved in the Netherlands. [Doctoral dissertation, Radboud University]. https://repository.ubn.ru.nl/handle/2066/174149.
Mathijssen, B. & Venhorst, C. (2019). Funerary Practices in the Netherlands. Bingley: Emerald.
Pino, M., & Jenkins, L. (2023). Inviting the patient to talk about a conversation they had with another healthcare practitioner: A way of promoting discussion about disease progression and end of life in palliative care interactions. Health Communication. DOI: 10.1080/10410236.2023.2185579.
Sikveland, R.O., Kevoe-feldman, H. & Stokoe, E. (2022). Crisis Talk: Negotiating with Individuals in Crisis. London: Routledge
Wojtkowiak, J. (2022). Ritual (Re)design Towards a Framework for Professional Ritual Making in Postsecular Contexts. Yearbook for Ritual and Liturgical Studies, 38, 108–123, https://doi.org/10.21827/YRLS.38.108-123.

PA6.3

Verschillen in beurtenwisseling en pauzelengte tussen medische videoconsulten en face-to-face consulten

Sara Bögels & Martijn Stommel

De toename in de medische sector van videoconsulten op afstand, kan bijdragen om de zorg efficiënter te organiseren en toegankelijker te maken voor patiënten. Er is echter nog relatief weinig bekend over de interactionele verschillen tussen video- en face-to-face (FtF) consulten, hoewel we weten dat videogesprekken bijvoorbeeld kunnen leiden tot meer verwarring in de beurtenwisseling (Seuren et al., 2021). Beurtenwisselingen en pauzes (Sacks et al., 1974) zijn belangrijke interactionele aspecten die bepalen hoe vloeiend een gesprek verloopt en daarmee ook invloed zouden kunnen hebben op de arts-patiënt relatie. Het huidige onderzoek maakt gebruik van een dataset van 13 face-to-face en 18 video consulten tussen chirurgen en patiënten (Stommel et al., 2019), twee weken na een operatie (tumorresectie), opgenomen rond 2018 in de spreekkamer van de arts. Alle consulten zijn manueel gecodeerd voor (de lengte van) pauzes, overlappende spraak en aanmoedigingen om verder te spreken (continuers). Een ANOVA net herhaalde metingen wees uit dat videoconsulten significant minder beurtenwisselingen per minuut bevatten (M = 12,4) dan FtF-consulten (M = 17,0). Dit effect interacteert niet met het soort overgang (overlap of stilte) of het soort beurt na de overgang (continuer of niet), al lijken vooral continuers vaker voor te komen in FtF-consulten. Daarnaast wees een lineair mixed-effects model uit dat pauzes tussen beurten bijna een halve seconde langer zijn in video- dan in FtF-consulten, maar alleen wanneer de patiënt de beurt neemt. Dit laatste komt overeen met eerder onderzoek naar videogesprekken in het algemeen (Boland et al., 2022; Seuren et al., 2021) en kan waarschijnlijk verklaard worden door vertraging in het signaal, aangezien de video's vanuit de arts gefilmd zijn. Het is aannemelijk dat patiënten vanuit hun perspectief ook langere stiltes ervaren, wat mogelijk zou kunnen leiden tot een verminderd gevoel van sociale connectie (Templeton et al., 2022) en dus nadelige effecten zou kunnen hebben op de kwaliteit van de arts-patiënt relatie. Een speculatieve verklaring voor de bevinding van minder beurtenwisselingen in videoconsulten zou kunnen zijn dat artsen en/of patiënten terughoudender zijn in het nemen van de beurt, bijvoorbeeld om te voorkomen dat er verwarring ontstaat over wie er mag spreken (Seuren et al., 2021). Om dit te bevestigen is verder onderzoek nodig, maar als er inderdaad terughoudendheid is bij patiënten om te spreken of vragen te stellen tijdens videoconsulten, is het belangrijk dat artsen hier rekening mee houden. Verder onderzoek zal ook moeten uitwijzen of deze bevinding specifiek is voor medische videoconsulten of algemener in videogesprekken gevonden kan worden. In vervolganalyses van deze dataset zullen ook non-verbale interactionele aspecten gecodeerd worden, zoals non-verbale continuers (bv. hoofdknikken).

Referentielijst

Boland, J. E., Fonseca, P., Mermelstein, I., & Williamson, M. (2022). Zoom disrupts the rhythm of conversation. Journal of Experimental Psychology: General, 151(6), 1272.

Sacks, H., Schegloff, E. A., & Jefferson, G. (1974). A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. Language, 50(4), 696-735.

Seuren, L. M., Wherton, J., Greenhalgh, T., & Shaw, S. E. (2021). Whose turn is it anyway? Latency and the organization of turn-taking in video-mediated interaction. Journal of Pragmatics, 172, 63-78.

Stommel, W., Goor, H. V., & Stommel, M. (2019). Other-attentiveness in video consultation openings: a conversation analysis of video-mediated versus face-to-face consultations. Journal of Computer-Mediated Communication, 24(6), 275-292.

Templeton, E. M., Chang, L. J., Reynolds, E. A., Cone LeBeaumont, M. D., & Wheatley, T. (2022). Fast response times signal social connection in conversation. Proceedings of the National Academy of Sciences, 119(4), e2116915119.

PA7.1

Vloeiendheid van tekstverwerking als voorspeller van overtuigingskracht

Bregje Holleman

Nu de verspreiding van nepnieuws steeds makkelijker is, wordt de vraag ook pregnanter wat tekst eigenlijk geloofwaardig en overtuigend maakt. Het Perceived Convincingness Model (PCM, Hoeken et al., 2022) verwacht dat teksten als overtuigender en geloofwaardiger worden ervaren naarmate ze vloeiender lezen (Hoeken et al., 2022). Deze verwachting wordt inderdaad ondersteund in onderzoek naar het gebruik van hoofdletters in teksten op X (König & Breves, 2021), waar tekst zonder hoofdletters vloeiender wordt gelezen en als geloofwaardig wordt beoordeeld, en in onderzoek naar het gebruik van moeilijk jargon in teksten over milieu (Xiang, et al., 2025): tekst met minder jargon leidt tot een vloeiender leeservaring die weer leidt tot een grotere overtuigingskracht.
Om dit verder uit te diepen, onderzocht ik met MA-studenten van de opleiding Communicatie & Organisatie aan de Universiteit Utrecht in verschillende experimenten in hoeverre hoofdlettergebruik, spelfouten, argumentkwaliteit of tekstmoeilijkheid leiden tot geringere overtuigingskracht en geloofwaardigheid, en in hoeverre dit effect verloopt via vloeiendheidspercepties en/of bronpercepties (evaluatie van de zender). In elk experiment werd een korte overtuigende tekst (van ca 220 woorden) in twee versies ontworpen (bv. met vs. zonder spelfouten) die via een vragenlijst in Qualtrics random werden verdeeld over een aselecte steekproef. Na lezing van de tekst volgden vragen over de ervaren vloeiendheid van de tekstverwerking (cf. Graf et al., 2018), overtuigingskracht, tekstgeloofwaardigheid en brongeloofwaardigheid (cf. Appelman & Sundar, 2016).
In het algemeen konden wel effecten op overtuigingskracht en geloofwaardigheid worden aangetoond, vooral als overtuigingskracht niet met gedragsattitude- of intentievragen werd gemeten, maar met een vraag naar een direct oordeel over de overtuigingskracht. Ook vonden we meestal de verwachte effecten op vloeiendheid: het lezen van een tekst met spelfouten werd dan bv. als minder vloeiend ervaren dan die van een tekst zonder. De effecten van stijl op overtuigingskracht verliepen echter maar zelden via vloeiendheid, en vaker via bronpercepties. De oorzaken en implicaties voor vervolgonderzoek van deze (deels onverwachte) resultaten worden uitgebreid besproken.

Referentielijst

Appelman, A., & Sundar, S. S. (2016). Measuring message credibility: Construction and validation of an exclusive scale. Journalism & Mass Communication Quarterly, 93(1), 59-79. https://doi.org/10.1177%2F1077699015606057

Graf, L. K. M., Mayer, S., & Landwehr, J. R. (2018). Measuring Processing Fluency: One versus Five Items. Journal of Consumer Psychology, 28(3), 393–411. https://doi.org/10.1002/jcpy.1021

Hoeken, H., Fikkers, K., Eerland, A., Holleman, B., van Berkum, J., & Pander Maat, H. (2022). The Perceived Convincingness Model: why and under what conditions processing fluency and emotions are valid indicators of a message's perceived convincingness. Communication Theory, 32(4), 488-496.

König, L., & Breves, P. (2021). Providing health information via Twitter: professional background and message style influence source trustworthiness, message credibility and behavioural intentions. Journal of Science Communication, 20(4), A04.

Xiang, H., Xu, N., Guo, Y., & Zeng, F. (2025, June). Rethinking persuasion from metacognitive experiences: An empirical test of the Perceived Convincingness Model. Paper presented at the annual conference of the International Communication Association (ICA), Denver, USA.

PA7.2

De verborgen wegwijzers van overtuigingsintuïties: Hoe emoties en leesgemak onze intuïties over de waargenomen en werkelijke overtuigingskracht van teksten beïnvloeden

Ronja van Zijverden, Marloes van Moort, Karin Fikkers, Antal van den Bosch & Hans Hoeken

Het is onmogelijk om elke tekst die we lezen (zoals advertenties, artikelen) zorgvuldig te evalueren, maar lezers vormen wel intuïties over de overtuigingskracht van teksten (Mercier & Sperber, 2017). Het Perceived Convincingness Model beschrijft hoe zulke intuïtieve oordelen kunnen worden beïnvloed door affect (gevoelens die teksten oproepen) en verwerkingsgemak (processing fluency) en waarom die normatief correct kunnen zijn (Hoeken et al., 2022).
Onderzoek toont dat zowel affect (valentie en arousal) als fluency beïnvloeden hoe overtuigend lezers teksten vinden (bijv. Rath et al., 2019; Shulman et al., 2021) en of ze het standpunt accepteren (bijv. Shulman & Sweitzer, 2018; Wong-Parodi & Feygina, 2021). Hoe de drie factoren hier samen aan bijdragen is onduidelijk: de meeste studies onderzochten óf affect óf fluency en valentie en arousal worden vaak samengenomen.
Om inzicht te krijgen in hun relatieve bijdragen onderzoeken wij in hoeverre valentie, arousal en fluency afzonderlijk en in combinatie de waargenomen en werkelijke (d.w.z. acceptatie van de boodschap) overtuigingskracht beïnvloeden. We verwachtten dat lezers teksten overtuigender vinden en vaker accepteren als teksten positieve of intense gevoelens oproepen of makkelijk te lezen zijn. Ook kunnen de afzonderlijke en gecombineerde effecten van affect en fluency verschillende patronen vertonen, omdat deze factoren mogelijk niet volledig onafhankelijk zijn.
Om dit te onderzoeken lazen 120 deelnemers 20 korte, persuasieve teksten (ingezonden brieven uit de Volkskrant en het NRC). De teksten waren geselecteerd zodat ze verschillende onderwerpen besproken die relevant waren op het moment van dataverzameling. De volgorde van presentatie van de teksten was gerandomiseerd. We vroegen deelnemers hoe overtuigend ze de tekst vonden (waargenomen overtuigingskracht) of in welke mate ze het bericht accepteerden, hoe positief of negatief de tekst hen deed voelen (valentie), hoe intens die gevoelens waren (arousal) en hoe gemakkelijk de tekst te lezen was (fluency). Overtuigingskracht, acceptatie en fluency werden gemeten met een zeven-punt Likertschaal en valentie en arousal met Self-Assessment Manikins (Bradley & Lang, 1994).
Voor de analyse in R hebben we gebruik gemaakt van lineare mixed-effects modellen en Wald chi-kwadraattoetsen. Onze resultaten laten zien dat alle factoren uniek bijdragen aan intuïtieve overtuigingskracht, met verschillende invloed: positieve gevoelens hadden de grootste impact, gevolgd door intense gevoelens en leesgemak. Hun gezamenlijke invloed bood nieuwe inzichten: arousal leek van toegevoegde waarde te zijn bovenop valentie en fluency leek beperkte invloed te hebben als er rekening werd gehouden met affect. Dit toont het belang van het apart meten van valentie en arousal en dat de invloed van fluency af lijkt te hangen van affect. Dit is de eerste studie die de gecombineerde invloed van deze factoren heeft onderzocht en laat zien dat dit nieuwe inzichten biedt.

Referentielijst

Bradley, M. M., & Lang, P. J. (1994). Measuring emotion: The self-assessment manikin and the semantic differential. Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry, 25(1), 49–59. https://doi.org/10.1016/0005-7916(94)90063-9
Hoeken, H., Fikkers, K., Eerland, A., Holleman, B., van Berkum, J., & Pander Maat, H. (2022). The Perceived Convincingness Model: Why and under what conditions processing fluency and emotions are valid indicators of a message's perceived convincingness. Communication Theory, 32(4), 488–496. https://doi.org/10.1093/ct/qtac019
Mercier, H., & Sperber, D. (2017). The Enigma of Reason. Harvard University Press. https://doi.org/10.4159/9780674977860
Rath, J. M., Green, M. P., Vallone, D. M., Briggs, J., Palmerini, M., Geraci, J., Pitzer, L., & Hair, E. C. (2019). The Role of Emotions and Perceived Ad Effectiveness: Evidence From the Truth FinishIt Campaign. American Journal of Health Promotion, 33(8), 1152–1158. https://doi.org/10.1177/0890117119864919
Shulman, H. C., Bullock, O. M., & Riggs, E. E. (2021). The Interplay of Jargon, Motivation, and Fatigue While Processing COVID-19 Crisis Communication Over Time. Journal of Language and Social Psychology, 40(5–6), 546–573. https://doi.org/10.1177/0261927X211043100
Shulman, H. C., & Sweitzer, M. D. (2018). Advancing Framing Theory: Designing an Equivalency Frame to Improve Political Information Processing. Human Communication Research, 44(2), 155–175. https://doi.org/10.1093/hcr/hqx006
Wong-Parodi, G., & Feygina, I. (2021). Engaging People on Climate Change: The Role of Emotional Responses. Environmental Communication, 15(5), 571–593. https://doi.org/10.1080/17524032.2020.1871051

PA7.3

“Huiveringwekkend”: Emotionele intensiteit en de verspreiding en overtuigingskracht van complottheorieën

Yvette Linders & Kobie Van Krieken

Online en offline worden veel complottheorieën over klimaatverandering verspreid. Zo wordt beweerd dat klimaatverandering is verzonnen door klimaatwetenschappers die meer subsidie voor hun onderzoek willen, en dat overheden doelbewust natuurrampen veroorzaken om controle uit te kunnen oefenen over de bevolking. Het geloof in complottheorieën is wijdverspreid (Van Prooijen & Douglas, 2018), en heeft ernstige negatieve gevolgen (Swami et al., 2014), maar het is nog onbekend welke tekstuele kenmerken zulke theorieën zo overtuigend maken voor veel mensen. Omdat het geloof in complottheorieën gegrond is in emotionele processen (Van Prooijen & Douglas, 2018), onderzoekt de huidige studie de rol van emoties in (a) de overtuigingskracht en (b) het doorvertellen van deze theorieën. Emoties van de ontvanger van een boodschap worden beïnvloed door de emoties die de boodschap zelf worden uitgedrukt (Alam & So, 2020). Emoties worden vaak beschreven in termen van valentie (richting) en arousal (intensiteit). In complottheorieën worden veelal negatieve emoties ingezet en slechts zelden positieve. De sterkte of intensiteit van de emotie in de complotverhalen varieert meer. De intensiteit van emoties in teksten blijkt effect te hebben op bijvoorbeeld begrip en recall ervan (Megalakaki et al. 2019). De onderzoeksvragen zijn daarom:

1. Wat is de rol van de emotionele intensiteit van complottheorieën in hun overtuigingskracht?
2. Hoe beïnvloedt de emotionele intensiteit van complottheorieën de manier waarop deze theorieën worden naverteld?

In een tussenproefpersoonexperiment lazen deelnemers (N = 372, geworven via PanelClix) een complottheorie over het klimaat. Er werden twee verschillende hoofdversies gecreëerd: één tekst waarin woede de centrale emotie was, en één tekst waarin angst de centrale emotie was. Van beide teksten werden drie versies gecreëerd: één waarin de emotie gedurende het verhaal toenam, één waarin de emotie afnam, en een neutrale versie. De intensiteit van de emotie werd gemanipuleerd door het gebruik van taalintensiveerders en in een pretest gecontroleerd.
Deelnemers kregen een van de zes tekstversies te lezen (random toegekend) en daarna werd hen gevraagd het verhaal in eigen woorden na te vertellen. Vervolgens beantwoordden zij vragen waarmee overtuigingskracht, geloofwaardigheid, en het geloof in een reeks complotten werd gemeten.
De belangrijkste bevindingen zijn: 1) er is geen effect van emotionele intensiteit op de overtuigingskracht van complottheorieën, maar het is relevant om hierbij onderscheid te maken tussen mensen die wél en die niet in complottheorieën geloven; en 2) de emotie uit de tekst wordt regelmatig meegenomen bij het navertellen. Ook blijken voorkennis en bestaande opvattingen een rol te spelen bij het navertellen van complottheorieën. Tezamen leveren deze resultaten vernieuwende inzichten op over de relatie tussen de tekstuele kenmerken van complottheorieën, hun verspreiding en hun overtuigingskracht.

Referentielijst

Alam, N., & So, J. (2020). Contributions of emotional flow in narrative persuasion: An empirical test of the emotional flow framework. Communication Quarterly, 68(2), 161-182. https://doi.org/10.1080/01463373.2020.1725079

Megalakaki, O., Ballenghein, U., & Baccino, T. (2019). Effects of valence and emotional intensity on the comprehension and memorization of texts. Frontiers in Psychology, 10, 179. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00179

Prooijen, J. W. van, & Douglas, K. M. (2018). Belief in conspiracy theories: Basic principles of an emerging research domain. European Journal of Social Psychology, 48(7), 897-908. https://doi.org/10.1002/ejsp.2530

Swami, V., & Furnham, A. (2014). Political paranoia and conspiracy theories. In J. W. Van Prooijen & P. A. M. Van Lange (Eds.), Power, politics, paranoia: Why people are suspicious of their leaders (pp. 218-236). Cambridge University Press.

PA8.1

Metatalige reflectie en taalcontact: het verschil tussen Engelse woorden en het Nederlands door een kinderbril

Melissa Schuring, Steven Verheyen, Laura Rosseel & Eline Zenner

Naast woordenschat, grammatica en spreekvaardigheid, heeft taalbeheersing ook betrekking op metatalige reflectie: het vermogen om bewust na te denken over taal (Bialystok, 2001). Eerder werk beschreef al hoe kinderen dat vermogen ontwikkelen bij eerste- en tweedetaalverwerving (Roehr-Brackin, 2018). Er zijn evenwel weinig studies naar metatalig bewustzijn bij taalcontact, een context die jonge taalgebruikers mogelijk stimuleert om talen te onderscheiden, te vergelijken en te benoemen (Jessner, 2006). Deze paper beoogt het begrip hiervan te vergroten door te bestuderen hoe en waar kinderen de grens trekken tussen leenwoorden uit een vreemde taal en hun eerste taal. Vertrekkende van het contact tussen Nederlands en Engels in Vlaanderen (Zenner, 2023), onderzoekt deze paper hoe kinderen bewust leren te reflecteren over het onderscheid tussen Engelse leenwoorden en het Nederlands. Beschouwen ze een woord als cool of gamen bijvoorbeeld als Engels? Waarom (niet)? En vinden we leeftijdspatronen in hoe dat metatalig bewustzijn ontwikkelt?

Als deel van een groter onderzoeksproject namen 26 Nederlandstalige kinderen (6-13 jaar,14 meisjes/12 jongens) deel aan een individueel metalinguïstisch interview bij hen thuis. Een onderzoeker nam een lijst van Engelse woorden (bv. cool, gamen) die het kind eerder had gebruikt en werkte daarmee een semigestructureerd protocol af met als doelvraag “Hoe weet je het verschil tussen een Engels en een Nederlands woord?”. Het corpus bevat 4 uur videodata en 1.847 uitingen, exploratief geanalyseerd via template analysis (Brooks et al., 2015). De thema’s in de template werden opgebouwd op basis van de strategieën voor leenwoordidentificatie uit de literatuur (bijvoorbeeld ‘etymologie’, ‘afwijkende spelling / uitspraak’). Verder differentieert de template tussen kinderen die een categorisch onderscheid maken (“Het is oftewel Engels oftewel Nederlands”) en kinderen die een continu perspectief innemen (“Dit is al een beetje Nederlands”).

De meeste kinderen reflecteren duidelijk over het verschil tussen Engels en Nederlands, met hoofdzakelijk verwijzingen naar uitspraak en spelling om dat verschil aan te duiden. Leeftijd lijkt daarbij geen rol te spelen. Verder trekken jongere kinderen een duidelijke grens tussen Engels en het Nederlands terwijl een minderheid, vooral oudere kinderen, via een continuüm lijkt te denken. Met deze bevindingen werpt de paper meer licht op de ontwikkeling van metatalige reflectie in een context van taalcontact.

Referentielijst

Bialystok, E. (2001). Thinking about language. In Bilingualism in development: Language, literacy, and cognition (pp. 121–153). Cambridge University Press.

Brooks, J., McCluskey, S., Turley, E., & King, N. (2015). The utility of template analysis in qualitative psychology research. Qualitative research in psychology, 12(2), 202-222.

Jessner, U. (2006). Linguistic awareness in multilinguals: English as a third language. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Roehr-Brackin, K. (2018). Metalinguistic awareness and second language acquisition. Routledge.

Zenner, E. (2023). Recent Impact of English on Other Germanic Languages. In: Oxford Research Encyclopedia of Linguistics (pp. 1-21). Oxford University Press.

PA8.2

De verwerving van genreconventies bij preadolescenten: Engelse leenwoorden in reclamespots en nieuwsberichten gericht op kinderen

Moira Van Puyvelde, Laura Rosseel & Eline Zenner

Een onderdeel van taalbeheersing is het leren beheersen van verschillende genres en hun conventies. In deze presentatie gaan we dieper in op dat verwervingsproces met als focus Engelse leenwoorden in het Nederlands: associaties van het Engels met eigenschappen zoals internationalisering, moderniteit en hip zijn (zie Schuring 2024:22) leiden ertoe dat sommige genres zich meer lenen tot het gebruik van deze woorden dan andere. Door na te gaan hoe preadolescenten het gebruik van Engels evalueren in twee publieke genres, wil deze studie inzicht bieden in de mate waarin genregevoeligheid reeds aanwezig is bij jonge taalgebruikers, en hoe die zich verhoudt tot bredere processen van sociolinguïstisch leren.

Hiervoor hebben we data vergeleken van twee gecontextualiseerde matched-guise-experimenten. In het eerste experiment beoordeelden 1211 kinderen tussen 9 en 12 jaar een reeks Nederlandstalige productadvertenties met en zonder Engelse woorden. Reclamespots vormen een genre waarin Engels frequent gebruikt wordt om een positievere perceptie van het geadverteerde product te stimuleren (Hornikx & van Meurs 2020, Roberts et al. 2020). Het tweede experiment richt zich op Nederlandstalige nieuwsberichten voor kinderen, een normatievere context waarin Engelse woorden vrijwel niet voorkomen (Waters 2022). In dit experiment beoordeelden 429 preadolescenten uit dezelfde leeftijdscategorie versies van een kindgericht nieuwsbericht met en zonder Engelse woorden. In beide experimenten rapporteerden en motiveerden de kinderen hun persoonlijke voorkeur voor een spot/bericht met of zonder Engelse woorden en de gepastheid van de verschillende versies.

Samen leggen deze experimenten genregevoelige sociolinguïstische evaluaties bloot, met duidelijke verschillen tussen gerapporteerde persoonlijke voorkeur en gerapporteerde gepastheid. Een meerderheid van de kinderen geeft zo aan zelf liever een nieuwsbericht of advertentie met Engels in het Nederlands te horen, maar die voorkeur verschuift voor velen van hen richting een versie met enkel Nederlands wanneer ze gepastheid beoordelen. Hoewel dit patroon gelijkloopt voor beide genres, zien we verschillen tussen beide in de manier waarop de kinderen hun beoordelingen motiveren. In onze interpretatie houden we rekening met zowel de individuele ervaring van kinderen (bv. meertalige achtergrond) als met de normen en verwachtingen waaraan ze blootgesteld worden. Met dit onderzoek leveren we een bijdrage aan het taalbeheersingsonderzoek wat betreft de ontwikkeling van genresensitiviteit als onderdeel van bredere sociolinguïstische vaardigheden in preadolescenten.

Referentielijst

Hornikx, J. & Van Meurs, F. (2020). Foreign Languages in Advertising: Linguistic and Marketing Perspectives. Londen: Palgrave Macmillan.

Roberts, G., Zenner, E. & Rosseel, L. (2023). Exploring English in TV product advertising for Dutch-speaking children. World Englishes, 42(4): 661-678.

Schuring, M. (2024). Between observation and elicitation: A multi-methods analysis of English in preadolescents' Belgian Dutch [Doctoral dissertation, KU Leuven]. KU Leuven Lirias.

Waters, T. (2022). Breaking the news: Een mixed-method onderzoek naar het gebruik van Engelstalige leenwoorden in Karrewiet. Ongepubliceerde masterthesis, KU Leuven.

PA8.3

Lang verhaal kort: Een analyse van de kenmerken en effecten van blurbs in het Young Adult-genre

Nicole Oude Heuvel, Joyce Karreman & Menno de Jong

Een cruciaal onderdeel van marketing van boeken in het Young Adult-genre is de achterflaptekst, ook wel blurb genoemd. Deze tekst heeft als doel om de plot voor de lezer te beschrijven en hen ervan te overtuigen om het boek aan te schaffen (Önder, 2013; Cronin & La Barre, 2005). Ondanks het belang van dit medium is er nog weinig onderzoek gedaan naar de tekstuele en narratologische kenmerken, oftewel de verhaalkenmerken, ervan.
Wij hebben een inhoudsanalyse uitgevoerd op 209 blurbs van Young Adult-boeken die verschenen zijn tussen 2005 en 2024 om meer inzicht te krijgen in de verhaalkenmerken van deze teksten. Hiervoor zijn blurbs van Nederlandstalige en Engelstalige boeken geselecteerd, en van zowel losstaande boeken als boeken die onderdeel zijn van een serie. In de inhoudsanalyse hebben we 36 verschillende kenmerken onderscheiden. Deze kenmerken zijn onder andere gebaseerd op de narratieve analysemethode van Sanders en Van Krieken (2023). Ze zijn verdeeld over zeven clusters: personages, verteltijd, perspectief, stijl, temporele structuur, plot en einde van narratief.
De resultaten van de inhoudsanalyse tonen aan dat de personages veel aandacht krijgen in de blurbs. Er is namelijk 1271 keer een kenmerk uit dit cluster gevonden. Zo wordt vooral de protagonist uitgebreid beschreven. Verder spelen plotaspecten een belangrijke rol. De kenmerken uit dit cluster kwamen 988 keer voor. De oorzaak van het centrale conflict wordt bijvoorbeeld veelal beschreven. Verder wordt in de helft van de blurbs de (fantasie)wereld van het verhaal geschetst. Deze beschrijving wordt ‘worldbuilding’ genoemd en past binnen het plotcluster. Wat perspectief en tijd betreft, laten de resultaten zien dat blurbs doorgaans in de derde persoon en in de tegenwoordige tijd geschreven zijn. De temporele structuur van het verhaal is chronologisch, al komen korte flashbacks en vooruitblikken ook voor. Stijlkenmerken, zoals hyperbolen, komen opvallend weinig voor, slechts 147 keer in totaal. Al met al lijkt de stijl van de blurb minder aandacht te krijgen in vergelijking met de inhoud van het verhaal.
Om te onderzoeken wat voor effecten de verhaalkenmerken hebben op narratieve transportatie, de houding ten opzichte van het boek en de koopintentie hebben we een experiment uitgevoerd. In dit 2x2-experiment hebben we aan 173 deelnemers een versie van een blurb voorgelegd met of zonder ‘worldbuilding’, geschreven in de eerste of derde persoon. Deze blurb is zelfgeschreven en niet gebaseerd op een bestaande blurb, zodat de deelnemers de tekst niet konden herkennen. De deelnemers zijn benaderd via persoonlijke netwerken, sociale media en groepsapps over boeken. Ze waren allemaal Nederlandstalig, zestien jaar of ouder en hielden van lezen. Tegen de verwachting in hadden de twee verhaalkenmerken geen effect op de lezers. Ook hadden persoonlijke kenmerken van de deelnemers geen effect. Vervolgonderzoek zou moeten uitwijzen welke effecten andere verhaalkenmerken hebben op de lezer.

Referentielijst

Cronin, B., & La Barre, K. (2005). Patterns of puffery: An analysis of non-fiction blurbs. Journal of Librarianship and Information Science, 37(1), 17-24. https://doi.org/10.1177/0961000605052156

Önder, N. (2013). Generic structure and promotional elements in best-selling online book blurbs: A cross-cultural study. Ibérica, 25, 171-194. https://revistaiberica.org/index.php/iberica/article/view/288

Sanders, J., & Van Krieken, K. (2023). Narratieve analyse. In J. Karreman & R. van Enschot (Eds.). Tekstanalyse: Methoden en toepassingen (pp. 215-256). Koninklijke van Gorcum.

PA9.1

‘Quantumsuperpositie is als een lichtschakelaar die tegelijkertijd aan én uit staat.’ Metaforen voor quantumfysica- en technologie in Nederlandse kranten

Dunja Wackers, Aletta Meinsma, Gudrun Reijnierse, Margriet van der Heijden, Ionica Smeets & Julia Cramer

Metaforen spelen een belangrijke rol bij het toegankelijk maken van abstracte wetenschappelijke concepten (Knudsen, 2003). Ze maken het mogelijk complexe en vaak onzichtbare processen te verduidelijken met behulp van concrete, herkenbare beelden. In communicatie over quantumwetenschap en -technologie, een vakgebied dat vanwege de abstractie en tegenintuïtieve aard van de verschijnselen moeilijk te begrijpen is voor niet-experts, blijken metaforen bij uitstek geschikt. Een bekend voorbeeld is Schrödingers kat, een gedachte-experiment waarin een kat in een gesloten doos zich tegelijkertijd in een dode en levende toestand bevindt totdat de doos wordt geopend. Deze metafoor illustreert dat quantumdeeltjes in meerdere toestanden tegelijk kunnen bestaan totdat er een meting plaatsvindt.
Ondanks de bekendheid van Schrödingers kat ontbreekt systematisch inzicht in welke metaforen in bredere zin worden gebruikt om quantumwetenschap voor niet-experts begrijpelijk te maken. De huidige studie beoogt deze lacune te vullen door metaforisch taalgebruik in Nederlandse krantenartikelen over quantumwetenschap en -technologie (2010–2024, n=618) systematisch in kaart te brengen. Hiervoor is een inhoudsanalyse uitgevoerd waarin taalkundige metafooranalyse (Steen et al., 2010) werd gecombineerd met inzichten uit wetenschapscommunicatie.
In de dataset werden 323 tekstfragmenten geïdentificeerd waarin één of meer metaforen voor quantumwetenschap of -technologie voorkomen. Deze metaforen bestrijken 23 doel- en 19 brondomeinen, wat duidt op een grote diversiteit aan manieren waarop abstracte quantumconcepten worden geconstrueerd in publieke communicatie. Kwalitatieve analyse van de meest frequente metaforen toont hoe deze zijn opgebouwd en welke functies zij vervullen. Zo blijken sommige metaforen, zoals die voor de ‘golf-deeltje-dualiteit’, hun oorsprong te hebben in theorie-vormende processen binnen de wetenschap, maar in journalistieke context te worden ingezet om complexe concepten begrijpelijk te maken voor niet-experts. Daarnaast vervullen bepaalde metaforen, bijvoorbeeld die voor quantum computing, uiteenlopende functies in Nederlandse kranten: ze variëren van alledaagse en technologische analogieën tot mystificerende beelden. De bevindingen sluiten deels aan bij eerder onderzoek (o.a. Knudsen, 2003; Meinsma et al., 2023), en tonen daarnaast aan dat metaforisch taalgebruik verschilt tussen mediaplatforms en doelgroepen.

Referentielijst

Knudsen, S. 2003, Scientific metaphors going public. J. Pragm. 35 (8), 1247-1263. https://doi.org/10.1016/S0378-2166(02)00187-X

Meinsma, A. L., Kristensen, S. W., Reijnierse, W. G., Smeets, I., & Cramer, J. (2023). Is everything quantum ‘spooky and weird’?: An exploration of popular communication about quantum science and technology in TEDx talks. Quantum Science And Technology. 8 (3). https://doi:10.1088/2058-9565/acc968

Steen, G. J., Dorst, A. G., Herrmann, J. B., Kaal, A. A., Krennmayr, T., and Pasma, T. 2010. A method for linguistic metaphor identification: From MIP to MIPVU. John Benjamins.

PA9.2

Hoe communiceren scholen met anderstalige ouders in het Nederlandstalig onderwijs in Vlaanderen? Een verkennend onderzoek naar de inzet van sociaal tolken in het onderwijs.

Sofie Knockaert & Franciska Vanoverberghe

Achtergrond: Ouderbetrokkenheid beïnvloedt de schoolprestaties en het welbevinden van leerlingen (Bakker et al., 2013; Quezada, 2024). Een beperkte kennis van de schooltaal maakt het voor anderstalige ouders en de school van hun kinderen moeilijk om goed te communiceren (Baxter & Kilderry, 2024; Lawal, 2021).
Het recentste Vlaams regeerakkoord voorziet niet langer een financiële tegemoetkoming voor de inzet van sociaal tolken op school. Het beleid wil vooral inzetten op de kennis van het Nederlands van de ouders en legt het vereiste niveau voor inburgeraars op B1, wat heel ambitieus is. Dit masterproefonderzoek schetst een beeld van de huidige praktijk in een aantal Nederlandstalige scholen in Vlaanderen: hoe verloopt de communicatie tussen anderstalige ouders en scholen? Worden er nog sociaal tolken ingezet en zo ja, wie betaalt hen?
Methode: 152 respondenten van 69 verschillende scholen beantwoordden hierover een vragenlijst. Deze antwoorden werden getrianguleerd met 15 semigestructureerde diepte-interviews. Om een zicht te krijgen op de financiering is er tijdens de interviews navraag gedaan bij de geïnterviewde directieteamleden, maar ook bij lokale besturen en betrokken instanties zoals het OVSG (Onderwijsvereniging van Steden en Gemeenten).
Resultaten: Het onderzoek toont dat de taalbarrière een optimale communicatie tussen ouders en leerkrachten in de weg staat. Ouders beheersen het Nederlands vaak helemaal niet of onvoldoende. Volgens de ondervraagde leerkrachten zijn ze wellicht daardoor vaker afwezig op contactmomenten en komen ze als minder betrokken over. Scholen zoeken daarom naar oplossingen.
Als de school geen tolk kan voorzien, nemen leerkrachten hun toevlucht tot een lingua franca (Engels of Frans), (child) language brokering en vertaalapps. Zo wordt direct contact met de ouders wel mogelijk, maar de kwaliteit van de communicatie wordt door de respondenten als ‘niet goed’ beoordeeld. Er is bij leerkrachten grote onzekerheid of de boodschap wel is begrepen en bovendien frustratie over het verlies aan nuance in het gesprek.
Communicatie met een tolk wordt vooral positief beoordeeld: er is meer vertrouwen dat de boodschap correct wordt overgebracht én begrepen. Tolken maken complexe en diepgaande gesprekken mogelijk en voor leerkrachten is dit bevredigend: de communicatie verloopt in twee richtingen én in het Nederlands.
De grootste belemmering voor het inschakelen van tolken door de scholen zijn de hoge kosten. Omdat de overheid niet meer tussenkomt, springen lokale besturen soms in. Gegevens van meer dan twintig Vlaamse steden en gemeenten geven blijk van grote verschillen hierin en suggereren bijgevolg een ongelijke toegang tot tolkdiensten voor de Vlaamse scholen, wat de facto het gelijkekansenbeleid in het onderwijs aantast: voor meer dan één op vier leerlingen in het Vlaams onderwijs is Nederlands niet de thuistaal (Statistiek Vlaanderen, 2025).

Referentielijst

Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M. & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). Leraren en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen. Nijmegen: Radboud Universiteit.
Baxter, G., & Kilderry, A. (2024). “We are not able to speak English, so we don’t know what is happening:” Missed opportunities for families’ engagement in their children’s learning. Teaching and Teacher Education, 152, Artikel 104784. https://doi.org/10.1016/j.tate.2024.104784
Lawal, A. (2021). How teachers can communicate effectively with parents who speak a different language. International Journal of Linguistics, Literature and Translation, 4(9), p. 166-178. https://doi.org/10.32996/ijllt.2021.4.9.17
Quezada, D. (2024). Engaging every voice: Enhancing parental involvement for non-English dominant parents in elementary education. Chico: California State University. http://hdl.handle.net/20.500.12680/6682xc493
Statistiek Vlaanderen (2025). https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/onderwijs-en-vorming/leerlingenkenmerken
Vlaamse regering (2024). Samen werken aan een warm en welvarend Vlaanderen: Vlaams Regeerakkoord 2024-2029. https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/69476

PA9.3

Schilderijen prijzen: Welke visuele elementen zijn aantrekkelijk voor schilderijenkopers op kunstveilingen?

Luuk Lagerwerf, Gaila Lehoel, Soňa, Lukáčová & Melissa Yau

Hoewel het thema van VIOT2026 een exclusieve focus op taal heeft, spelen bij het ontwerp van documenten afbeeldingen een belangrijke rol. Denk aan visuals in Instagramposts. Onze langetermijnvraag is of er visuele kenmerken zijn die stabiel waardering oproepen.
In reclameonderzoek is uitgebreid onderzoek gedaan naar persuasieve effecten van visuele metaforen (Lagerwerf et al., 2012). Er is reden te veronderstellen dat die effecten deels door het reclameformat worden veroorzaakt (Lagerwerf et al., 2023). Op Instagram blijkt het effect van narratieve en conceptuele visuals op social engagement te verschillen per productsoort (Kress en Van Leeuwen, 2020; Posthuma, 2019). Ook hier zou het genre van de Influencerpost de effecten deels kunnen verklaren. Met dit onderzoek willen we buiten het genre van de persuasieve communicatie effecten van visuele elementen identificeren die de waarde voor het document beïnvloeden: klassieke schilderijen die op een veiling zijn verkocht. De onderzoeksvraag luidt: zijn er elementen of principes herkenbaar in figuratieve schilderijen die effect hebben op hun veilingwaarde?
Veilingmeesters hebben ervaringsdeskundigheid in het inschatten van de veilingwaarde: liever katten dan honden, of personen die naar de kijker toelopen dan weglopen. Een eerder onderzoek naar veilingwaarde van schilderijen toonde een effect van kleur op de verkoopprijs (Ma et al., 2022). Er is een eindeloze lijst eigenschappen die we aan schilderijen kunnen toekennen. Wij hebben kunsthistorische principes als basis genomen en gecombineerd met visuele patronen die Kress en Van Leeuwen (2020) onderscheiden.
We verzamelden 500 weergaven van schilderijen van https://www-artprice-com.vu-nl.idm.oclc.org/, een database van wereldwijd op veilingen verkochte kunst. We beperkten de selectie met tijdstip van creatie (1550-1850), culturele context (westerse wereld), stijl (niet-abstract), geschatte waarde (€1.000-15.000), hamerprijs (€1.000-30.000), materiaal (olieverf op doek) en grootte (70L-50W ±35 cm), om voorspelbare externe factoren uit te sluiten. Twee codeurs codeerden de schilderijen op kenmerken zoals Compositie (dynamiek, voorgrond, achtergrond, centraal element), Actie (narratief, conceptueel, herhaalde elementen en vectoren – kijkrichting of gebaar richting actie), Inhoud (soort van getoonde elementen – (in)animaat, landschap, stadsgezicht) en Kleur (helder of dof, kleurigheid). Een deel van de schilderijen is dubbel gecodeerd voor intercodeursovereenkomst (met succes).
Uit meervoudige regressieanalyses van hamerprijs op gecodeerde visuele kenmerken bleek dat vooral het kenmerk dynamiek een positief effect had op de hamerprijs. We willen het model nu gaan toepassen op Instagramposts, met social engagement als effectvariabele.

Referentielijst

Kress, G., & Van Leeuwen, T. (2020). Reading images: The grammar of visual design (Third ed.). Routledge.
Lagerwerf, L., Hooijdonk, C. M. J., & Korenberg, A. (2012). Processing visual rhetoric in advertisements: Interpretations determined by verbal anchoring and visual structure. Journal of Pragmatics, 44(13), 1836-1852. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2012.08.009
Lagerwerf, L., Van Mulken, M., & Lagerwerf, J. B. (2023). Conceptual similarity and visual metaphor Effects on viewing times, appreciation and recall. Frontiers in Communication, 8, 1266813. https://doi.org/10.3389/fcomm.2023.1266813
Ma, M. X., Noussair, C. N., & Renneboog, L. (2022). Colors, emotions, and the auction value of paintings. European Economic Review, 142, 104004. https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2021.104004
Posthuma, M. (2019) Influencers op Instagram. Tekstblad 25(4), 7-11.

PA9.4

‘Je’ of ‘ge’? Voornaamwoordkeuze als spiegel van subtiele interactionele verschuivingen in Vlaamse sollicitatiegesprekken met vrouwen en mannen

Melina De Dijn, Dorien Van De Mieroop

Deze studie onderzoekt de samenhang tussen gender, gedeeld lidmaatschap en voornaamwoordkeuze, een cruciale linguïstische markeerder van sociale verhoudingen in institutionele contexten (Brown & Gilman, 1960). In sollicitatiegesprekken worden formele V-vormen verwacht, omdat ze geassocieerd worden met beleefdheid en professionaliteit (Ghyselen, 2017; Van Compernolle, 2013). Onze eerdere analyse van een Vlaams sollicitatiegesprekkencorpus toonde echter aan dat V-vormen slechts 1,02% van het gebruik uitmaken, terwijl T-vormen—zowel standaardvormen (je/jij) als tussentalige of spreektalige vormen (ge/gij)—het meest gebruikt worden (De Dijn et al., 2025). De keuze voor standaard- of spreektalige T-vormen kan in sommige gevallen wijzen op het tot stand komen van een ‘gedeeld lidmaatschap’ tussen gesprekspartners (De Dijn et al., 2025). Factoren zoals gender (Kerekes, 2007) en leeftijd (Previtali et al., 2023) spelen daarbij een rol, al bleek in eerder onderzoek geen duidelijke link tussen voornaamwoordkeuze en gender van de kandidaat (De Dijn et al., 2025). Mogelijk ligt dat aan de complexiteit van de interactiedynamiek, wat verdere studie wenselijk maakt.
Daarom presenteren we een discoursanalytische casestudy van vier Belgische sollicitatiegesprekken waarin één vrouwelijke recruiter interageert met vier kandidaten. Alle kandidaten gebruiken voornamelijk spreektalige voornaamwoorden, maar het gebruik door de recruiter varieert sterk. Met de enige vrouwelijke kandidate—vergelijkbare leeftijd en een gedeeld professioneel verleden—gebruikt de recruiter van bij de start tussentalige T-vormen. Bij de eerste mannelijke kandidaat (zelfde leeftijdsgroep) start ze met standaard T-vormen maar schakelt over naar spreektalige vormen naarmate er door smalltalk afstemming ontstaat. De interacties met twee jongere mannelijke kandidaten laten zien hoe dezelfde spreker haar gebruik subtiel aanpast afhankelijk van haar gesprekspartner. Ondanks hun gelijke sociolinguïstische profiel vertonen de gesprekken duidelijke verschillen, die kunnen worden verklaard door micro-interactionele factoren en het daaraan gerelateerde proces van accommodatie. Deze studie benadrukt daarmee dat macrovariabelen zoals gender slechts een deel van het verhaal zijn en er ook aandacht moet zijn voor wat er zich in de interactie zelf afspeelt – zeker in een dynamisch veranderend taallandschap zoals het Vlaamse (Grondelaers & Speelman, 2013).

Referentielijst

Brown, R., & Gilman, A. (1960). The Pronouns of Power and Solidarity. In T. A. Sebeok (Ed.), Styles in Language (pp. 253–276). MIT Press.

De Dijn, M., Van De Mieroop, D., Zenner, E., & Speelman, D. (2025). Indexing Traditional and Modern Professional Values: T/V-pronouns in Flemish New Work Order -job interviews. Pragmatics.

Ghyselen, A.-S. (2017). Een geval apart? De Vlaamse taalsituatie vanuit Europees perspectief. In G. De Sutter, De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen: Een inleiding tot de variatietaalkunde (pp. 210–228). Acco.

Grondelaers, S., & Speelman, D. (2013). Can speaker evaluation return private attitudes towards stigmatised varieties? Evidence from emergent standardisation in Belgian Dutch. In T. Kristiansen & S. Grondelaers (Eds.), Language (de) standardisations in late modern Europe: Experimental studies (pp. 171–191). Novus Press.

Kerekes, J. (2007). The co-construction of a gatekeeping encounter: An inventory of verbal actions. Journal of Pragmatics, 39(11), 1942–1973. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2007.07.008

Previtali, F., Nikander, P., & Ruusuvuori, J. (2023). Ageism in job interviews: Discreet ways of building co-membership through age categorisation. Discourse Studies, 25(1), 25–50. https://doi.org/10.1177/14614456221118770

Van Compernolle, R. A. (2013). From verbal protocols to cooperative dialogue in the assessment of second language pragmatic competence. Intercultural Pragmatics, 10(1), 71–100. https://doi.org/10.1515/ip-2013-0003

PA10.1

Argumenteren kun je leren: Ontwikkeling en evaluatie van een digitale training voor klinische argumentatievaardigheden

Nanon Labrie

Wanneer zorgverleners behandelplannen voorleggen aan patiënten, is het (juridisch, ethisch, sociaal) wenselijk dat zij hun medisch standpunt beargumenteren, om zo patiënten te betrekken bij het gesprek rondom hun behandeling (Bigi, 2025; Labrie, 2014; Pilgram, 2015; Pilgram & van Poppel, 2021). Recent onderzoek in de neonatologie – de ziekenhuiszorg voor ziek en vroeggeboren kinderen – toont aan dat wanneer zorgverleners twee redelijke argumenten (één symptomatisch; één pragmatisch) geven voor een behandelplan, dit ervoor kan zorgen dat de ouders van deze kinderen minder stress ervaren, meer medische kennis opdoen, zich meer betrokken voelen en tevredener zijn over de zorg (Labrie et al., 2025; Wreesmann et al. 2021). Ook zijn deze ouders het vaker eens met het behandelplan. Klinische argumentatievaardigheden zijn dus van groot belang in de neonatologie. Voortbouwend op eerder werk, onderzochten wij daarom hoe klinische argumentatievaardigheden effectief kunnen worden aangeleerd aan neonatologieverpleegkundigen en -artsen via een digitale trainingstool, gebaseerd op de pragma-dialectische argumentatietheorie (van Eemeren et al., 2004; 2021). De training bestond uit zes modules (ca. 15 minuten), waarin de theoretische achtergrond en praktische toepassing van argumentatievaardigheden centraal stonden. Ook werd er aandacht besteed aan (on)redelijkheid. Elke module bevatte video's, podcasts, afbeeldingen en reflectieopdrachten, om voor een dynamische en uitvoerbare leerbeleving te zorgen. Dertig zorgverleners namen in 2025 vrijwillig deel aan de digitale training. Zowel voor als na de training voerden zij een gestandaardiseerd behandelgesprek met een acteur. We analyseerden deze gesprekken in een pre-/post-testopzet, met behulp van vragenlijsten en onafhankelijke evaluaties door de onderzoekers, acteurs en zorgverleners. Tevens vroegen we zorgverleners naar hun leerervaringen De training bleek zeer effectief. Na afloop van de training formuleerden zorgverleners significant vaker een helder standpunt met twee redelijke argumenten; betrokken zij hun gesprekspartner meer en boden zij vaker ruimte voor twijfels of een andere mening. Zorgverleners hadden na de training significant meer kennis over argumentatietheorie en (on)redelijkheid; vonden argumentatie belangrijker; en ervoeren meer zelfvertrouwen in het argumenteren. De trainingsopzet werd als prettig en effectief ervaren. Op basis van deze resultaten wordt de implementatie van de training nu onderzocht.

Referentielijst

Bigi, S. (2025). Argumentative discourse in clinical dialogues: An interdisciplinary perspective. Patient Education and Counseling, 133, 108626.

Van Eemeren, F. H., Garssen, B., & Labrie, N. (2021). Argumentation between doctors and patients: Understanding clinical argumentative discourse. John Benjamins Publishing Company.

Grootendorst, R., Van Eemeren, F. H., & Grootendorst, R. (2004). A systematic theory of argumentation: The pragma-dialectical approach. Cambridge University Press.

Labrie, N. (2014). For the sake of argument. Doctoral Dissertation, University of Lugano.

Labrie, N. H., van Kempen, A. A., Kunneman, M., Obermann-Borst, S. A., van Vliet, L. M., & van Veenendaal, N. R. (2025). Effects of reasoned treatment decision-making on parent-related outcomes: Results from a video-vignette experiment in neonatal care. Patient Education and Counseling, 133, 108625.

Pilgram, R. (2015). A doctor's argument by authority: An analytical and empirical study of strategic manoeuvring in medical consultation. Doctoral Dissertation, Universiteit van Amsterdam.

Pilgram, R., & van Poppel, L. (2021). De derde partij in shared decision making: De rol van extra participanten in discussies tussen zorgprofessionals en patiënten. Tijdschrift voor taalbeheersing, 43(2), 139-175.

Wreesmann, W. W., Lorie, E. S., van Veenendaal, N. R., van Kempen, A., Ket, J. C., & Labrie, N.(2021). The functions of adequate communication in the neonatal care unit: a systematic review and meta-synthesis of qualitative research. Patient education and counseling, 104(7), 1505-1517.

PA10.2

Er was eens een fictieve wereld: beoordelen van fictie-argumentatie

Erik Vellinga

Recente argumentatietheoretische literatuur laat zien dat fictionele werken argumentatief kunnen zijn (bijv. Olmos, 2013; Plumer, 2015). In deze werken wordt een verhaal gepresenteerd dat als geheel een argumentatief doel dient. Fabels zijn hier een voorbeeld van: auteurs van fabels gebruiken narratieven met dieren om te beargumenteren waarom bepaald gedrag goed of juist niet goed is.

Fictie schuurt soms tegen domeinen binnen de taalbeheersing, zo ook tegen argumentatietheorieën. Zo voldoet argumentatie middels fictie ogenschijnlijk niet aan prototypische geslaagdheidsvoorwaarden van argumentatie als taalhandeling (Vellinga, 2025). Het grootste pijnpunt is vooral het bestaan van twee werelden, waardoor de argumentatie inhoudelijk plaatsvindt in de fictieve (diëgetische) wereld, maar procedureel in de “echte” (extradiëgetische) wereld. Daardoor is het voor een lezer moeilijk is om te toetsen of de auteur oprecht is.

Ook blijft fictie vaak impliciet: een auteur zegt zelden binnen de context van het werk hoe het werk opgevat moet worden. De lezer moet daarom veel werk verzetten om te beredeneren hoe de fictieve wereld toegepast moet worden op de echte wereld. Voor argumentatie middels fictie zijn er dan ook nog geen evaluatieve criteria, onder andere omdat het nog niet duidelijk is of argumentatie middels fictie vaste argumentatieschema’s heeft.

In deze presentatie stel ik evaluatieve criteria voor om argumentatie middels fictie te toetsen. Hiervoor analyseer ik mogelijke argumentatieschema’s en beargumenteer ik dat fictie niet standaard als analogie gezien moet worden, zoals vaak wordt aangenomen (Olmos, 2014; Plumer, 2017). Op basis van Wagemans’ periodiek systeem der argumenten (2020/2025) laat ik met een aantal korte voorbeelden zien dat fictie veelzijdiger is als vehikel voor argumentatie dan tot nog toe in de literatuur werd aangenomen. Deze veelzijdigheid komt voort uit de mogelijke verhoudingen van de diëgetische wereld ten opzichte van de extradiëgetische wereld.

Referentielijst

Olmos, P. (2013). Narration as argument. In D. Mohammed & M. Lewinsky (Red.), Virtues of Argumentation. Proceedings of the 10th International Conference of the Ontario Society for the Study of Argumentation (OSSA), 22-26 May 2013 (pp. 1–14). OSSA.

Olmos, P. (2014). Classical Fables as Arguments: Narration and Analogy. In H. J. Ribeiro (Red.), Systematic Approaches to Argument by Analogy (pp. 189–208). Springer.

Plumer, G. (2015). On Novels as Arguments. Informal Logic, 35(4), 488–507.

Plumer, G. (2017). Analogy, supposition, and transcendentality in narrative argument. In P. Olmos (Red.), Narration as argument (pp. 63–81). Springer.

Vellinga, E. (2025). Something we all accept: sincerity conditions in argumentation by fiction. Argumentation.

Wagemans, J. (2025). Argument Type Identification Procedure [Online gepubliceerd]. www.periodic-table-of-arguments.org/argument-type-identification-procedure (Origineel werk gepubliceerd 2020)

PA10.3 ⮌	**Opheldering in multimodale argumentatie** *Jan Albert van Laar* Met niet-verbale middelen kunnen we argumenten uitdrukken - denk aan verkiezingsposters of andere visuele uitingen die in campagnetijd redenen geven om op een partij te stemmen. Vaak blijft onduidelijk hoe dergelijke multimodale expressies precies geïnterpreteerd moeten worden (Champagne & Pietarinen 2020). Is het beeld louter illustratief, of bevat het een bewering, oproep, of zelfs een argument? En als het om een argument gaat: wat is dan de exacte propositionele inhoud? Helderheid en transparantie is echter een hoeksteen van deugdelijk argumenteren en kritisch discussiëren (van Eemeren 2010). Dat roept de vraag op: heeft het zin om het ideaal van helderheid en transparantie na te streven in multimodale argumentatie? In deze presentatie analyseer ik aan de hand van enkele voorbeelden hoe makers van politieke reclame hun visueel uitgedrukte argumenten proberen te verduidelijken. Hiervoor pas ik Walton's model voor verduidelijkingsdialogen (Walton 2007) aan, zodat het ook bruikbaar wordt voor multimodaal discours, ook buiten de context van een gesprek. Ik betoog dat: (i) Multimodale argumentatie geen helderheid vereist, maar slechts pogingen om argumenten op te helderen; (ii) Opheldering in een discussie een dubbele rol speelt: ze faciliteert zowel de samenwerking die nodig om elkaar te begrijpen, als de dialectische competitie om rivaliserende standpunten overtuigend te verwoorden (van Laar & Krabbe 2021); (iii) Serieuze discussie vereist dat een spreker een nagenoeg onvoorwaardelijk recht heeft om eigen uitingen uit eigen beweging op te blijven helderen; (iv) De dialoogsequenties van verduidelijkingsdialogen helpen om het ontwerp van multimodale uitingen te ontrafelen. **Referentielijst** Champagne, M. and A. Pietarinen (2020). Why images cannot be arguments, but moving ones might. Argumentation 34, pp. 207-236. van Eemeren, F.H. (2010). Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse. Amsterdam: Benjamins. van Laar, J. A. & E.C.W. Krabbe (2021). Turning the Tables: Up- and Downgrading of Evaluative Terms in Public Controversies. Journal of Applied Logics — IfCoLog Journal of Logics and their Applications 8, pp. 89-113. Walton, D. N. (2007). The speech act of clarification in a dialogue model. Studies in Communication Sciences 7, pp. 65–197.

PA11.1

Van 'verwoeste' tot 'deletete': welke spelfouten maken zelfs ervaren schrijvers?

Alex Reuneker

Verhuist of verhuisd? Ik stres of ik stress? Fouten in werkwoordspelling zijn berucht en worden onder andere veroorzaakt door homofone werkwoordsvormen en tijdsdruk (o.a. Sandra, Frisson & Daems, 1999; Chamalaun, 2023). Veel onderzoek is op de spellingsvaardigheden van middelbarescholieren gericht, maar weinig is bekend over de fouten die ervaren schrijvers maken.

In deze presentatie beantwoorden we de vraag in hoeverre ervaren schrijvers fouten maken in werkwoordspelling. We toetsten daartoe de hypothese dat ervaren schrijvers minder fouten maken dan leerlingen in het voortgezet onderwijs. Daarnaast toetsten we de hypothese dat niet alleen het aantal, maar ook de typen spelfouten verschillen.

Voor dit onderzoek gebruikten we data van Gespeld.nl (Reuneker, 2024), een website waarmee inmiddels ruim 6,5 miljoen antwoorden op de dagelijkse oefenzinnen zijn verzameld. We analyseerden uitsluitend antwoorden van websitebezoekers die een hbo- of wo-opleiding hebben afgerond. Hoewel zij niet allemaal beroepsschrijvers zullen zijn, hebben ze tijdens hun studie wel het nodige moeten schrijven en worden ze geacht over het hoogste taalniveau (C2) te beschikken.

In deze lezing presenteren we de bevindingen van een kwantitatieve analyse van fouten in de werkwoordspelling bij ervaren schrijvers. Daaruit blijkt dat zij niet alleen significant minder fouten maken dan leerlingen, maar ook andere fouten. Ervaren schrijvers hebben vooral moeite met leenwerkwoorden ('De jeugd gamet veel'; zie Reuneker, 2024), mogelijk omdat in het onderwijs van de betreffende generatie weinig aandacht voor de spelling van leenwerkwoorden was. Daarnaast komen fouten bij de persoonsvorm voorafgaand aan bezittelijk je ('Soms kleedt je baas zich ongepast'; zie Reuneker & Rebel, 2025) en het bijvoeglijk gebruikte voltooid deelwoord ('de verbrande tanks') relatief veel voor. We nuanceren het beeld dat fouten in de werkwoordspelling een gebrek aan begrip van de regels zouden verraden (zie ook o.a. Van der Meulen, 2024, pp. 21-22) en we sluiten af met tips voor ervaren schrijvers om ook bij de bovenstaande typen werkwoordsvervoegingen de juiste spelling te hanteren.

Referentielijst

Chamalaun, R. (2023). The underestimated role of grammar in processing homophonous verb forms: the case of Dutch. Proefschrift Radboud Universiteit Nijmegen.

Meulen, Marten van der. Het geheime leven van taalfouten: Hoe ze ontstaan en waarom ze standhouden. Sterck & De Vreese, 2024.

Reuneker, A. (2024). Engelse leenwerkwoorden en de invloed van stameinde en werkwoordstijd op spelfouten. Tijdschrift voor Taalbeheersing, 46(1), 2-18.

Reuneker, A. & M. Rebel (2025). Tussen jij en jouw – de spelling van homofone werkwoorden voor het gereduceerde bezittelijke en persoonlijke voornaamwoord je. Dutch Journal of Applied Linguistics 14, 1-24.

Sandra, D., S. Frisson, & F Daems (1999). Why simple verb forms can be so difficult to spell: The influence of homophone frequency and distance in Dutch. Brain and Language, 68(1–2), 277- 283.

PA11.2

Interpunctie interpreteren: Verbanden tussen leestekens en coherentierelaties

Jet Hoek & Merel Scholman

Discourse is gestructureerd door coherentierelaties: verbanden tussen proposities, zoals causaliteit, contrast en specificeringen (Sanders, Spooren & Noordman, 1992). Deze relaties kunnen expliciet gemarkeerd worden door connectieven zoals "omdat", "hoewel" en "om specifieker te zijn" (Bourgonje et al., 2018). Onderzoek naar andere markeerders is beperkt. Dit voorbeeld uit Nunberg (1990) suggereert dat leestekens de interpretatie van een coherentierelatie kunnen beïnvloeden: [Hij rapporteerde het besluit]S1 {:/;} [het was ons verboden om rechtstreeks met de voorzitter te spreken.]S2 In de versie met de dubbele punt wordt tweede deelzin (S2) geïnterpreteerd als een specificatie van de beslissing in S1, terwijl het bij de puntkomma aannemelijker is dat S2 de reden aangeeft waarom "hij" (en niet de voorzitter) de beslissing rapporteerde. In dit onderzoek hebben we onderzocht in hoeverre specifieke leestekens correleren met bepaalde coherentierelaties, en of lezers gevoelig zijn voor deze verbanden. Hiervoor hebben we een corpusstudie en een experiment uitgevoerd, beiden in het Engels.

Voor de corpusstudie annoteerden we 500 coherentierelaties uit het COCA corpus met vijf interpunctietypes (100 per type): punt, puntkomma, dubbele punt, haakjes (()), en kastlijntje (–). De resultaten wijzen uit dat interpunctietypes verschillen in de relaties waarmee ze vaak samen voorkomen. De dubbele punt heeft het meest onderscheidende profiel en is sterk geassocieerd met specificatierelaties en causale relaties. Het kaststreepje heeft ook een uniek, maar minder uitgesproken, patroon. De punt, de haakjes en de puntkomma vertonen een onderling vergelijkbare relatieverdeling.

In het experiment kregen proefpersonen (n=100) de S1 van een selectie corpusvoorbeelden te zien, gevolgd door een van de vijf leestekens. Elk item werd gepresenteerd met alle interpunctietypes; elke proefpersoon zag elk item maar met één specifiek leesteken. Proefpersonen werd gevraagd om de vervolgzin te geven, waarna de relatie tussen de gegeven S1 en aangevulde S2 geannoteerd is. De relatieverdeling binnen het experiment was per leesteken ongeveer gelijk. De patronen van de corpusdata worden wél gereproduceerd als we alleen kijken naar items waarbij het leesteken hetzelfde was als in het originele corpusvoorbeeld. Dit suggereert dat interpunctie niet (sterk) als opzichzelfstaande coherentiemarkeerder fungeert, maar in combinatie met de inhoud van een (deel)zin tot een bepaalde interpretatie kan leiden.

Referentielijst

Bourgonje, P., Hoek, J., Evers-Vermeul, J., Redeker, G., Sanders, T.J.M., & Stede, M. (2018). Constructing a lexicon of Dutch discourse connectives. Computational Linguistics in the Netherlands Journal, 8, 163-175.

Nunberg, G. (1990). The linguistics of punctuation (No. 18). Center for the Study of Language (CSLI).

Sanders, T.J.M., Spooren, W.P.M.S., & Noordman, L.G.M. (1992). Toward a taxonomy of coherence relations. Discourse processes, 15(1), 1-35.

PA11.3

De evaluatie van een tekstontwerpkeuze is zo gemakkelijk nog niet

Carel van Wijk

Door in een tekst synoniemen te gebruiken in plaats van woorden te herhalen zouden we de effectiviteit van een document positief kunnen beïnvloeden. In de afgelopen jaren hebben we meermaals geprobeerd om deze aanname experimenteel te ondersteunen. Daarbij brachten wij – naar we hoopten – steeds verbeteringen aan in het stimulusmateriaal. We varieerden kenmerken zoals de mate van synonymie (sterk, zwak), de dichtheid ervan (matig, veel), het betreffende betekenisveld (alledaags, technisch) en de doelen van de zender (commercieel, ideëel). Na vier projecten waaraan respectievelijk 200, 225, 120 en 222 personen deelnamen, kwamen we steeds weer tot dezelfde teleurstellende conclusie: behalve wat zwakke effecten op tekstwaardering vonden we op persuasiviteit alleen nul-effecten.

Een groeiend besef van de rol van modererende factoren was aanleiding om onlangs al de data nog eens te analyseren. Hierbij zijn we uitgegaan van de duale waardering van de ontwerpkeuze: synoniemen maken een tekst meer aantrekkelijk maar ook minder begrijpelijk. Welk aspect de overhand krijgt, zou afhankelijk kunnen zijn van een samenspel tussen lezerskenmerken. Bij de heranalyses zijn we daarom de invloed nagegaan van twee kenmerken die volgens onderzoekers als O'Keefe (2002: 162) cruciaal zijn: de wijze waarop de lezer zegt de informatie te hebben verwerkt (oppervlakkig, grondig), en de mate waarin het onderwerp persoonlijke relevatie had (wel, niet). De validiteit van de (zelfgerapporteerde) lezerskenmerken is bepaald met respectievelijk leestijden en opinievragen. De twee kenmerken waren in de vier projecten niet met elkaar gecorreleerd. De vier mogelijke combinaties maakten steeds ongeveer 25 procent van het totaal uit. Deze vrijwel gelijke verdeling over subgroepen verklaart waarom in onze projecten eventuele effecten in één bepaalde subgroep gemakkelijk gemaskeerd konden worden door de afwezigheid van effecten in de andere subgroepen.

De bevindingen met de heranalyses worden besproken aan de hand van één overkoepelend overzicht van alle resultaten. Hiermee wordt duidelijk hoe afhankelijk van de wijze van verwerking en de mate van betrokkenheid de reactie op het gebruik van synoniemen wordt bepaald door óf het verlies van begrijpelijkheid óf de winst aan aantrekkelijkheid. De moraal die hieraan ontleend kan worden is dat we niet moeten verwachten dat de waarde van een tekstherziening zich direct als hoofeffect zal manifesteren.

Referentielijst

O'Keefe, Daniel (2002). Persuasion; theory and research. Thousand Oaks CA: Sage.

Oversteegen, Leonoor & Carel van Wijk (2003). Lexical alternation versus word repetition; The effects of synonyms on reading time, text appreciation, and persuasiveness. Document Design, 4, 150-167.

PA12.1

Gedistribueerde directieve trajecten in VR-gemedieerde taallessen

Marie Rickert

In het digitale tijdperk worden nieuwe technologieën steeds vaker onderdeel van het onderwijs, waar ze impact hebben op institutionele activiteiten, doelen en relaties (cf. Giles et al., 2015 Koivisto et al, 2023). Een relatief recent voorbeeld van dit fenomeen is de implementatie van Virtual Reality (VR)-toepassingen in het taalonderwijs. Via VR kunnen leerders uiteenlopende leeractiviteiten uitvoeren, van het oefenen van presentaties voor een groot virtueel publiek, tot begeleide ademhalingsoefeningen om de spreekstem te verbeteren en gesimuleerde bezoeken aan verre locaties die de leerder vervolgens moet beschrijven.
Onze data bestaan uit video-opnamen van een taalschool die VR gebruikt in één-op-één taallessen. In deze sessies is een docent fysiek aanwezig terwijl een leerder die een VR-bril draagt VR-gefaciliteerde leeractiviteiten uitvoert. Gezien de nieuwheid van de digitale tool, navigeren leerders doorgaans door de virtuele opdrachten op basis van instructies die zij ontvangen van de docent en van de VR-omgeving. Onze studie onderzoekt hoe deze instructies worden gegeven en uitgevoerd in deze setting.
Op basis van conversatieanalyse tonen wij aan dat instructies gedistribueerd zijn tussen docenten, VR en leerders en ‘directieve trajecten’ vormen (Goodwin, 2006). Als zodanig ontstaat er een handelingsverloop waarin instructies elkaar soms aanvullen, maar soms juist tegenwerken, waardoor leerders actief moeten onderhandelen over de uitvoering. Leerders maken gebruik van verschillende strategieën om mismatches tussen docentinstructies en VR-instructies op te lossen, zoals het vragen van bevestiging aan de docent voordat zij actie ondernemen in de VR-omgeving, of het hardop voorlezen van geschreven VR-instructies. In het geval van gecoconstrueerde trajecten, in plaats van parallelle instructies, maken docenten vaak gebruik van pre-instructies bij de volgende VR-instructie. De analyse benadrukt dat digitale bemiddeling in onderwijscontexten leidt tot een reconfiguratie van interactie, met name van de instructieve orde, waarbij de autoriteit van de docent uitgedaagd kan worden.

Referentielijst

Giles, D., Stommel, W., Paulus, T., Lester, J., & Reed, D. (2015). Microanalysis of online data: The methodological development of “digital CA”. Discourse, context & media, 7, 45-51.

Koivisto, A. L., Vepsäläinen, H., & Virtanen, M. T. (2023). Conversation analytic perspectives to digital interaction: Practices, resources, and affordances (p. 286). Finnish Literature Society/SKS.

PA12.2

Teksten herschrijven als praktisch en theoretisch vraagstuk

Henk Pander Maat

Wie een tekst herschrijft om hem helderder te maken, doet allerlei ingrepen. Informatie wordt geschrapt, toegevoegd of geherformuleerd. Het nieuwe tekstmateriaal moet daarbij naadloos worden gecombineerd met het oude. En vaak wordt er ook informatie verplaatst en anders verdeeld over zinnen.

Ik zal eerst laten zien dat het identificeren van schrappingen, toevoegingen en herformuleringen contextgevoelige interpretaties vraagt. Daarna presenteer ik handmatige analyses van twee kleine corpora. Het eerste corpus telt 6 herschrijvingen uit internationaal effectonderzoek naar Easy Language en Plain Language, het tweede corpus 7 herschrijvingen van Nederlandse patiëntenfolders door communicatiemedewerkers van een ziekenhuis. Door te kijken hoeveel woorden gemoeid zijn met kopiëren, herformuleren, schrappen en toevoegen van informatie, ontstaat een nuttig kwantitatief beeld van de gehanteerde herschrijfstrategie.

Vervolgens toon ik in exemplarische analyses hoe herschrijvers enerzijds streven naar een doeltreffender tekst, en anderzijds naar equivalentie tussen brontekst en doeltekst. Die equivalentie neemt verschillende vormen aan: in sommige passages streeft men naar propositionele equivalentie (behoud van elementaire betekeniselementen), soms naar referentiële equivalentie (behoud van de beschreven wereld), en soms behoudt men alleen communicatieve doelen.

Herschrijvingen analyseren is leerzaam. Niet alleen leert het iets over het weerbarstige onderscheid tussen ‘stijl’ en ‘inhoud’, en over de mate waarin puur stilistische variatie überhaupt mogelijk is. Ook toont het ons welke praktijktheorieën de herschrijvers erop na houden omtrent stijleffecten en informatie-functionaliteit. En ten slotte ontdekken we dat er, net als bij gewone schrijfprocessen, voortdurend constraints op meerdere niveaus op het spel staan: herschrijvers vragen zich per tekstlocatie niet alleen af wat de tekstuele opties zijn, maar ook welke communicatieve ambities überhaupt haalbaar zijn.

Referentielijst

Hansen-Schirra, S., Nitzke, J. & Gutermuth, S. (2021). An intralingual parallel corpus of translations into German Easy Language (Geasy Corpus): what sentence alignments can tell us about translation strategies in intralingual translation. In Wang, V.X. Lim, L. & Li, D. (eds.), New Perspectives on Corpus Translation Studies (pp. 281–298). Springer Singapore.

Milićević, J. (2008). Semantic equivalence rules in MT-paraphrasing. In Selected Lexical and Grammatical Issues in the Meaning–Text Theory: In honour of Igor Mel'čuk (pp. 267-296). John Benjamins Publishing Company.

Vila, M., Martí, M. A., & Rodríguez, H. (2014). Is this a paraphrase? What kind? Paraphrase boundaries and typology. Open Journal of Modern Linguistics, 4(01), 205.

PA12.3

Van vitia tot virtuoos: naar een systematisch overzicht van actio voor het hoger onderwijs

Maarten van der Meulen, Martijn Wackers & Jaap de Jong

In het onderwijs wordt mondeling presenteren steeds belangrijker door de opkomst van Large Language Models (LLM's). De voordracht of actio krijgt een hoofdrol toebedeeld in deze ontwikkeling. Briljante ideeën kunnen immers door een slechte voordracht verknoeid worden. Actio is echter in de klassieke retorica een van de minst beschreven onderdelen. En ook in het huidige wetenschappelijke onderzoek wordt actio door een beperkt aantal auteurs geoperationaliseerd, bijvoorbeeld in relatie tot argumentatie (Kjeldsen & Gelang, 2024) tot kairos (Gelang, 2021) en als zelfstandig concept (Gelang, 2008). Empirisch actio-onderzoek focust bovendien vaak op geïsoleerde deelaspecten (vgl. Baars & Andeweg, 2019).
Hoewel veel opleidingen aandacht besteden aan de voordracht, is onduidelijk wat de meest relevante actiotechnieken zijn. Presentatieadviesboeken zouden vanwege hun normatieve functie kunnen fungeren als bron om deze technieken te identificeren. Zo kan een overzicht gegeven worden van adviezen die in samenhang een spreker kunnen helpen effectiever te spreken. De hoofdvraag luidt dan ook: Welke actiotechnieken adviseren auteurs van de meest prominente presentatieadviesboeken in Nederland en Vlaanderen?
Via een survey onder docenten (N=227) in het Nederlandse en Vlaamse hoger onderwijs is achterhaald wat de 20 meest prominente presentatieadviesboeken zijn. Die boeken zijn gescreend op actio-adviezen en aan een thematische analyse onderworpen (Braun & Clarke, 2006). De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid werd vastgesteld door een hercodering van 15 procent van het materiaal.
De thematische analyse van adviezen resulteerde in 625 alinea's over actio, die in totaal 1163 verschillende adviezen bevatten, verdeeld over 68 codes. Die codes kunnen thematisch worden verdeeld in de categorieën stemgebruik, lichaamstaal en een combinatie van beide. Auteurs adviseren 36 technieken (746 adviezen; 64,1%) om lichaam en stem effectief te gebruiken, de meest genoemde zijn gebaren, handen en armen (97; 8,3%), houding of staan (82; 7,1%) en oogcontact en kijkrichting (65; 5,6%). Ze suggereren 32 af te raden technieken (vitia of anti-adviezen) (417 anti-adviezen; 35,9%) met als meest genoemde vitia de tegenhangers van eerdergenoemde technieken, de vitia gebaren, handen of armen (72; 6,2%), houding of staan (50; 4,3%) en geen of zwak oogcontact (te lang of te kort) (33; 2,8%).
In deze presentatie wordt ook ingegaan op hoe deze resultaten de basis vormen voor een meerjarig onderzoeksproject.

Referentielijst

Baars, S., & Andeweg, B. (2019). 'Wapper wat meer met je handen'. Tijdschrift voor Taalbeheersing, 41(1), 3-17. https://doi.org/10.5117/tvt2019.1.001.baar
Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, 3(2), 77-101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa
Gelang, M. (2008). Actiokapitalet: Retorikens ickeverbala resurser (dissertation). Örebro University.
Gelang, M. (2021). Kairos and actio – a rhetorical approach to timing. Res Rhetorica, 8(3), 111-124. https://doi.org/10.29107/rr2021.3.6
Kjeldsen, J. E., & Gelang, M. (2024). Nonverbal communication as argumentation: The case of political television debates. Argumentation and Advocacy, 60(1), 18-37. https://doi.org/10.1080/10511431.2023.2294236

PA13.1

Ze hebben effect, maar hoe komt dat? Op weg naar verklaringen voor de werking van fotonovela's in gezondheidscommunicatie

Burt Davis, Carel Jansen & Elizabeth Lubinga

In de massamediale gezondheidscommunicatie kan Entertainment-Education een zinvolle aanpak zijn (Doré et al., 2025). Zo kan met een fotonovela – een boekje waarin een dramatisch verhaal wordt uitgebeeld met foto's en eenvoudige bijschriften – voorlichting over een belangrijk gezondheidsthema worden gegeven. Net als elders werden in Zuid-Afrika positieve effecten van fotonovela's gevonden, in bescheiden mate op de kennis over het betreffende gezondheidsthema, en duidelijker op de voorkeur van lezers in vergelijking met traditionele brochures.
Een onderzoeksvraag die nog weinig aandacht heeft gekregen, is hoe de gevonden effecten van fotonovela's kunnen worden verklaard. Daarover gaan de twee studies waarover hier wordt gerapporteerd.
Het primaire theoretische uitgangspunt voor onze data-analyse was het Entertainment Overcoming Resistance Model van Moyer-Gusé (2008). Daarnaast maakten we gebruik van het theoretische model voor narratieve overtuiging uit Ooms, Hoeks & Jansen (2019). De data voor de eerste studie kwamen van 271 lezers van een fotonovela over diabetes (zie ook Davis & Jansen, 2024). Voor de tweede, onlangs uitgevoerde studie onderzochten we de reacties van 60 jongeren op een fotoverhaal over tienerzwangerschap. Om mogelijke verbanden te bepalen tussen narratieve mechanismen als waargenomen gelijkenis, identificatie en transportatie enerzijds, en uitkomsten als kennisscore, attitudes en gedragsintenties anderzijds, gebruikten we verschillende analysetechnieken: eenvoudige correlatieberekeningen, mediatieanalyses met de PROCESS macro van Hayes (2013) en structural equation modeling met SPSS AMOS.
De uitkomsten van onze analyses bieden slechts in beperkte mate steun voor de mogelijke theoretische verklaringen die we hebben onderzocht. Zoals onze diabetesstudie bijvoorbeeld laat zien, kan het afstemmen van kenmerken van de hoofdpersoon op de doelgroep leiden tot sterkere identificatie, en langs die weg tot meer kennis over het thema van de fotonovela. Maar een dergelijk indirect effect vonden we niet in ons onderzoek naar de fotonovela over tienerzwangerschap.
Zoals De Graaf, Sanders & Hoeken (2016) concluderen over persuasieve narratieve gezondheidscommunicatie in het algemeen, is er ook bij fotonovela's sprake van een aanzienlijke diversiteit aan kenmerken en effecten. Ook voor dit bijzondere type narratieven is meer theoretisch en empirisch onderzoek nodig, om hun werking te begrijpen en op basis daarvan hun effectiviteit te vergroten.

Referentielijst

Davis, B., & Jansen, C. (2024). Educating vulnerable communities about diabetes: Can a fotonovela work? Health Education Journal, 83(3), 269 281. https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/00178969241236595

De Graaf, A., Sanders, J., & Hoeken, H. (2016). Characteristics of narrative interventions and health effects: A review of the content, form, and context of narratives in health-related narrative persuasion research. Review of Communication Research, 4, 88-131. https://rcommunicationr.org/index.php/rcr/article/view/43/43

Doré, A., Rebitschek, F.G., Morello, K., Stierstädter, E., Thiemann, K.J., & Kubiak, T. (2025). A systematic review and meta-analysis of the effects of Entertainment-Education interventions on persuasive health outcomes. Nature Scientific Reports, 15, 27939. https://doi.org/10.1038/s41598-025-11012-y

Hayes, A. F. (2013). Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach. Guilford Press.

Moyer-Gusé, E. (2008). Toward a theory of entertainment persuasion: Explaining the persuasive effects of entertainment-education messages. Communication Theory, 18(3),407–425. https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2008.00328.x

Ooms, J., Hoeks, J., & Jansen, C. (2019). "Hey, that could be me": The role of similarity in narrative persuasion. PLoS ONE, 14(4): e0215359. https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0215359

PA13.2

Heb ik straks genoeg pensioen? Een systematisch literatuuronderzoek naar het communiceren van onzekerheid

Sterre Hilhorst, Hans Westerbeek, Lisanne Van Weelden, Kay Schröder & Hans Hoeken

Hoe hoog je pensioen wordt en of dit genoeg is om aangenaam te leven, is onzeker. Deze onzekerheid is nog groter voor pensioendeelnemers die decennia van hun pensioen verwijderd zijn. In de voorspellingen over hun verwachte uitkering liggen het minimum- en maximumbedrag ver uiteen. Bovendien is het nog onduidelijk hoe hun inkomen en vermogen zich ontwikkelen en het is onzeker wat het prijspeil is op het moment dat ze met pensioen gaan. Door deze combinatie ervaren pensioendeelnemers een vorm van onzekerheid die in dit onderzoek wordt aangeduid als diepe onzekerheid. Dit is een van de drie typen onzekerheid die Lammers en collega's (2024) onderscheiden. Het eerste type is oppervlakkige onzekerheid: een situatie waarin verschillende uitkomsten bekend zijn en informatie over de kans op een bepaalde uitkomst ook. Want bij deze vorm van onzekerheid kunnen uitkomsten gekwantificeerd worden. Bij medium onzekerheid zijn verschillende uitkomsten ook bekend maar is de precieze kans van elke uitkomst onbekend. Sommige uitkomsten zijn waarschijnlijker dan andere. Bij diepe onzekerheid is zelfs zo'n rangordening niet mogelijk, dus kan er niet worden gezegd hoe aannemelijk de uitkomsten zijn. Het communiceren van oppervlakkige onzekerheid is al uitgebreid onderzocht (Lammers et al., 2024), ook in de pensioensector (Westerbeek et al., 2025). Maar nog weinig is bekend over het communiceren van diepe onzekerheid, terwijl juist veel pensioendeelnemers dit type onzekerheid ervaren en pensioenfondsen verplicht zijn over deze onzekere informatie te communiceren. Daarom is met een systematisch literatuuronderzoek onderzocht hoe diepe onzekerheid in eerdere experimentele studies uit andere domeinen is gecommuniceerd en wat het effect daarvan is geweest op risicoperceptie, vertrouwen in een bron en zorgen. Na het screenen van 1.055 abstracts bestond de uiteindelijke dataset uit 67 studies. Uit deze studies zijn vier overkoepelende thema's geïdentificeerd waarmee diepe onzekerheid gemanipuleerd was: communiceren van zekere versus onzekere informatie, communiceren van lage versus hoge onzekerheid, uitleggen van onzekerheid en normaliseren van onzekerheid. Het effect van deze manipulaties op de drie variabelen is bekeken en op basis hiervan zijn implicaties opgesteld om te voorspellen op welke manieren pensioenfondsen effectief over diepe onzekerheid kunnen communiceren. De resultaten laten zien dat onzekerheid wordt opgemerkt door participanten. Voor de pensioensector zou dit kunnen betekenen dat deelnemers bewust worden gemaakt van de onzekerheid rondom hun pensioen wanneer een fonds een onzekere boodschap communiceert. Verder blijkt dat wanneer onzekerheid niet wordt uitgelegd of genormaliseerd, dit een negatief effect heeft op vertrouwen en zorgen. Voor de pensioencontext zou dit impliceren dat onzekerheid uitleggen of normaliseren een passende strategie kan zijn om onzekerheid te communiceren.

Referentielijst

Lammers, W., Ferrari, S., Wenmackers, S., Pattyn, V., & Van de Walle, S. (2024). Theories of uncertainty communication: An interdisciplinary literature review. Science Communication, 46(3), 332-365.

Westerbeek, H., van Weelden, L., & Hoeken, H. (2025). In gesprek over visualisaties van de verwachte pensioenuitkering. Netspar Industry Paper 2025-05.

PA13.3

Digitaal Dapper. Het stimuleren van positief omstandergedrag bij adolescenten met een interactief verhaal over cyberpesten

Renske van Enschot, Thorsten Erle, Jan de Wit, Eefje van Moorsel & Sara Pabian

Cyberpesten kan serieuze consequenties hebben voor het mentale welzijn van adolescenten (Kwan et al., 2020). Positief omstandergedrag kan cyberpesten verminderen, maar omstanders blijven vaak passief (Karasavva & Mikami, 2024). Een interactief verhaal biedt hier wellicht uitkomst, waarin de lezer een interactor wordt die invloed kan uitoefenen op het verhaal (Scholl et al., 2022; Zhou et al., 2020). In deze studie staat de volgende onderzoeksvraag centraal: in hoeverre wordt positief omstandergedrag bij adolescenten beïnvloed door verschillende interventieformats gebaseerd op een interactief verhaal? We ontwierpen een interactief verhaal waarin de interactor de rol speelt van een omstander. De interactor kan op verschillende momenten in het verhaal kiezen hoe de omstander reageert op cyberpesten (bv. troosten, melden, de pestkop aanspreken) en ervaart wat de consequenties zijn van de gemaakte keuzes. Deze aanpak is getest in een experiment op Nederlandse middelbare scholen (1e en 2e klas). Hiervoor ontwikkelden we 2 extra interventiecondities: een niet-interactieve versie van het interactieve verhaal en een expositorische tekst met dezelfde informatie. De 3 condities werden random verdeeld over diverse schoolklassen. In elke klas kregen de leerlingen dezelfde conditie en nam elke leerling individueel deel aan het onderzoek. Gemeten werden o.a.: overtuigingskracht (overtuigingen, attitudes en intenties m.b.t. cyberpesten en positief omstandergedrag), ervaren zelfeffectiviteit (vertrouwen hebben in het uitvoeren van positief omstandersgedrag) (Sargioti et al., 2023), ervaren gelijkenis met de omstander, narratieve ervaring (identificatie, transportatie) (Appel et al., 2015; de Graaf et al., 2012; Huang & Fung, 2024) en eerdere ervaring met cyberpesten (Pabian et al., 2016). De metingen werden uitgevoerd vlak voor de interventie (T0), direct na de interventie (T1) en 5-7 weken na de interventie (T2). In totaal namen 633 leerlingen deel, verdeeld over 78 klassen en 8 scholen op bijna alle schoolniveaus (vmbo kader t/m vwo). Regressieanalyses laten zien dat het interactieve verhaal bij T1 effectiever was dan het reguliere verhaal en de expositorische tekst m.b.t. attitudes en ervaren zelfeffectiviteit. Ook scoorde het interactieve verhaal beter dan het reguliere verhaal in identificatie en ervaren gelijkenis met de hoofdpersoon en transportatie naar de verhaalwereld. Bij T2 werden de effecten zwakker maar waren er nog steeds effecten zichtbaar. Deze studie laat het potentieel van interactieve verhalen zien. De studie helpt bij het optimaliseren van interventies tegen cyberpesten en uiteindelijk het terugdringen van het aantal slachtoffers.

Referentielijst

Appel, M., Gnambs, T., Richter, T., & Green, M. C. (2015). The Transportation Scale–Short Form (TS–SF). Media Psychology, 18(2), 243–266. https://doi.org/10.1080/15213269.2014.987400

de Graaf, A., Hoeken, H., Sanders, J., & Beentjes, J. W. J. (2012). Identification as a mechanism of narrative Persuasion. Communication Research, 39(6), 802–823. https://doi.org/10.1177/0093650211408594

Huang, K. Y., & Fung, H. H. (2024). Measuring identification with narrative characters: The development and validation of a new scale. Current Psychology. https://doi.org/10.1007/s12144-024-06191-2

Karasavva, V., & Mikami, A. (2024). I'll be there for you? The bystander intervention model and cyber aggression. Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace, 18(2), Article 1. https://doi.org/10.5817/CP2024-2-1

Kwan, I., Dickson, K., Richardson, M., MacDowall, W., Burchett, H., Stansfield, C., Brunton, G., Sutcliffe, K., & Thomas, J. (2020). Cyberbullying and children and young people's mental health: A systematic map of systematic reviews. Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 23(2), 72–82. https://doi.org/10.1089/cyber.2019.0370

Pabian, S., Vandebosch, H., Poels, K., Van Cleemput, K., & Bastiaensens, S. (2016). Exposure to cyberbullying as a bystander: An investigation of desensitization effects among early adolescents. Computers in Human Behavior, 62, 480–487. https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.04.022

Sargioti, A., Kuldas, S., Foody, M., Viejo Otero, P., Kinahan, A., Canning, C., Heaney, D., & O'Higgins Norman, J. (2023). Dublin Anti-Bullying Self-Efficacy Models and Scales: Development and validation. Journal of Interpersonal Violence, 38(7–8), 5748–5773. https://doi.org/10.1177/08862605221127193

Scholl, J., Pandrea, M., & van Enschot, R. (2022). How to help your depressed friend? The effects of interactive health narratives on cognitive and transformative learning. Frontiers in Communication, 7, 966944. https://doi.org/10.3389/fcomm.2022.966944

Zhou, C., Occa, A., Kim, S., & Morgan, S. (2020). A meta-analysis of narrative game-based interventions for promoting healthy behaviors. Journal of Health Communication, 25(1), 54–65. https://doi.org/10.1080/10810730.2019.1701586

PA14.1

Meetinvariantie in Nederlandse en Vlaamse leesdata uit PISA

Kees de Glopper & Norman Verhelst

Vooral in Nederland, maar ook in Vlaanderen, laten de resultaten van opeenvolgende PISA-onderzoeken een daling zien van de leesvaardigheid van 15-jarige leerlingen. Dit gegeven vormt een bron van zorg, voor beleidsmakers, onderwijsgevenden en onderzoekers. De internationale vergelijkingen die deze 'leescrisis' laten zien, steunen op de aanname dat de PISA-meetschalen voor begrijpend lezen — de overall schaal en de drie deelschalen voor het opzoeken van informatie, voor begrijpen en voor evalueren en reflecteren — identieke constructen representeren, voor alle leerlinggroepen uit de betrokken onderwijssystemen en dat voor alle meetmomenten. Dat is een strenge eis. Of daaraan steeds is voldaan, laten de beschikbare rapportages niet overtuigend zien (Klemenčič & Mirazchiyski, 2018). Dit paper doet daarom verslag van een analyse van de meetinvariantie (Mellenbergh, 1989; Meredith, 1993) in de Nederlandse en de Vlaamse leesdata uit de PISA-cycli 2009, 2012, 2015, 2018 en 2022.
Voor de overall schaal en de drie genoemde deelschalen vergelijken we de trends in de data aan de hand van de twee verschillende typen calibraties: de internationale calibratie waarin de data van alle deelnemende landen gepoold zijn en nationale calibraties voor alleen Nederland en Vlaanderen. Verder gaan wij met behulp van profielanalyse (PA) na in hoeverre aan de eis van meetinvariantie is voldaan (Verhelst, 2012; Yıldırım et al., 2014). PA is een generalisatie van onderzoek naar Differential Item Functioning of DIF. Het voordeel van PA is dat de analyse gericht is op (i) de toetsing van vooraf gespecificeerde hypothesen en (ii) op itemgroepen die zich qua kenmerken onderling onderscheiden in plaats van op individuele items. Als deze kenmerken inderdaad reden zijn voor differentieel functioneren, verhoogt dit de statistische power van de toetsen.
Met PA vergelijken we de Nederlandse en de Vlaamse data met gegevens uit nader te kiezen onderwijssystemen die zich kenmerken door stabiele dan wel stijgende prestatieniveaus en/of door relatief sterke dan wel relatief zwakke overeenkomst qua deelvaardigheden (opzoeken etc.) tussen het nationale curriculum en de internationale toets. Als de tijd het toelaat, rapporteren we ook over deze analyses.
In ons paper presenteren we de op opzet en resultaten van de analyses en verbinden we de uitkomsten ervan aan de zorgen omtrent het gedaalde leesniveau van 15-jarige leerlingen in Nederland en Vlaanderen.

Referentielijst

Mellenbergh, G. J. (1989). Item bias and item response theory. International Journal of Educational Research, 13(2), 127–143. https://doi.org/10.1016/0883-0355(89)90002-5
Meredith, W. (1993). Measurement Invariance, Factor Analysis and Factorial Invariance. Psychometrika, 58(4), 525–543. https://doi.org/10.1007/bf02294825
Klemenčič, E., & Mirazchiyski, P. V. (2018). League tables in educational evidence-based policy-making: Can we stop the horse race, please? Comparative Education, 54(3), 309–324. https://doi.org/10.1080/03050068.2017.1383082
Verhelst, N. D. (2012). Profile Analysis: A Closer Look at the PISA 2000 Reading Data. Scandinavian Journal of Educational Research, 56(3), 315–332. https://doi.org/10.1080/00313831.2011.583937
Yıldırım, H. H., Yıldırım, S., & Verhelst, N. D. (2014). Profile Analysis as a Generalized Differential Item Functioning Analysis Method. Education and Science, 39(172), 49–64.

PA14.2

Brongebruik in het Nederlands en het Engels: Een schrijfstudie in het hoger onderwijs

Penny Heisterkamp, Anja Schüppert & Veerle Baaijen

Binnen Engelstalige opleidingen moeten studenten academische teksten schrijven in het Engels, wat vaak hun tweede taal is. Daarbij worden zij met een paar uitdagingen geconfronteerd. Ten eerste is het schrijven in een tweede taal vaak moeilijker dan het schrijven in een eerste taal. Daarnaast moeten studenten bij academisch schrijven leren hoe ze informatie uit bronnen goed in hun teksten kunnen verwerken (Thompson et al., 2013). Deze combinatie van uitdagingen zou dusdanig belastend kunnen zijn dat studenten moeten kiezen waar ze zich op richten: ofwel het schrijven van een goedlopende tekst ofwel een goede verwerking van de broninformatie. Het is echter nog een open vraag of studenten deze afweging daadwerkelijk moeten maken door beperkt onderzoek naar de inhoudelijke verwerking van bronnen door studenten in verschillende talen. In deze studie onderzoeken we hoe het gebruik van grafische bronnen samenhangt met tekstkwaliteit en de taal waarin studenten schrijven. Daarbij vergelijken we de Nederlandse en Engelse teksten van Nederlandse studenten, maar ook de Engelse teksten die door Nederlandse en internationale studenten geschreven zijn.
In totaal schreven 60 bachelorstudenten twee argumentatieve essays tijdens een eerstejaarsvak. Voorafgaand aan het schrijven ontvingen ze een stelling en vier bronnen, waarbij de informatie uit de bronnen in de vorm van staafdiagrammen was gepresenteerd. Twee van de bronnen ondersteunden de stelling en twee bronnen gingen tegen de stelling in. Studenten verwerkten informatie uit deze bronnen daarna in hun teksten.
Vervolgens werd er voor elke geschreven tekst vastgesteld welke bronnen er gebruikt waren, hoe er naar deze bronnen verwezen was en hoe de broninformatie in de tekst was verwerkt (weergave van de getallen uit de grafiek; interpretatie van de getallen; framing van de informatie als een voordeel of nadeel) (Cohen's kappa: .63 - .99). Daarnaast beoordeelden twee onderzoekers de kwaliteit van de essays. Deze tekstkwaliteit werd vastgesteld met een 'rubric' waarin taakvervulling (het schrijven van een overtuigende tekst op basis van minstens twee bronnen), tekstorganisatie en taalgebruik los van elkaar werden geëvalueerd. Aan de hand van mixed-effects regressiemodellen zullen verschillende aspecten van brongebruik en tekstkwaliteit worden geanalyseerd voor de Nederlandse en Engelse teksten.
De uitkomsten van deze studie zullen inzicht geven in het verband tussen brongebruik, tekstkwaliteit, taal waarin geschreven wordt en taalachtergrond (Nederlands/internationaal) bij studenten aan het begin van hun academische loopbaan. We zullen ook op de educatieve implicaties ingaan.

Referentielijst

Thompson, C., Morton, J., & Storch, N. (2013). Where from, who, why and how? A study of the use of sources by first year L2 university students. Journal of English for Academic Purposes, 12, 99-109. https://doi.org/10.1016/j.jeap.2012.11.004

PA14.3

Wat lezen eerstejaarsstudenten aan de universiteit? Een inventarisatie van studiegerelateerde leesactiviteiten van startende studenten

Jordi Heeren, Astrid Bogaert & Lieve De Wachter

Taalvaardigheid is een factor die bijdraagt aan studiesucces aan de universiteit (De Wachter et al., 2013). Grote hoeveelheden leesmateriaal verwerken, speelt daarbij een belangrijke rol (Berckmoes & Rombouts, 2009). Om begeleiding of toetsing voor startende studenten te kunnen ontwikkelen, is het noodzakelijk om inzicht te verwerven in de studiegerelateerde leesactiviteiten van startende studenten met aandacht voor de verschillen tussen disciplines (Ismayilli Karakoç et al., 2022). Technische en exacte wetenschappen blijken vaker gebruik te maken van handboeken (Moore et al., 2010), terwijl de disciplines binnen de humane wetenschappen een grotere variëteit aan bronnen hanteren (Yeom & Llosa, 2024).

De onderzoeksvraag van deze studie luidt daarom “Wat zijn de studiegerelateerde leesactiviteiten van eerstejaarsstudenten aan de KU Leuven en in welke mate verschillen deze activiteiten in de humane wetenschappen ten opzichte van de exacte/technische wetenschappen?” We kijken daarbij niet enkel naar de leesmaterialen, maar ook naar de leesdoelen, leesvaardigheden, voorkennis, en ervaren problemen of uitdagingen. Tot slot kijken we ook naar de hoeveelheid documenten die online wordt aangeboden.

Deze presentatie bespreekt de resultaten van een kwantitatief onderzoek aangevuld met een kwalitatief deel. In het kwantitatieve deel werden 412 generatiestudenten bevraagd met een gestructureerde vragenlijst om hun leesmateriaal en -activiteiten in kaart te brengen. In het kwalitatieve deel werden semi-gestructureerde interviews afgenomen bij vier respondenten (2 uit exacte wetenschappen, 2 uit humane wetenschappen) om de kwantitatieve bevindingen te contextualiseren.

De resultaten van de vragenlijstanalyse wezen uit dat handboeken en syllabi, samen met slides, de meest voorkomende bronnen vormen. De meeste studenten maken ongeveer 41-60% van de tijd gebruik van digitale materialen. De verschillen in leesactiviteiten tussen studenten uit de humane en de exacte of technische wetenschappen waren minder uitgesproken dan aangenomen op basis van eerder onderzoek. Enkel op het vlak van het type leesmateriaal en het gebruik van digitale versus papieren bronnen werden significante, maar kleine verschillen vastgesteld. Wat betreft leesdoelen, -vaardigheden, voorkennis, en ervaren problemen of uitdagingen, vertonen studenten uit beide disciplines gelijkaardige patronen in hun omgang met de leesmaterialen. Struikelblokken zijn doorgaans het algemene tekstbegrip (de hoofdgedachte vatten en onderscheiden van bijzaken, de tekststructuur achterhalen) en teksten samenvatten; daarnaast vormt ook de complexe taal een uitdaging.

Dit onderzoek biedt waardevolle resultaten voor het taalbeleid in instellingen. Toets- en taalondersteuningsinitiatieven lijken gebaseerd te kunnen worden op overkoepelend materiaal, met genoeg aandacht voor slides en digitale documenten, aangezien de disciplinespecifieke verschillen minimaal zijn en studenten tegen gelijkaardige problemen aanlopen.

Referentielijst

Berckmoes, D., & Rombouts, H. (2009). Intern rapport verkennend onderzoek naar knelpunten taalvaardigheid in het hoger onderwijs (pp. 1-61).

De Wachter, L., Heeren, J., Marx, S., & Huyghe, S. (2013). Taal: een noodzakelijke, maar niet de enige voorwaarde tot studiesucces. De correlatie tussen de resultaten van een taalvaardigheidstoets en de slaagcijfers bij eerstejaarsstudenten aan de KU Leuven. Levende Talen Tijdschrift, 14(4), 28-36.

Ismayilli Karakoç, A., Ruegg, R., & Gu, P. (2022). Beyond comprehension: Reading requirements in first-year undergraduate courses. Journal of English for Academic Purposes, 55, 101071. https://doi.org/10.1016/j.jeap.2021.101071

Moore, T., Morton, J., & Price, S. (2010). Construct validity in the IELTS academic reading test: A comparison of reading requirements in IELTS test items and in university study (No. 4; IELTS Academic Reading Test, pp. 1-86).

Yeom, S., & Llosa, L. (2024). Comparability of reading tasks in high-stakes English proficiency tests and university courses in Korea. Language Testing in Asia, 14(1), 8-23. https://doi.org/10.1186/s40468-024-00281-5

PA15.1

Blootstelling aan meningen waar je het niet mee eens bent leidt niet tot verdere polarisatie

Jos Hornikx, Janne Bijvelds & Imre Wiersinga

Inleiding – In de samenleving zijn er grote zorgen over de rol van polarisatie op de democratie (Lorenz-Spreen et al., 2023). Vele onderzoeken hebben laten zien dat mensen, wanneer ze worden blootgesteld aan hun bestaande meningen, polariseren (Kubin & Von Sikorski, 2021): hun initiële mening versterkt zich. Daarnaast zou polarisatie ook kunnen toenemen wanneer mensen juist geconfronteerd worden met berichten waar ze niet mee eens zijn: tegengestelden berichten (Bail et al., 2018; Van Bavel et al., 2021). Hornikx en Bekkers (2024) lieten zien dat dit lijkt mee te vallen. Hun proefpersonen namen juist afstand van hun initiële extreme mening ten gunste van het standpunt waarover ze lazen. Dat onderzoek kende twee nadelen. Ten eerste was het onduidelijk of de standpunten voor proefpersonen extreem genoeg waren omdat het onbekend was of ze ideologisch geladen waren via een hoge waardebetrokkenheid. Ten tweede zijn meningen relatief flexibel; de vraag is of de effecten ook voor gedragsintentie gevonden worden. In de huidige studie zijn daarom twee experimenten opgezet om Hornikx en Bekkers (2024) te repliceren en uit te breiden met het meten van (a) ideologische polarisatie en (b) gedragsintentie.
Onderzoeksvraag – Leidt blootstelling aan een tegengesteld bericht tot een minder extreme mening bij proefpersonen met een hoge waardebetrokkenheid en tot een minder extreme gedragsintentie?
Methode – Voor beide experimenten werden standpunten opgenomen die in een vooronderzoek (N = 72) hoog scoorden op waardebetrokkenheid en laag op acceptatie. In Experiment 1 beoordeelden proefpersonen vooraf en achteraf twee keer een tegengesteld standpunt dat was onderbouwd met argumenten. Alleen als een proefpersoon een standpunt extreem vond en hoog op waardebetrokkenheid scoorde werden de oordelen ervan geanalyseerd. In Experiment 2 werd naast de mening vooraf en achteraf ook de gedragsintentie gemeten (het ondertekenen van een petitie voor het standpunt). Na controle van de mening vooraf en/of de waardebetrokkenheid werden de data van 30 proefpersonen (Experiment 1) of 32 proefpersonen (Experiment 2) geanalyseerd.
Belangrijkste bevindingen – Blootstelling aan een tegengesteld bericht leidde tot een minder extreme mening (Experiment 1 en 2), zelfs bij een hoge waardebetrokkenheid (Experiment 1). Ook leidde het tot een minder extreme gedragsintentie (Experiment 2). Dit replicatie-onderzoek onderstreept voorgaande studies dat polariseren na een tegengesteld bericht niet aan de orde lijkt.

Referentielijst

Bail, C. A., Argyle, L. P., Brown, T. W., et al. (2018). Exposure to opposing views on social media can increase political polarization. Proceedings of the National Academy of Sciences, 115 (37), 9216-9221.
Bavel, J. J. van, Rathje, S., Harris, E., Robertson, C., & Sternisko, A. (2021). How social media shapes polarization. Trends in Cognitive Sciences, 25 (11), 913-916.
Hornikx, J., & Bekkers, W. (2024). Zorgt blootstelling aan meningen waar je het niet mee eens bent voor polarisatie? Tijdschrift voor Taalbeheersing, 46 (1), 19-33.
Kubin, E., & von Sikorski, C. (2021). The role of (social) media in political polarization: A systematic review. Annals of the International Communication Association, 45 (3), 188-206.
Lorenz-Spreen, P., Oswald, L., Lewandowsky, S. & Hertwig, R. (2023). A systematic review of worldwide causal and correlational evidence on digital media and democracy. Nature Human Behavior, 7, 74-101.

PA15.2

Op jacht naar geïnformeerde kiezers: helpen chatbots de politiek beter te begrijpen?

Naomi Kamoen & Christine Liebrecht

Kiezers ervaren regelmatig begripsproblemen bij politieke stellingen in stemhulpen en besteden doorgaans weinig moeite om die op te lossen (Kamoen & Holleman, 2017). Eerder onderzoek laat positieve effecten zien op politieke kennis als stemhulpgebruikers op laagdrempelige wijze informatie kunnen opvragen via een chatbot die gekoppeld is aan een stemhulp (Kamoen & Liebrecht, 2022). Echter, deze studies werden buiten een relevante verkiezingscontext uitgevoerd.

In drie experimentele onderzoeken vergeleken we stemhulp-chatbots in echte verkiezingen met stemhulpen zonder aanvullende informatie (Studies 1 en 2) en stemhulpen met aanklikbare informatie in de webomgeving (Studie 3). De afhankelijke variabelen waren: toolevaluatiematen (aan de hand van het TAM-model (Davis, 1989)) en politieke maten (politieke kennis (perceptie en feitelijk), en stemintentie). Ook analyseerden we het antwoordgedrag op de stemhulpstellingen: de proportie niet-directionele antwoorden (zie ook (Sturgis, Roberts & Smith (2014)) als unobtrusive indicator voor het begrip van de stellingen.

Studie 1 (N = 93) was een laboratoriumexperiment tijdens de Tweede Kamerverkiezingen 2023. Deelnemers (universitaire studenten) gebruikten een standaard stemhulp zonder informatie of een stemhulp-chatbot. De resultaten tonen aan dat de chatbot veelvuldig werd geraadpleegd (45%), vooral om informatie op te zoeken over de status quo van het politieke onderwerp of de argumenten die spelen in de discussie rondom het politieke onderwerp. In vergelijking met de standaard stemhulp werd de stemhulp-chatbot beter beoordeeld op toolevaluatiematen en politieke maten, en werden er ook minder niet-directionele antwoorden gegeven. Dit laatste is een sterke indicatie dat chatbots op een effectieve manier begripsproblemen verminderen.

Studie 2 (N = 144) reproduceerde grotendeels dezelfde resultaten, maar dan onder een meer diverse steekproef. De studie toonde aan dat de effecten stabiel waren bij verschillende niveaus van politieke geletterdheid.

Studie 3 (N = 159), uitgevoerd tijdens de Europese verkiezingen 2024, vergeleek een stemhulp-chatbot met een stemhulp die extra informatie aanbood in de webomgeving. Resultaten tonen aan dat er meer informatie werd opgevraagd in de webomgeving dan via de chatbot. Wel werden beide tools vergelijkbaar beoordeeld, en dit gold opnieuw voor gebruikersgroepen met verschillende niveaus van politieke geletterdheid.

In de presentatie bespreken we de implicaties van deze bevindingen voor theorie en praktijk.

Referentielijst

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. MIS Q, 13, 319–340. doi: 10.2307/249008

Kamoen, N., & Holleman, B. (2017). I don’t get it. Response difficulties in answering political attitude statements in Voting Advice Applications. Survey Research Methods, 11(2), 125-140. doi: 10.18148/srm/2017.v11i2.6728

Kamoen, N., & Liebrecht, C. (2022). I need a CAVAA: How conversational agent voting advice applications (CAVAAs) affect users' political knowledge and tool experience. Frontiers in Artificial Intelligence, 5, 835505. doi: doi.org/10.3389/frai.2022.835505

Sturgis, P., Roberts, C., & Smith, P. (2014). Middle alternatives revisited: How the neither/nor response acts as a way of saying “I don’t know”?. Sociological Methods & Research, 43(1), 15-38. doi: 10.1177/0049124112452527

PA15.3

Heel Holland hoort hondenfluitjes

Charlotte van der Voort & Suzanne Schuurman

Sinds een aantal jaar wint de term hondenfluitje niet alleen aan bekendheid in wetenschappelijke literatuur (Haney López, 2014; Saul, 2024; Henderson & McCready, 2024), maar ook in het publieke debat. Net zoals een echt hondenfluitje een ultrasoon geluid voortbrengt dat alleen hoorbaar is door honden en niet voor mensen, verwijst een metaforisch hondenfluitje naar een vorm van communicatie waarbij een impliciete boodschap wordt overgebracht op een selecte groep in het publiek, zonder dat dit wordt opgepikt door de rest. Hondenfluitjes vormen zo een retorische strategie die sprekers in staat stelt steun te verwerven voor controversiële standpunten zonder hier expliciet voor te hoeven uitkomen.

Hoewel academici enerzijds benadrukken dat het belangrijk is om hondenfluitjes te onthullen aan het bredere publiek en zodoende hun mogelijke schade te beperken (Langton, 2018; Saul, 2019), wordt er anderzijds gewaarschuwd dat het label ‘hondenfluitje’ gevoelig is voor retorisch misbruik (Hindess, 2014). Een sprekend voorbeeld is de beschuldiging van VVD-leider Yeşilgöz jegens PvdD-leider Ouwehand bij de Algemene Politieke Beschouwingen van 2024. Nadat Ouwehand een bericht over watermeloenen had gedeeld—een symbool voor solidariteit met het Palestijnse volk, zo legde Ouwehand uit—noemde Yeşilgöz dit een antisemitisch “hondenfluitje voor Hamasaanhangers” en beschuldigde Ouwehand zo van ontoelaatbare uitingen.

Anders dan eerdere taalwetenschappelijke literatuur die zich vooral heeft toegelegd op de vraag hoe hondenfluitjes precies werken, onderzoeken wij hoe de term ‘hondenfluitje’ wordt toegepast in het publieke debat. In de parlementaire verslagen op de website van de Tweede Kamer en in Nederlandstalige geschreven media via de database LexisNexis zochten we naar de term ‘hondenfluitje’ (inclusief enkele spellingsvarianten), wat ruim 150 casussen opleverde over de periode 2005 tot augustus 2025. Een eerste verkenning van deze data wees op twee opvallende patronen: 1) taalgebruikers kennen uiteenlopende betekenissen toe aan de term, en 2) het beschuldigen van een hondenfluitje fungeert als een krachtige, maar vaak drogredelijke, argumentatiestrategie. Op basis van deze observaties hebben we de casussen gecategoriseerd naar zowel toegekende betekenis als gebruikte argumentatie. Onze analyse laat zien dat de term ‘hondenfluitje’ op vijf verschillende manieren wordt gedefinieerd, variërend van algemene vormen van impliciete communicatie tot doelbewuste taalhandelingen die oproepen tot haat of geweld. Daarnaast bevonden wij twee drogredelijke strategieën die gepaard gaan met het beschuldigen van een hondenfluitje, namelijk de persoonlijke aanval en het onterecht woorden in de mond leggen.

In deze presentatie bespreken we de door ons gevonden verschillende gebruikswijzen en beschuldigingsstrategieën. We laten hiermee zien dat, hoewel we beducht moeten zijn voor daadwerkelijke hondenfluitjes, we ook kritisch moeten zijn wanneer iemand de hondenfluitkaart trekt.

Referentielijst

Haney López, I. F. (2014). Dog Whistle Politics: How Coded Racial Appeals Have Reinvented Racism and Wrecked the Middle Class. Oxford University Press. https://lawcat.berkeley.edu/record/1126547

Henderson, R. & McCready, E. (2024). Signaling without Saying: The Semantics and Pragmatics of Dogwhistles. Oxford University Press.

Hindess, B. (2014). Whistling the Dog. In J. Uhr & R. Walter (Eds.), Studies in Australian Political Rhetoric (pp. 143–154). Australian National University Press. https://doi.org/10.22459/sapr.09.2014.07

Langton, R. (2018). Blocking as Counter-speech. In D. Fogal, D. W. Harris, & M. Mossi (Eds.), New work on speech acts (pp. 144–164). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oso/9780198738831.003.0013

Saul, J. M. (2019). What is Happening to Our Norms Against Racist Speech? Supplement to the Proceedings of the Aristotelian Society/Supplementary Volume - Aristotelian Society, 93(1), 1–23. https://doi.org/10.1093/arisup/akz001

Saul, J. M. (2024). Dogwhistles and Figleaves: How Manipulative Language Spreads Racism and Falsehood. Oxford University Press.

PA16.1

Van ‘dank je wel’ naar ‘hopelijk tot snel’: hoe mens en machine reageren op positieve hotelreviews

Mariet Raedts & Irene Roozen

De meeste hotelreviews zijn positief (Deng & Ravichandran, 2023). Toch kregen hotelreacties op positieve reviews tot nu toe weinig aandacht in taal- en communicatiewetenschappelijk onderzoek (Cenni & Goethals, 2021; Lopes et al., 2023). Dat is opvallend, want zulke reacties vragen om strategische keuzes: complimenten van gasten benutten om de online reputatie te versterken zonder opschepperig of onoprecht over te komen. Het belang van die keuzes neemt toe nu generatieve AI nieuwe mogelijkheden biedt om online reputatiemanagement te automatiseren. Om de technologie verantwoord te integreren, moeten we echter eerst weten of AI-antwoorden verschillen van menselijke antwoorden, en zo ja, op welke punten.

Om die vraag te beantwoorden, vergeleken we menselijke en AI-gegenereerde reacties (ChatGPT 4.0) op 600 positieve Booking.com-reviews van 150 hotels in Vlaanderen en Nederland. Alle menselijke reacties dateren van 2022, net vóór de publieke doorbraak van generatieve AI. De helft van de verzamelde reviews was uitsluitend positief (eenzijdige reviews), de andere helft bevatte ook kritiek (tweezijdige reviews). In navolging van eerdere studies naar AI-antwoorden op negatieve reviews (Wan, 2024; Yan & Liu, 2025) analyseerden we de lengte en de opbouw van de reacties. Om de beleefdheidsstrategieën en het relationeel taalgebruik (rapport management) van mens en machine in kaart te brengen, baseerden we ons op de move-taxonomieën van Cenni en Goethals (2020, 2021).

De antwoorden van ChatGPT verschillen op verschillende punten van die van hotelmedewerkers. De AI-reacties zijn gemiddeld langer en volgen een vast patroon: de gast bedanken, positieve elementen uit de review parafraseren en de gast uitnodigen voor een herhaalbezoek. Bij tweezijdige reviews voegt de bot empathische formuleringen en/of verwijzingen naar verbeteracties toe. De hotelmedewerkers reageren veel gevarieerder: van een korte ‘Thnx’ tot antwoorden van ruim 1300 tekens. Zij verwijzen vaak minder expliciet naar de complimenten en zijn in ongeveer een kwart van hun reacties op tweezijdige reviews (mild) defensief.

Onze analyse laat zien dat AI niet alleen de structuur van hotelantwoorden uniformeert, maar ook een mogelijke katalysator is voor discursieve verschuivingen in de communicatiestrategieën van hotels met tevreden gasten.

Referentielijst

Cenni, I., & Goethals, P. (2020). Responding to negative hotel reviews: A cross-linguistic perspective on online rapport-management. Discourse, Context & Media, 37, 100430. https://doi.org/10.1016/j.dcm.2020.100430

Cenni, I., & Goethals, P. (2021). Business responses to positive reviews online: Face-work on TripAdvisor. Journal of Pragmatics, 180, 38-50. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2021.04.008

Deng, C., & Ravichandran, T. (2023). Managerial response to online positive reviews: helpful or harmful? Information Systems Research, 35(4), 1802–1823. https://doi.org/10.1287/isre.2019.0175

Lopes, A.I., Malthouse, E.C., Dens, N., & De Pelsmacker, P. (2024). "Is webcare good for business? A study of the effect of managerial response strategies to online reviews on hotel bookings". Journal of Service Management, 35(6), 22-41. https://doi.org/10.1108/JOSM-05-2023-0219

Wan, Y. (2024). Language differences in online complaint responses between generative artificial intelligence and hotel managers. Informatics, 11(3), 66. https://doi.org/10.3390/informatics11030066

Yang, D., & Liu, P. (2025). Utilizing AI to manage rapport: ERNIE Bot’s interpersonal strategies to respond to negative hotel reviews. Lingua, 315, 103874. https://doi.org/10.1016/j.lingua.2024.103874

PA16.2

Het effect van mitigerend taalgebruik in Nederlandstalige online hotelreacties op gastenreviews

Griet Boone & Lieve Vangehuchten

In het huidige tijdperk van digitalisering delen veel mensen hun hotelervaringen online. Goede webcare – in dit geval het schrijven van een effectieve reactie op een gastenbeoordeling – is dus cruciaal voor hotels om hun reputatie te verdedigen en geen potentiële klanten te verliezen (Lopes et al., 2023; Van Hooijdonk & Liebrecht, 2021). Met dit doel maken hotels in hun reacties soms gebruik van verzachtende formuleringen om de negatieve feedback van een gast af te zwakken (Boone et al., 2024). Hoe dit mitigerend taalgebruik ervaren wordt door potentiële hotelgasten is echter nog niet onderzocht. In onze presentatie stellen we twee experimentele studies voor, gebaseerd op een corpus met Nederlandstalige hotelinteracties gepost op Booking.com, waarin we dit nagaan. In het eerste experiment met een between-subjects design beoordeelden potentiële hotelgasten (N=150) vijf hotelreacties op een 7-puntslikertschaal op vlak van klantvriendelijkheid, professionaliteit en gepastheid. De deelnemers werden willekeurig ingedeeld in twee condities: in de eerste conditie bevatten de hotelreacties mitigatie, in de tweede niet. Het tweede experiment met een within-subjects design onderzocht hoe verschillende mitigatiestrategieën (i.e., downtoners, negatie voor een positieve uitdrukking, understaters, diminutieven en subjectivizers) beoordeeld werden qua klantvriendelijkheid, professionaliteit en gepastheid. Drieënvijftig andere deelnemers beoordeelden de hotelreacties op een 7-puntsschaal en motiveerden hun antwoord. Voor het eerste experiment werden er geen significante verschillen gevonden tussen reacties met en zonder mitigerend taalgebruik, wat suggereert dat mitigatie op het eerste gezicht eerder als een onopvallend fenomeen beschouwd kan worden. Uit het tweede experiment bleek wel dat er significante verschillen waren tussen de verschillende mitigatiestrategieën, waarbij understaters (‘een beetje’, ‘lichtjes’, ‘wat’) en subjectivisers (‘het lijkt me dat’, ‘het kan zijn dat’) het negatiefst werden gepercipieerd. Dit toont aan dat sommige vormen van mitigerend taalgebruik, waarbij de klachten van de gasten afgezwakt worden, de perceptie van potentiële hotelgasten negatief kunnen beïnvloeden (Boone & Vangehuchten, 2025).

Referentielijst

Boone, G., Cenni, I., Decock, S. (2024, May 30-June 1). Self-serving mitigation in hotel responses to online negative feedback. A cross-linguistic analysis. [Conference presentation]. 10th International Conference on Intercultural Pragmatics and Communication (INPRA), Pisa, Italy.

Boone, G. & Vangehuchten, L. (2025). “Jammer dat u een aantal minpuntjes heeft ervaren!” Het effect van mitigerend taalgebruik in online hotelreacties op gastenreviews. Tijdschrift voor Communicatiewetenschap, 53(2), 106-131. https://doi.org/10.5117/TCW2025.2.002.BOON

Lopes, A. I., Dens, N., De Pelsmacker, P., & Malthouse, E. C. (2023). Managerial response strategies to eWOM: A framework and research agenda for webcare. Tourism Management, 98, 104739.

Van Hooijdonk, C., & Liebrecht, C. (2021). Sorry but no sorry: The use and effects of apologies in airline webcare responses to NeWOM messages of flight passengers. Discourse, Context & Media, 40, 100442.

PA16.3

Self praise-strategieën in LinkedIn-bijdragen: Een analyse van 14 interviews met HR-recruiters

Rebecca Van Herck, Els Tobback & Vera van Helden

De professionele netwerksite LinkedIn laat gebruikers bijdragen delen met hun netwerk, wat bij net afgestudeerden vaak gaat over recent opgedane ervaringen, het afronden van een stage of het behalen van een diploma, vaak in combinatie met de oproep naar een nieuwe uitdaging. Hiermee willen ze zich zo positief mogelijk voorstellen (impressiemanagement, zie bv. Johnson et al., 2016; Peeters en Lievens, 2006) en maken ze gebruik van self praise-strategieën, zoals het vermelden van de graad van verdienste bij het behaalde diploma (Tobback, 2019; Weisi & Hajizadeh, 2025). Tegelijkertijd zijn er aanwijzingen dat gebruikers niet als opschepperig willen overkomen en hiervoor pragmatische modifiers (downgraders) inzetten om de self praise-boodschap af te zwakken (Dayter, 2014; Tobback, 2019).
Hoewel er al onderzoek bestaat naar self praise op sociale media, is nog weinig bekend over hoe HR-recruiters, die op LinkedIn zoeken naar geschikte profielen voor hun vacatures, dergelijke strategieën interpreteren in de context van rekrutering. De vraag die zich hierbij stelt is welke rol self praise-strategieën in LinkedIn-bijdragen van potentiële sollicitanten spelen bij de perceptie van HR-recruiters in hun zoektocht naar een kandidaat.
Via semi-gestructureerde interviews met veertien HR-recruiters (7 werknemers van een profitorganisatie, 7 van een non-profitorganisatie) werden vijf LinkedIn-bijdragen voorgelegd. De bijdragen waren geschreven door fictieve gebruikers (net afgestudeerden) die iets vertelden over hun recent opgedane ervaring. De HR-recruiters beoordeelden de bijdragen in de context van een fictieve vacature, o.a. door de vijf kandidaten te rangschikken. De bijdragen bevatten telkens een unieke combinatie van self praise-strategieën, gebaseerd op het framework van Tobback (2019). De data werden geanalyseerd via een thematische, bottom-up benadering, geïnformeerd door de bestaande literatuur over self praise.
De voorlopige resultaten wijzen uit dat HR-recruiters in de eerste plaats de inhoud beoordelen, zoals het type diploma dat al dan niet aansluit bij de vacature. Daarnaast valt op dat self praise-strategieën toch een belangrijke rol spelen bij de rangschikking van kandidaten. Sommige strategieën, zoals third party praise, waarbij een kandidaat een positief bericht van een leidinggevende deelt, lijken een positief effect te hebben. Andere strategieën, zoals het gebruik van emoij's met gezichtsuitdrukking, worden door HR-recruiters doorgaans als negatief bestempeld en zorgen ervoor dat de kandidaat lager wordt gerangschikt. Nog andere strategieën worden gemengd ontvangen. Zo wordt het woord expert (in de zin: "Ik kan mijzelf nu dan ook een Business-expert noemen!") zowel negatief (te ambitieus) als positief (het toont lef en zelfzekerheid) gepercipieerd. Deze bevindingen suggereren dat subtiele vormen van zelfpresentatie op LinkedIn de perceptie door HR-recruiters kunnen beïnvloeden, wat implicaties heeft voor potentiële kandidaten.

Referentielijst

Dayter, D. (2014). Self-praise in microblogging. Journal of Pragmatics, 62, 91–102.
Johnson, G., Griffith, J., & Buckley, R. (2016). A new model of impression management: Emotions in the 'black box' of organizational persuasion. Journal of Occupational and Organizational Psychology, 89, 111–140.
Peeters, H., & Lievens, F. (2006). Verbal and nonverbal impression management tactics in behavior description and situational interviews. International Journal of Selection and Assessment, 14(3), 206–222.
Tobback, E. (2019). Telling the world how skilful you are: Self-praise strategies on LinkedIn, Discourse & Communication, 13(6): 647-668.
Weisi, H., & Hajizadeh, S. (2025). LinkedIn as a platform: The pragmatic strategies of self-presentation and self-praise. Social Sciences & Humanities Open, 11, 101266.

PA17.1

Tussentaal ge(radio)spot! Een experimenteel onderzoek naar de effecten van tussentaal in radiospots

Bert Oben, Emma Vos & Julie Janssens

In Vlaanderen is tussentaal de laatste decennia sterk in opmars. Het is niet alleen te horen in informele situaties, maar ook in publieke contexten zoals op school, op het werk en in de media (Lybaert & Delarue, 2017). Specifiek op het vlak van reclame tonen Van Gijsel et al. (2008) aan dat tussentaal vooral voorkomt in advertenties gericht op jongeren en dat de productsoort weinig invloed heeft op het aantal tussentalige reclames. Hoewel de rol van het gebruik van verschillende taalvariëteiten in reclame al onderzocht werd (bv. citétaal in Koeman, Marzo & Schoofs (2016), vreemde talen in Hornikx, van Meurs & Starren (2005), of regionaal accent in Hendriks, van Meurs & Behnke (2019)), zijn er weinig studies naar de rol van tussentaal in advertenties. Dit onderzoek behandelt daarom de volgende onderzoeksvraag: 'Wat zijn de effecten van het gebruik van tussentaal in radiospots op de beoordeling en recall van de advertentie en het merk?' Daarbij wordt er ook gekeken naar de rol van de leeftijd van de luisteraar en het type product.
Er werden acht fictieve radiospots gemaakt die verschillen in taalvariëteit (tussentaal of Standaardnederlands), producttype (hedonistisch: chocolade of functioneel: tandpasta) en spreker (twee vrouwen van 35 en 36 jaar oud). In totaal namen 312 mensen deel aan een online vragenlijst, waarin ze twee radiospots (één voor chocolade en één voor tandpasta) beoordeelden op vlak van vijf dimensies: de aantrekkelijkheid van de advertentie, de authenticiteit van de spreker, de aantrekkelijkheid van het merk, de herinnering van het product en de merknaam en ten slotte hun betalingsbereidheid.
De resultaten tonen aan dat tussentaal gemiddeld beter scoort dan Standaardnederlands op drie aspecten: aantrekkelijkheid van de advertentie, authenticiteit van de spreker en aantrekkelijkheid van het merk. Die positieve effecten gelden niet enkel voor jongeren, maar ook voor oudere luisteraars. Het producttype blijkt daarnaast een bepalende factor voor de effectiviteit van tussentaal: vooral bij het hedonistische product heeft tussentaal een duidelijk gunstiger effect dan Standaardnederlands. De taalvariëteit en het producttype hebben geen invloed op de merk- en productherinnering. Tussentaal lijkt dus niet een overall positief effect te genereren: zoals verwacht werkt het vooral bij hedonistische producten, maar tegen de verwachting in werkt het niet beter bij jongeren. In de presentatie bespreken we daarvan de verdere theoretische en praktische implicaties.

Referentielijst

Hendriks, B., van Meurs, F. & Behnke, G. (2019). The Effect of Different Degrees of Regional Accentedness in Radio Commercials: An Experiment with German Consumers. Journal of International Consumer Marketing, 31(4), 302–316.
Hornikx, J., van Meurs, F. & Starren, M. (2005). Welke associaties roepen vreemde talen in reclame op? Toegepaste Taalwetenschap in Artikelen, 74(2), 71-80.
Koeman, J., Marzo, S. & Schoofs, N. (2016). Hoe mainstream is 'Citétaal'?: De impact van het gebruik van jongerentaal in reclameslogans. Tijdschrift voor communicatiewetenschap, 44(2), 168-184.
Lybaert, C., & Delarue, S. (2017). 'k Spreek ekik ver altijd zo: over de opmars van tussentaal in Vlaanderen. In G. De Sutter (Ed.), De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen: een inleiding tot de variatietaalkunde (pp. 142–162). Leuven: Acco.
Van Gijsel, S., Speelman, D., & Geeraerts, D. (2008). Style shifting in commercials. Journal of Pragmatics, 40(2), 205–226.

PA17.2

Hoe informatiestructuur en taalbeheersing bepalen hoe goed we subjectiviteit herkennen

Sarah Bernolet

In de huidige informatiemaatschappij, waar informatie overal beschikbaar en massaal aanwezig is, wordt het steeds belangrijker om feiten van meningen te kunnen onderscheiden. Dat is niet altijd evident wanneer meningen als feiten verpakt worden (Het is een feit dat de multiculturele samenleving geflopt is). Kaiser en Wang (2021) ontdekten dat het herkennen van zulke sofismen afhangt van hun informatiestructuur. Subjectieve adjectieven worden makkelijker als dusdanig herkend als ze apart in een zin gebruikt worden als predicaat (a) dan wanneer ze voorkomen in een bijzin (b) of bij een substantief (c). Of het adjectief deel uitmaakt van de nieuwe informatie (a & b) of de gekende informatie in een zin (c) maakt ook uit: als adjectieven op een plaats staan die normaal gezien gebruikt wordt om gekende informatie weer te geven, merken we minder snel op dat ze een subjectieve nuance toevoegen.
(a) Het orkest was geweldig. Het telde vijf voormalige winnaars van de Elisabethwedstrijd.
(b) Het orkest, dat geweldig was, telde vijf voormalige winnaars van de Elisabethwedstrijd.
(c) Het geweldige orkest telde vijf voormalige winnaars van de Elisabethwedstrijd.
Kaiser en Wang (2021) voerden hun leesonderzoek uit in het Engels bij moedertaalsprekers van het Engels; voor deze studie werd het onderzoek eerst gerepliceerd bij Nederlands-Engelse tweetaligen in hun eerste (T1) en tweede (T2) taal. Voor het Nederlands (N= 68) weken de resultaten af van de resultaten van Kaiser & Wang: de subjectiviteitsscores waren niet significant verschillend voor adjectieven in een bijzin (b) en adpositionele adjectieven (c). In het Engels als tweede taal (N= 53) waren alle contrasten tussen subjectieve condities significant, maar een gecombineerde analyse gaf aan dat de scores in het algemeen hoger lagen in de T2. De T2 scores daalden met een stijgende taalbeheersing in de T2 (gemeten aan de hand van de Engelse LexTALE [Lemhöfer & Boersma, 2012]).
In vervolgstudies deden we verder onderzoek naar het effect in het Frans en het Spaans als eerste en tweede taal en de rol van taalbeheersing in de taal in kwestie (gemeten via de Franse [Brysbaert, 2013] en de Spaanse LexTALE [Izura et al., 2014]). De resultaten lijken te suggereren dat het effect van informatiestructuur weinig verschilt over talen heen en dat er een omgekeerd U-vormig verband bestaat tussen het effect en het niveau van taalbeheersing in de taal in kwestie, waarbij een hogere automatisering van het lezen leidt tot minder aandachtig lezen.

Referentielijst

Brysbaert, M. (2013). Lextale_FR a fast, free, and efficient test to measure language proficiency in French. Psychologica Belgica, 53(1), 23-37.
Izura, C., Cuetos, F., & Brysbaert, M. (2014). Lextale-Esp: a test to rapidly and efficiently assess the Spanish vocabulary size. Psicologica: International Journal of Methodology and Experimental Psychology, 35(1), 49-66.
Kaiser, E., & Wang, C. (2021). Packaging information as fact versus opinion: Consequences of the (information-) structural position of subjective adjectives. Discourse Processes, 58(7), 617-641.
Lemhöfer, K., & Broersma, M. (2012). Introducing LexTALE: A quick and valid lexical test for advanced learners of English. Behavior research methods, 44(2), 325-343.

PA17.3

Een systematische review over de lexicale, stilistische en argumentatieve kenmerken van online misinformatie

Stef Hankel, Yvette Linders & Margot van Mulken

De online informatievoorziening staat steeds meer onder druk door de toenemende golf aan misinformatie. Gebruikers worden overspoeld met valse en misleidende verhalen waardoor het moeilijker wordt om feit van fictie te onderscheiden (Fernandez & Alani, 2018). Om dit tegen te gaan ontwikkelen onderzoekers interventies die mensen beschermen tegen online misinformatie (Bodaghi et al., 2023). Een veelbelovende aanpak richt zich op het versterken van de digitale geletterdheid (Droog et al., 2025). Hierbij is het onder andere essentieel om inzichten te hebben in de taalkundige kenmerken van misinformatie. Eerder onderzoek heeft dergelijke kenmerken geïdentificeerd via uiteenlopende methoden; computationele analyses die grote tekstcorpora vergelijken en verborgen patronen blootleggen, en handmatige methoden die ruimte bieden voor interpretatie van subtielere, vaak argumentatieve kenmerken. Tegelijkertijd laten eerdere studies zien dat resultaten soms uiteenlopen of niet eenduidig zijn. Een potentiële verklaring hiervoor ligt mogelijk in de contextuele factoren, zoals het media platform, het onderwerp of de verspreidingsvorm (Aïmeur et al., 2023). Tot nu toe ontbreekt echter een systematisch overzicht dat zowel methodologische verschillen als de mogelijke invloed van context samenbrengt. In deze systematische review combineren we inzichten uit 52 peer-reviewed studies naar talige kenmerken van misinformatie. De volgende vragen staan hierbij centraal: welke lexicale, stilistische en argumentatieve kenmerken zijn typerend voor misinformatie, hoe hangen deze samen met analysemethoden, en welke rol spelen contextuele factoren zoals vorm (bv. nieuwsartikelen of sociale media), onderwerp (bv. gezondheid of klimaat) en type misinformatie (bv. fake news of complottheorieën)? Ook verkennen we in welke mate deze kenmerken voor lezers mogelijk waarneembaar zijn. Op basis van een inductieve analyse stelden we zes kenmerkgroepen vast die direct verbonden zijn met de lexicale, stilistische en argumentatieve dimensies: sentimentele & epistemische kenmerken, complexiteit & structuur, orthografie, stijl & toon, verdraaiing, en drogredeneringen & verhulling. Contextuele factoren zorgen bovendien voor opmerkelijke verschillen tussen typen misinformatie en verschillende thema's. Tot slot bespreken we open vragen voor toekomstig onderzoek en de implicaties van onze bevindingen voor het versterken van geletterdheid via kenmerken die lezers daadwerkelijk kunnen opmerken.

Referentielijst

Aïmeur, E., Amri, S., & Brassard, G. (2023). Fake news, disinformation and misinformation in social media: a review. Social Network Analysis And Mining, 13(1). https://doi.org/10.1007/s13278-023-01028-5

Bodaghi, A., Schmitt, K. A., Watine, P., & Fung, B. C. M. (2023). A Literature Review on Detecting, Verifying, and Mitigating Online Misinformation. IEEE Transactions On Computational Social Systems, 11(4), 5119–5145. https://doi.org/10.1109/tcss.2023.3289031

Fernandez, M., & Alani, H. (2018). Online Misinformation. WWW '18: Companion Proceedings Of The The Web Conference 2018, 595–602. https://doi.org/10.1145/3184558.3188730

Droog, E., Vermeulen, I., Van Huijstee, D., Harutyunyan, D., Tejedor, S., & Pulido, C. (2025). Combatting the Misinformation Crisis: A Systematic Review of the Literature on Characteristics and Effectiveness of Media Literacy Interventions. Communication Research. https://doi.org/10.1177/00936502251363705

PA18.1	**Nederlands en Vlaamse Gebarentaal in het basisonderwijs** *Beatrijs Wille* Een initiatief dat in Vlaanderen een nieuwe norm heeft gezet, is de mogelijkheid om tweetalig inclusief onderwijs in het Nederlands – Vlaamse Gebarentaal (VGT) op te zetten. Doof Vlaanderen lobbyde meer dan tien jaar actief voor de structurele integratie van tweetalig onderwijs in het gewoon onderwijs voor alle gebarentalige kinderen. Hun aanhoudende pleidooi resulteerde in een belangrijke mijlpaal op 24 april 2024, toen het Vlaams Parlement unaniem een amendement op het decreet Basisonderwijs goedkeurde. Om scholen te ondersteunen bij het opzetten van deze nieuwe organisatievorm in Vlaanderen, tweetalig inclusief onderwijs Nederlands – VGT, hebben we onderzocht welke internationale organisatievorm(en) van tweetalig onderwijs als kwalitatief hoogstaand en/of effectief kunnen worden beschouwd, en welke kunnen worden geïmplementeerd in de Vlaamse onderwijscontext. We hebben verder onderzocht hoe een adequate taalontwikkeling voor beide talen kan worden gewaarborgd, de focus van deze presentatie. Een rapid review in Web of Science en SCOPUS Elsevier werd gevolgd door twee academische focusgroepgesprekken met Vlaamse horende en internationale dove experts (n=11). Vervolgens werden vijf focusgroepgesprekken gehouden met onderwijsmedewerkers uit het gewoon onderwijs (n=7) en buitengewoon onderwijs (n=6) en dove en horende ouders (n=8). Deze data werden onderworpen aan een inductieve thematische analyse in NVivo. Uit de analyse bleek dat co-enrollment de meest haalbare en wenselijke organisatievorm is, die in staat is om kwalitatief hoogstaand onderwijs te bieden. Co-enrollment wordt gezien als een organisatievorm die het meest aanleunt tegen hoe inclusie eruit zou moeten zien (Marschark et al., 2019). Men overstijgt hierbij de knelpunten van aparte scholen/klassen en van geïntegreerd onderwijs (met minimale ondersteuning) en verzoent de voordelen van beide systemen met elkaar. Ik bespreek de kernprincipes van co-enrollment en de voorwaarden voor succesvolle implementatie, met een focus op taalbeleid en -planning, taalvaardigheden in Nederlands en Vlaamse Gebarentaal en taaldifferentiatie in de klas. **Referentielijst** Marschark, M., Antia, S. & Knoors, H. (2019). Co-enrollment in deaf education. New York: Oxford University Press. Ghesquière, M., & Meurant, L. (2018). Ecole et Surdité – Une expérience d'enseignement bilingue et inclusif. Presses universitaires de Namur.

PA18.2

Handen aan het woord: Prototypische gebarenpatronen voor discourse connectieven

Merel Scholman & Schuyler Laparle

Discourse is gestructureerd door coherentierelaties: logische verbanden tussen proposities zoals causaliteit, contrast en temporele sequenties (Sanders, Spooren & Noordman, 1992). Deze relaties worden vaak expliciet gemarkeerd door connectieven zoals "omdat", "hoewel" en "nadat" (Bourgonje et al., 2018). Het merendeel van onderzoek naar connectieven richt zich op geschreven tekst, maar gesproken communicatie is inherent multimodaal. Handgebaren vervullen verschillende functies: iconische gebaren beelden concrete concepten uit (sprekers kunnen "exploderen" uitbeelden door hun handen uiteen te bewegen), terwijl andere gebaren discourse structureren (sprekers kunnen "enerzijds" en "anderzijds" uitbeelden door hun handen achtereenvolgens aan verschillende kanten te positioneren).

Iconische gebaren worden frequent geproduceerd bij concrete referenten (McNeill, 1992), maar systematische gebarenpatronen voor abstractere discoursemarkers zoals connectieven zijn nauwelijks empirisch onderzocht (Scholman & Laparle, 2025). Als connectieven consistente gebarenpatronen uitlokken, zou dit wijzen op een geïntegreerd multimodaal systeem waarin handgebaren zowel iconische als structurele discoursefuncties vervullen.

De onderzoeksvraag is als volgt: In hoeverre vertonen handgebaren bij connectieven systematische patronen die gerelateerd zijn aan de onderliggende coherentierelatie?

Tijdens een wetenschapsfestival voeredn proefpersonen (n ≈ 81) een gecontroleerde productietaak uit. Deelnemers lazen fragmenten uit talkshows voor (2 zinnen per fragment) en produceerden op gemarkeerde momenten handgebaren. Per fragment vroegen we twee gebaren: eerst bij een iconisch woord (bijv. "explosie"), daarna bij een connectief (bijv. "omdat"). We gebruikten acht items met verschillende coherentierelaties (causaliteit, contrast, temporele sequenties, etc.). Video-opnames werden gecodeerd op gebarentype en vormkenmerken. Analyses richtten zich op consistentie per connectieftype en relatietype.

De datacollectie vond eind september plaats. De resultaten zullen bijdragen aan theorieën over multimodale communicatie en de cognitieve representatie van coherentierelaties.

Referentielijst

Bourgonje, P., Hoek, J., Evers-Vermeul, J., Redeker, G., Sanders, T., & Stede, M. (2018). Constructing a lexicon of Dutch discourse connectives. Computational Linguistics in the Netherlands Journal, 8, 163-175.

McNeill, D. (1992). Hand and mind: What gestures reveal about thought. University of Chicago press.

Sanders, T. J., Spooren, W. P., & Noordman, L. G. (1992). Toward a taxonomy of coherence relations. Discourse processes, 15(1), 1-35.

Scholman, M., & Laparle, S. (2025). Can gestures speak louder than words? The effect of gestural discourse markers on discourse expectations. Discourse Processes, 1-22.

PA19.1

De invloed van genderneutraal verwijzen in het nieuws op leeservaringen

Rachel Barten & Luuk Lagerwerf

Sinds 2016 worden de voornaamwoorden ‘hen’ en ‘die’ erkend als voorkeursvoornaamwoorden voor Nederlandstalige non-binaire personen (Decock et al., 2024). Deze voorkeursnaamwoorden kunnen genderneutrale taal bevorderen doordat ze uitdrukken dat een persoon niet uitsluitend mannelijk of vrouwelijk hoeft te zijn. En met genderneutrale taal bevorderen schrijvers op hun beurt weer een inclusievere samenleving. Daarnaast kan de toepassing van genderneutrale voornaamwoorden in de nieuwsmedia de kwaliteit en legitimiteit van journalistiek vergroten (Boutachekourt et al., 2021). Het gebruik van genderneutrale taal moet echter ook geaccepteerd worden door nieuwsgebruikers. Dat is lastiger bij talen waarin gender grammaticaal gemarkeerd wordt (Andala, 2023; Hord, 2016; Weerman, 2025). Dit onderzoek focust daarom op de impact van inclusieve taal in Nederlandse nieuwsartikelen op de leesbaarheid en verwerking van de tekst. Decock et al. (2024) toonden experimenteel aan dat er voor Vlaamse lezers geen verschil was in begrip tussen nieuwsvarianten met of zonder neutrale verwijzing. Wij hebben ons onderzoek hierop geënt, met een steekproef van Nederlandse lezers (N = 296). De vraag was of Nederlands inclusief taalgebruik in nieuwsberichten de begrijpelijkheid, ongemakkelijkheid, herinnering en waardering van lezers beïnvloedde. In een 2x2x2 tussenproefpersonenexperiment werden de effecten van het gebruik van genderneutrale voornaamwoorden ('hen/hun' en 'die/diens') op begrijpelijkheid, ongemakkelijkheid, waardering en herinnering getest. Elke deelnemer kreeg twee nieuwsberichten te lezen. De experimentele condities werden bepaald door 1) het wel of niet genderneutraal verwijzen: hij/zij is genderspecifiek, hen/die is genderneutraal; 2) het expliciet aanduiden van de ‘genderstatus’ van de personen (tussen haakjes bij eerste vermelding van de persoon) versus het weglaten ervan; en 3) de specifieke vorm van de verwijzing (binnen genderspecifiek: hij versus zij; binnen genderneutraal: die versus hen). De gedachte bij die laatste factor was dat zij en hen de meer gemarkeerde taalvormen waren in de nieuwsberichten, en hij en die een meer vanzelfsprekende vorm. De resultaten laten negatieve effecten van genderneutraliteit op alle vier de afhankelijke variabelen zien. Dit duidt op een minder gemakkelijke acceptatie van genderneutraal verwijzen ten opzichte van het gebruikelijke genderspecifieke verwijzen. Dit laat onverlet dat er andere gronden kunnen zijn om inclusieve taal in nieuwsmedia te willen bevorderen. Naar aanleiding van dit onderzoek willen we met het publiek speculeren of er sprake is van een kunstmatig effect, een regionaal effect, of een teken des tijds.

Referentielijst

Andała, M. (2023). Inclusief taalgebruik in Nederland. Roczniki Humanistyczne, 71(5sp), 159-171. https://doi.org/10.18290/rh23715sp-10

Boutachekourt, K., Schuurmans, A., Jap-Sam, M., & Rubio, S. (2021). Diversiteit in de journalistiek: Naar handelingsstrategieën voor diversiteit en inclusie in de journalistieke sector. Publinc. https://www.svdj.nl/wp-content/uploads/2021/05/Eindrapport-Diversiteit-in-de-Journalistiek-def.pdf

Decock, S., Van Hoof, S., Soens, E., & Verhaegen, H. (2024). The comprehensibility and appreciation of non-binary pronouns in newspaper reporting. The case of hen and die in Dutch. Applied Linguistics 45, 330–347. https://doi.org/10.1093/applin/amad028

Hord, L. C. R. (2016). Bucking the Linguistic Binary: Gender Neutral Language in English, Swedish, French, and German. Western Papers in Linguistics, 3(1), Article 1. https://ojs.lib.uwo.ca/index.php/wpl_clw/article/view/966

Weerman, F. (2025). Het verdriet van de talen. Metamorfoses van taal en talenstudies. Amsterdam University Press.

PA19.2

Gendercategorisering in transgender- en DSD/intersekse-zorg voor kinderen

Mieke Breukelman, Wyke Stommel, Anke Oerlemans & Chris Verhaak

Gendercategorisering gebeurt in interactie meestal impliciet (Pino & Edmonds, 2024; Stommel et al., 2022). Daarbij is gender, in onze maatschappij en ons taalsysteem, grotendeels binair ingericht hoewel die tweedeling geen recht doet aan de complexiteit en diversiteit van menselijke lichamen en ervaringen (Fausto-Sterling, 2019; Ward, 2020). In zorg voor kinderen met genderincongruentie (transgenderzorg) en kinderen met een variatie in hun geslachtelijke ontwikkeling (differences of sex development(DSD)/intersekse-zorg) wordt gendercategorisering medisch relevant. Hoe zorgverleners, kinderen en ouders in deze contexten invulling geven aan gender en gendercategorieën als ‘man’, ‘vrouw’ of ‘non-binair’ heeft consequenties voor diagnoses en behandelingen (vgl. Turowetz & Maynard, 2016), bijvoorbeeld in de keuze voor hormoonbehandeling. In deze presentatie leggen we bloot hoe gendercategorisering plaatsvindt in klinische consulten in transgender- en DSD/intersekse-zorg voor kinderen. We gebruiken hiervoor methoden van conversatieanalyse en membership categorization analysis.
Onze data bestaan uit video-opnamen van 35 consulten met diverse zorgverleners in transgender- en DSD/intersekse-zorg voor kinderen. Daarin wordt gendercategorisering veelvuldig relevant gemaakt, door zowel zorgverleners als door kinderen en/of ouders. Net als in andere contexten construeren gespreksdeelnemers gendercategorisering vanuit (impliciete) aannames en normen over wat ‘mannelijk’ en wat ‘vrouwelijk’ is (West & Zimmerman, 1987). Ze gebruiken daarbij gendercategorieën als ‘man’, ‘jongen’, ‘vrouw’, ‘meisje’, maar categorisering gebeurt ook vaak impliciet, via kenmerken die met gendercategorieën worden geassocieerd (Reynolds & Fitzgerald, 2015), zoals anatomie (‘balletjes of clitoris’), gedrag (‘jongens mogen tenminste wel voetballen’) of uiterlijk (‘hoge hakken’). Opvallend is dat binaire genderkenmerken en -normen ook gebruikt worden om niet-binaire categorieën te construeren (vgl. Crawley, 2022; Ward, 2020), maar genderneutrale termen als intersekse of non-binair in onze data weinig voorkomen. Tot slot zien we dat gendercategorisering vaak gepaard gaat met veel interactioneel werk: gespreksdeelnemers produceren lange beurten met veel herstelwerk (Kitzinger, 2012) en verantwoordingen (Robinson, 2016).
Onze (voorlopige) analyse laat zien dat gendercategorieën in gender-gerelateerde klinische zorg gezamenlijk en lokaal geconstrueerd worden door zorgverleners, kinderen en ouders, waarbij binaire gendercategorieën en -normen zowel bevestigd als uitgedaagd worden.

Referentielijst

Crawley, S. L. (2022). Queering Doing Gender: The Curious Absence of Ethnomethodology in Gender Studies and in Sociology. Sociological Theory, 40(4), 366-392. https://doi.org/10.1177/07352751221134828
Fausto-Sterling, A. (2019). Gender/Sex, Sexual Orientation, and Identity Are in the Body: How Did They Get There? The Journal of Sex Research, 56(4-5), 529-555. https://doi.org/10.1080/00224499.2019.1581883
Kitzinger, C. (2012). Repair. In J. Sidnell & T. Stivers (Eds.), The Handbook of Conversation Analysis (pp. 229-256). Wiley-Blackwell.
Pino, M., & Edmonds, D. M. (2024). Misgendering, Cisgenderism and the Reproduction of the Gender Order in Social Interaction. Sociology, 58(6), 1243-1262. https://doi.org/10.1177/00380385241237194
Reynolds, E., & Fitzgerald, R. (2015). Challenging Normativity: Re-appraising Category Bound, Tied and Predicated Features. In R. Fitzgerald & W. Housley (Eds.), Advances in Membership Categorisation Analysis (pp. 99-122). Sage Publications Ltd. https://doi.org/10.4135/9781473917873.N5
Robinson, J. D. (Ed.). (2016). Accountability in Social Interaction. Oxford University Press.
Stommel, W., Plug, I., Olde Hartman, T. C., Lucassen, P., van Dulmen, S., & Das, E. (2022). Gender stereotyping in medical interaction: A Membership Categorization Analysis. Patient Educ Couns, 105(11), 3242-3248. https://doi.org/10.1016/j.pec.2022.07.018
Turowetz, J., & Maynard, D. W. (2016). Category attribution as a device for diagnosis: fitting children to the autism spectrum. Sociol Health Illn, 38(4), 610-626. https://doi.org/10.1111/1467-9566.12382
Ward, K. (2020). Understanding Gender Categorisation in a Binary Society. In Gender Equality in Changing Times (pp. 107-127). https://doi.org/10.1007/978-3-030-26570-0_6
West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. Gender and Society, 1(2), 125-151. http://www.jstor.org/stable/189945

PA20.1

Schuld en verantwoordelijkheid: een discursief psychologische analyse van de manier waarop wilde dieren al dan niet verantwoordelijk worden gehouden voor hun gedrag

Anne Kessels

De terugkeer van wilde dieren levert een belangrijke bijdrage aan het behoud van gezonde en evenwichtige ecosystemen (bijv. Ripple et al., 2014). Tegelijkertijd zorgt deze ontwikkeling ook voor uitdagingen als het gaat om het samenleven met deze dieren. De voordelen en uitdagingen leiden tot uiteenlopende standpunten over de aanwezigheid van wilde dieren in door mensen gedomineerde gebieden, wat kan uitmonden in discussies over wildbeheer (bijv. Marshall et al., 2007). Voor het behoud van wilde diersoorten is het van belang om deze discussies te temperen (Madden, 2004). Echter, zulke discussies blijken vaak onoplosbaar (Van Herzele et al., 2015). Bovendien vinden deze discussies veelal online plaats, op sociale media. Het ontwerp en de algoritmes van deze online platforms dragen vaak bij aan negatieve ontwikkelingen zoals misinformatie en polarisatie (Shu et al., 2020; Van Bavel et al., 2021; Zhuravskaya et al., 2020), die het voeren van een constructieve dialoog verder kunnen belemmeren. Om onze kennis over (de onoplosbaarheid van) discussies over wilde dieren te vergroten, onderzochten we welke discursieve strategieën worden ingezet in online discussies over de aanwezigheid van wilde dieren in Nederland. We analyseerden twee case studies, namelijk de aanwezigheid van de wolf en de aanwezigheid van de bever. In elk van de cases selecteerden we één piekmoment in het online discours over deze diersoort. Dit leidde tot een corpus van meer dan 6000 berichten, afkomstig van Facebook en X. Dit corpus analyseerden we aan de hand van het discursief psychologische perspectief (zie Edwards & Potter, 1992). De analyse toont dat de psychologische concepten ‘schuld’ en ‘verantwoordelijkheid’ relevant worden gemaakt door middel van vier verschillende discursieve strategieën. Aan de hand van sequenties van beweringen en tegenbeweringen, onlogische tegenstellingen, personificaties en categoriseringen worden schuld en verantwoordelijkheid niet alleen toegeschreven aan de betrokken mensen, maar ook aan de betrokken dieren. Zo wordt de wolf gepersonifieerd met uitspraken als “die wolf heeft schijt aan die maatregelen die dat beest er buiten hadden moeten houden”. Door de wolf een menselijk gevoel (“schijt hebben aan iets”) toe te schrijven, wordt hem ‘agency’, en daardoor ook verantwoordelijkheid, toegeschreven. Doordat gespreksdeelnemers voornamelijk bezig zijn met wie zij verantwoordelijk houden voor een bepaalde gebeurtenis, blijven de uitdagingen van en potentiële oplossingen voor het samenleven met wilde dieren onbesproken. Bovendien benadrukken discursieve strategieën als het presenteren van beweringen en tegenbeweringen vooral de verschillen tussen deelnemers, waardoor het toeschrijven van schuld en verantwoordelijkheid bijdraagt aan verdeeldheid en conflict tussen deelnemers in het debat.

Referentielijst

Edwards, D., & Potter, J. (1992). Discursive Psychology. SAGE Publications.

Madden, F. (2004). Creating coexistence between Humans and Wildlife: Global Perspectives on Local Efforts to Address Human–Wildlife Conflict. Human Dimensions of Wildlife, 9(4), 247–257.

Marshall, K., White, R., & Fischer, A. (2007). Conflicts between humans over wildlife management: on the diversity of stakeholder attitudes and implications for conflict management. Biodiversity and Conservation, 16(11), 3129–3146.

Ripple, W. J., Estes, J. A., Beschta, R. L., Wilmers, C. C., Ritchie, E. G., Hebblewhite, M., Berger, J., Elmhagen, B., Letnic, M., Nelson, M. P., Schmitz, O. J., Smith, D. W., Wallach, A. D., & Wirsing, A. J. (2014). Status and Ecological Effects of the World’s Largest Carnivores. Science, 343(6167), 1241484.

Shu, K., Wang, S., Lee, D., & Liu, H. (2020). Mining Disinformation and Fake News: Concepts, Methods, and Recent Advancements. In K. Shu, S. Wang, D. Lee, & H. Liu (Eds.), Disinformation, Misinformation, and Fake News in Social Media: Emerging Research Challenges and Opportunities (pp. 1–19).

Van Bavel, J. J., Rathje, S., Harris, E., Robertson, C., & Sternisko, A. (2021). How social media shapes polarization. Trends in Cognitive Sciences, 25,(11), 913–916.

Van Herzele, A., Aarts, N., & Casaer, J. (2015). Wildlife comeback in Flanders: tracing the fault lines and dynamics of public debate. European Journal of Wildlife Research, 61(4), 539–555.

Zhuravskaya, E., Petrova, M., & Enikolopov, R. (2020). Political Effects of the Internet and Social Media. Annual Review of Economics, 12, 415–438.

PA20.2

Een discursief-psychologische analyse van geciteerde quotes in X-posts in het debat over de toestemming voor buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's) om religieuze symbolen te dragen

Petra Sneijder, Guusje Jol & Annette Klarenbeek

In deze presentatie bespreken we onze analyse van een online discussie over een gemeentelijk besluit in Nederland dat het dragen van religieuze symbolen door buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's) toestaat tijdens hun dienst. We hebben een zoekstring ontworpen in monitoringtool Spottler om berichten te verzamelen die in een afgebakende periode na deze beslissing zijn geplaatst.
Om de gegevens te analyseren, gebruikten we het perspectief van de discursieve psychologie, dat zich richt op de manier waarop taal wordt gebruikt om sociale acties uit te voeren en versies van de werkelijkheid te construeren (Edwards & Potter, 2001).
Tijdens het iteratieve analyseproces raakten we geïnteresseerd in X-posts waarin andere X-posts worden geciteerd en becommentarieerd. In reacties op citaten zijn de deelnemers het niet alleen eens met de oorspronkelijke berichten, maar demonstreren ze hun epistemische rechten op de kwestie en construeren ze hun meningen als onafhankelijk (Heritage & Raymond, 2005; Sneijder & Te Molder, 2006). Bovendien versterken de deelnemers in hun reacties op quotes de boodschap van het oorspronkelijke bericht door verschillende discursieve devices te gebruiken, zoals extreme case formulations en elaborations.
Onze bevindingen dragen bij aan de discursief-psychologische opvattingen over identiteitsconstructie in een digitale samenleving. De inzichten ondersteunen communicatieprofessionals bij het ontwerpen van reacties, waarbij rekening wordt gehouden met de relevantie van de constructie van onafhankelijke epistemische toegang in het publieke debat. Bovendien kan de intensivering van de boodschap bijdragen aan issuevorming in bredere zin en kan het professionals helpen deze fenomenen op te merken en de dialoog in een vroeg stadium te versterken (Strauß & Jonkman, 2017).

Referentielijst

Edwards, D., & Potter, J. (2001). Discursive Psychology. In A. McHoul & M. Rapley (Eds). How to analyse talk in institutional settings. A casebook of methods (pp. 12-14). Continuum International Publishing Group.
Heritage, J., & Raymond, G. (2005). The Terms of Agreement: Indexing Epistemic Authority and Subordination in Talk-in-Interaction. Social Psychology Quarterly, 68(1), 15–38.
Sneijder, P. & te Molder, H. (2006). Disputing taste : Food pleasure as an achievement in interaction. Appetite. 2006 ; Vol. 46, No. 1.
Strauβ, N., & Jonkman, J. (2017). The benefit of issue management: Anticipating crises in the digital age. Journal of Communication Management, 21(1), 34-50.

PA20.3

Een argumentatiebot in de collegezaal

Stef Spronck, José Plug & Jean Wagemans

Argument-checken is een middel in de strijd tegen misinformatie dat een stap verder gaat dan fact-checken doordat het de ook de kwaliteit van de ondersteuningsrelaties in een betoog beoordeelt (Plug & Wagemans 2024). In plaats van uitsluitend de waarheidswaarde van feiten vast te stellen, richt argument-checken zich op de aanvaardbaarheid, relevantie en toereikendheid van uitspraken binnen hun argumentatieve context. De recente doorbraak van generatieve AI en Large Language Models (LLMs) opent nieuwe mogelijkheden om argument-checken te automatiseren en toegankelijk te maken voor onderwijs en onderzoek. Tijdens de MA-cursus Communicatie en argumentatie aan de Universiteit van Amsterdam maken studenten in het studiejaar 2025–2026 kennis met argument-checken op basis van het Periodiek Systeem van Argumenten (Wagemans, 2016, 2023) en de bijbehorende Argument Type Identification Procedure (ATIP) (Wagemans 2025). Voor het eerst zetten zij daarbij de door de UvA ontwikkelde LLM UvA AI Chat in. Deze inzet heeft drie functies binnen de cursus: (1) Formatief-pedagogisch: Studenten leren de procedure van argument-checken formaliseren door middel van prompts. Het formuleren van een correcte instructie aan UvA AI Chat veronderstelt inzicht in de ATIP en de evaluatiestappen van argument-checken alsmede van de manier waarop prompts geoptimaliseerd kunnen worden. (2) Vergelijkend-reflectief: Studenten ontdekken het verschil tussen de analyse van een LLM en die van een menselijke analist. Door hun eigen analyses systematisch te documenteren en te vergelijken met de output van UvA AI Chat, ontwikkelen zij kritisch inzicht in de sterktes en beperkingen van geautomatiseerde argumentatie-analyse. (3) Onderzoekend-educatief: De cursus fungeert als laboratorium om ervaring op te bouwen met de inzet van LLMs binnen kwalitatieve methoden, in het bijzonder argumentatieanalyse en argument-checken. In deze lezing presenteren we de eerste ervaringen met deze onderwijsinnovatie. We bespreken de mate waarin de drie doelen zijn gerealiseerd en reflecteren op uitdagingen en best practices bij de inzet van LLMs voor het doceren van kwalitatieve analysemethoden. Daarbij laten we zien hoe de combinatie van PTA, ATIP en argument-checken perspectief biedt op de verdere ontwikkeling van AI-gebaseerde argumentatiebots in de academische context.

Referentielijst

José Plug, H., and Jean H. M. Wagemans. 2024. “Argument-Checken Als Een Methode Voor Het Identificeren van Misinformatie.” Tijdschrift Voor Taalbeheersing 46 (1): 34–52. https://doi.org/10.5117/tvt2023.01.004.plug.

Wagemans, Jean. H. M. 2016. “Constructing a Periodic Table of Arguments.” In Argumentation, Objectivity, and Bias: ProceedingsOSSA 11, edited by P. Bondyand and L. Benacquista, 1–12. OSSA.

PO1

Metaphor in the making: Hoe journalistieke praktijken metafoorgebruik in wetenschapscommunicatie beïnvloeden

Dunja Wackers & Gudrun Reijnierse

Percepties van wetenschappelijke informatie spelen een cruciale rol in veel beslissingen die mensen dagelijks nemen - bijvoorbeeld of ze zich laten vaccineren, duurzame keuzes maken, of deelnemen aan het debat over de implicaties van kunstmatige intelligentie. In onze huidige kennissamenleving zijn de meeste mensen echter op veel van deze terreinen geen experts: zij beschikken vaak niet over diepgaande, gespecialiseerde kennis van deze complexe, maatschappelijk relevante onderwerpen (Blockley, 2020). In plaats daarvan vormen zij hun begrip grotendeels op basis van informatie die zij via (online) media ontvangen (Jamieson, 2017). Dat betekent dat journalisten een grote invloed hebben op de publieke perceptie van wetenschap. De manier waarop journalisten hun boodschappen formuleren — de woorden die zij kiezen en hoe zij die gebruiken — speelt hierbij een bepalende rol.

Een krachtig hulpmiddel dat journalisten ter beschikking hebben om verbindingen te leggen tussen wetenschap en samenleving, is de metafoor. Metaforen kunnen het abstracte concreter maken, het complexe eenvoudiger en het ontastbare beter herkenbaar (Lakoff & Johnson, 1980). Zo kunnen metaforen een reeks positieve effecten teweegbrengen, zoals het verduidelijken van wetenschappelijke concepten, het vergroten van begrip, en het opwekken van enthousiasme. Daarnaast kunnen metaforen mensen helpen om beter geïnformeerde beslissingen te nemen over complexe maatschappelijke problemen. Het gebruik van metaforen is echter niet zonder risico, omdat metaforen onderwerpen altijd vanuit specifieke perspectieven presenteren. Hierdoor worden bepaalde aspecten benadrukt en verdwijnen andere juist naar de achtergrond (Kueffer & Larson, 2014; Taylor & Dewsbury, 2018).

De dubbele aard van metaforen roept belangrijke vragen op over hun rol in de context van wetenschapsjournalistiek. In deze posterpresentatie delen we de eerste resultaten van een recent gestart onderzoeksproject dat onderzoekt hoe de integratie van metaforen in wetenschapsjournalistieke teksten tot stand komt. Meer precies richt dit onderzoeksproject zich a) op het onderzoeken van het real-time schrijfproces van wetenschapscommunicatie, met speciale aandacht voor de selectie en integratie van metaforen, en b) op het verkennen van de ethische overwegingen en drijfveren van journalisten voor het gebruik van metaforen via retrospectieve interviews. De resultaten van het project zullen unieke inzichten bieden in het productieproces van metaforen, inclusief de motieven en overwegingen van journalisten om metaforen in hun teksten te verwerken.

Referentielijst

Blockley, D. (2020). Creativity, problem solving, and aesthetics in engineering. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-38257-5

Jamieson, K.H., Kahan, D.M., & Scheufele, D.A. (Eds.). (2017). The Oxford handbook of the science of science communication. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190497620.001.0001

Kueffer, C., & Larson, B.M.H. (2014). Responsible use of language in scientific writing and science communication. BioScience, 64(8), 719–724. https://doi.org/10.1093/biosci/biu084

Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). Metaphors we live by. University of Chicago Press.

Taylor, C., & Dewsbury, B.M. (2018). On the problem and promise of metaphor use in science and science communication. Journal of Microbiology & Biology Education, 19(1), 1–5. https://doi.org/10.1128/jmbe.v19i1.1538

PO2

Uit betrouwbare bron: Hoe kunnen we kinderen leren wat sourcing is?

Jelle Osinga, Suzan van Brussel, Pim Mak, Esther van der Stappen & Ted Sanders

Het moderne medialandschap vraagt van lezers dat ze zelfstandig tussen meerdere teksten kunnen navigeren, hun betrouwbaarheid kunnen evalueren, en een intertekstueel mentaal model vormen. Een belangrijke vaardigheid die hierbij een rol speelt is sourcing: het vinden, interpreteren, en toepassen van de broninformatie van een tekst, zoals de auteur, het doel, of het bedoelde publiek (Wineburg, 1991). Lezers blijken deze vaardigheid echter zelden toe te passen in de praktijk (Brante & Strømsø, 2018). Hoewel jonge lezers, met hun tekort aan relevante voorkennis, bijzonder baat hebben bij het leren van sourcing-vaardigheden om in het online medialandschap te navigeren, is er vooralsnog weinig aandacht voor hoe sourcing effectief kan worden aangeleerd bij basisschoolkinderen (Anmarkrud et al., 2021; Brante & Strømsø, 2018).
Het ontwerp van effectieve sourcing-interventies voor deze doelgroep wordt belemmerd door een gebrek aan inzicht in hoe de deelvaardigheden waaruit sourcing bestaat zich ontwikkelen en welke factoren deze ontwikkeling beïnvloeden. Om dit inzicht te verkrijgen, deden wij een systematisch literatuuronderzoek (vgl. Anmarkrud et al., 2021) van zowel relevante theoretische modellen en raamwerken als empirische studies voor kinderen van 5 tot 18. In dit onderzoek worden de onderstaande vijf vragen beantwoord:

1. Welke vaardigheden worden benoemd als componenten van sourcing in bestaande theoretische modellen en raamwerken?
2. Welke individuele verschillen worden benoemd als beïnvloedende factoren op sourcing in bestaande theoretische modellen en raamwerken?
3. Welke individuele verschillen en sourcing-vaardigheden zijn empirisch onderzocht met deelnemers tussen de 5 en 18 jaar?
4. Welke relaties tussen individuele verschillen en sourcing-vaardigheden worden ondersteund door empirisch bewijs met deelnemers tussen de 5 en 18 jaar?
5. Hoe beïnvloedt leeftijd de relaties tussen individuele verschillen en sourcing-vaardigheden?

Dit onderzoek is in eerste instantie gericht op leerlingen in het basisonderwijs, maar vanwege de beperkte hoeveelheid studies hebben we ook studies met leerlingen in het voortgezet onderwijs geïncludeerd. Het onderzoek resulteert in een overzicht van de theoretische ondersteuning en het empirisch bewijs voor verbanden tussen individuele verschillen en sourcing-vaardigheden, gerelateerd aan leeftijd van de leerlingen. Het geheel biedt inzicht in de ontwikkeling van sourcing-vaardigheden, en draagt zo bij aan de ontwikkeling van effectiever onderwijs voor sourcing bij jonge kinderen.

Referentielijst

Anmarkrud, Ø., Bråten, I., Florit, E., & Mason, L. (2021). The Role of Individual Differences in Sourcing: A Systematic Review. Educational Psychology Review, 34(2), 749–792. https://doi.org/10.1007/s10648-021-09640-7

Brante, E. W., & Strømsø, H. I. (2018). Sourcing in Text Comprehension: A Review of Interventions Targeting Sourcing Skills. Educational Psychology Review, 30(3), 773–799. https://doi.org/10.1007/s10648-017-9421-7

Wineburg, S. S. (1991). Historical problem solving: A study of the cognitive processes used in the evaluation of documentary and pictorial evidence. Journal of Educational Psychology, 83(1), 73–87. https://doi.org/10.1037/0022-0663.83.1.73

PO3 ⮌	**Proficiency and Genre Pedagogy in Business Spanish: Building a Text Typology from Textbooks Analysis** *Lucía Gil de Montes Garín, Lieve Vangehuchten & Mariëlle Leijten* Genre-based pedagogy has become a key methodology in Languages for Specific Purposes (Navarro, 2019; Muñoz-Basols & Pérez Sinusía, 2022), yet its application to Business Spanish requires proficiency-oriented typologies. This study examines 17 Business Spanish as a Foreign Language (SFL-BC) textbooks published between 2014 and 2024 (A1–C2) through a mixed-methods analysis of discourse genres, measuring not only their distribution by proficiency level (CEFR) but also their relative frequency, and functions using the concept of genre families (Ciapuscio, 2007). The results show a clear progression: at level A, interpersonal and promotional genres predominate, emphasizing elementary interaction and product presentation; at level B, evaluative and transactional genres increase, reflecting learners' ability to negotiate, judge, and manage agreements; and at level C, procedural and evaluative genres dominate, requiring technical precision and critical analysis. Interpersonal genres, however, remain constant across levels, highlighting the transversal need for social competence. Importantly, this distribution corresponds with the Madrid Chamber of Commerce exams of Business Spanish (B2, C1, C2), which assess genres equivalent to those identified in our typology. These findings provide empirical evidence for sequencing Business Spanish learning objectives and support the design of a multidimensional didactic typology, complemented by an interactive infographic for teachers, to better integrate proficiency development with real-world business communication demands. **Referentielijst** Ciapuscio, G. (2007). Genres et familles de genres : apports pour l'acquisition de la compétence générique dans le domaine académique. Éla. Études de linguistique appliquée, 148(4), 405-416. https://doi.org/10.3917/ela.148.0405 Muñoz-Basols, J. and Pérez Sinusía, Y. (2022). Técnicas de escritura en español y géneros textuales. Developing Writing Skills in Spanish. Routledge. Navarro, F. (2019). Aportes para una didáctica de la escritura académica basada en géneros discursivos. Delta, 33(2), pp. 1–19. doi:10.1590/1678-460x2019350201

PO4

Pragmatiek ontmoet AI: een crosslinguïstische analyse van webcare in hotelcommunicatie

Marie Dewulf, Jerry Rampello, Griet Boone, Luna De Bruyne, Orphée De Clercq, Mariet Raedts, Lieve Vangehuchten, Rebecca Van Herck & Dieter Vermandere

Online klantenservice – ook wel webcare genoemd – is tegenwoordig onmisbaar in de toeristische sector. Hotels reageren op reviews om hun reputatie te beschermen en klanttevredenheid te verhogen. Maar deze reacties hebben niet alleen invloed op de schrijver van de review: ook potentiële gasten, die als 'toeschouwers' meekijken, laten zich hierdoor leiden bij hun keuze voor een hotel (Lopes et al., 2023).

Onderzoek toont aan dat cultuur een rol speelt in hoe reviews en reacties worden geschreven en geïnterpreteerd (e.g., Cenni & Goethals, 2017; Morrow & Yamanouchi, 2020; Van Herck & Vangehuchten, 2024). Toch zijn vergelijkende studies tussen verschillende talen en culturen schaars (Raedts et al., 2025). Vaak wordt alleen naar Engelstalige data gekeken, terwijl percepties van beleefdheid, geloofwaardigheid en gepastheid sterk kunnen verschillen per taal en cultuur (cf. House & Kádár, 2021).

Ons project vult die leemte en is interdisciplinair. We brengen drie perspectieven samen: big data-analyse via computationele linguïstiek, pragmatische detailstudies van hotelreacties op gastenreviews en perceptieonderzoek naar culturele verschillen in hoe hotelreacties worden ervaren.

Onze onderzoeksvragen luiden als volgt:

1. Hoe goed werken bestaande AI-technieken zoals sentimentanalyse in verschillende talen?
2. Welke pragmatische en retorische strategieën gebruiken hotels in verschillende talen en culturen om hun boodschap vorm te geven, bijvoorbeeld via beleefdheidsstrategieën of conversational human voice?
3. Hoe beoordelen 'toeschouwers' uit verschillende culturen hotelreacties waarin typische strategieën van andere culturen zijn verwerkt?

De basis voor onze analyses is een meertalig corpus van ongeveer 50.000 Booking.com-reviews en hotelreacties in zes talen: Duits, Frans, Engels (UK/US), Italiaans, Nederlands en Spaans (ES/MX). In de posterpresentatie tonen we de opzet van het onderzoek en de eerste resultaten van een computationele analyse, waarin we sentimentverschillen tussen talen vergelijken.

De inzichten uit dit onderzoek helpen niet alleen om crossculturele webcare beter te begrijpen, maar ook om nieuwe AI-systemen te ontwikkelen, zoals chatbots, die cultureel en taalkundig passende antwoorden genereren. Zo dragen we bij aan het debat over meertalige professionele online communicatie en banen we de weg voor webcare 3.0.

Referentielijst

Cenni, I., & Goethals, P. (2017). Negative hotel reviews on TripAdvisor: A cross-linguistic analysis. Discourse, Context & Media, 16, 22–30.

House, J., & Kádár, D. Z. (2021). Cross-cultural pragmatics. Cambridge University Press.

Lopes, A. I., Dens, N., De Pelsmacker, P., & Malthouse, E.C. (2023). Managerial response strategies to eWOM: A framework and research agenda for webcare. Tourism Management, 98, 1–18.

Morrow, P. R., & Yamanouchi, K. (2020). Online apologies to hotel guests in English and Japanese. Discourse, Context & Media, 34, 10–16.

Raedts, M., Debrauwere, S., Dothee, C., Roozen, I., Vangehuchten, L., & Van Herck, R. (2025). How do Berlin, London, Madrid, New York, and Paris mid-range hotels handle mixed reviews of domestic tourists? A cross-cultural comparison. Current Issues in Tourism, 1–7.

Van Herck, R., & Vangehuchten, L. (2024). Unpacking the art of customer complaint handling in Spanish and British telecom emails: A cross-cultural webcare study with a human touch. International Journal of Business Communication, 61(1), 115–147.